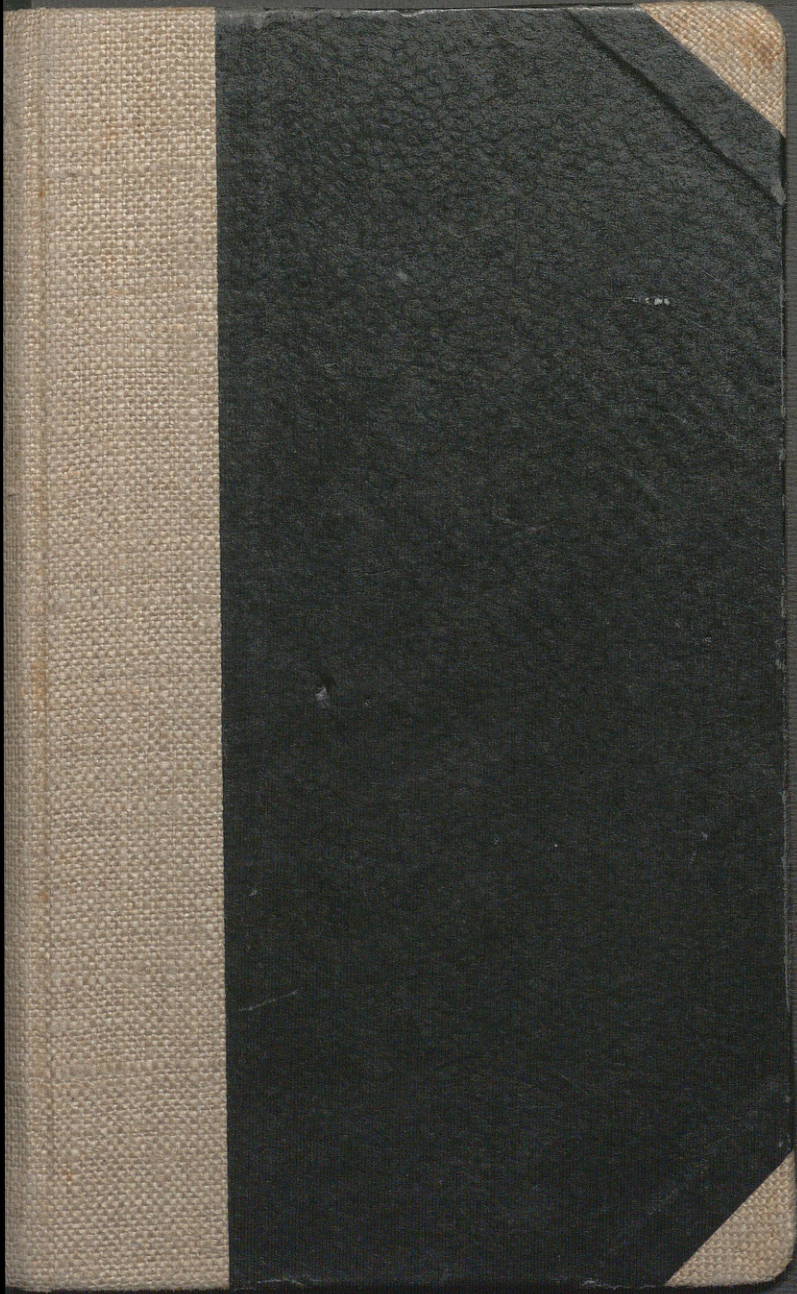

Grey Scale #13

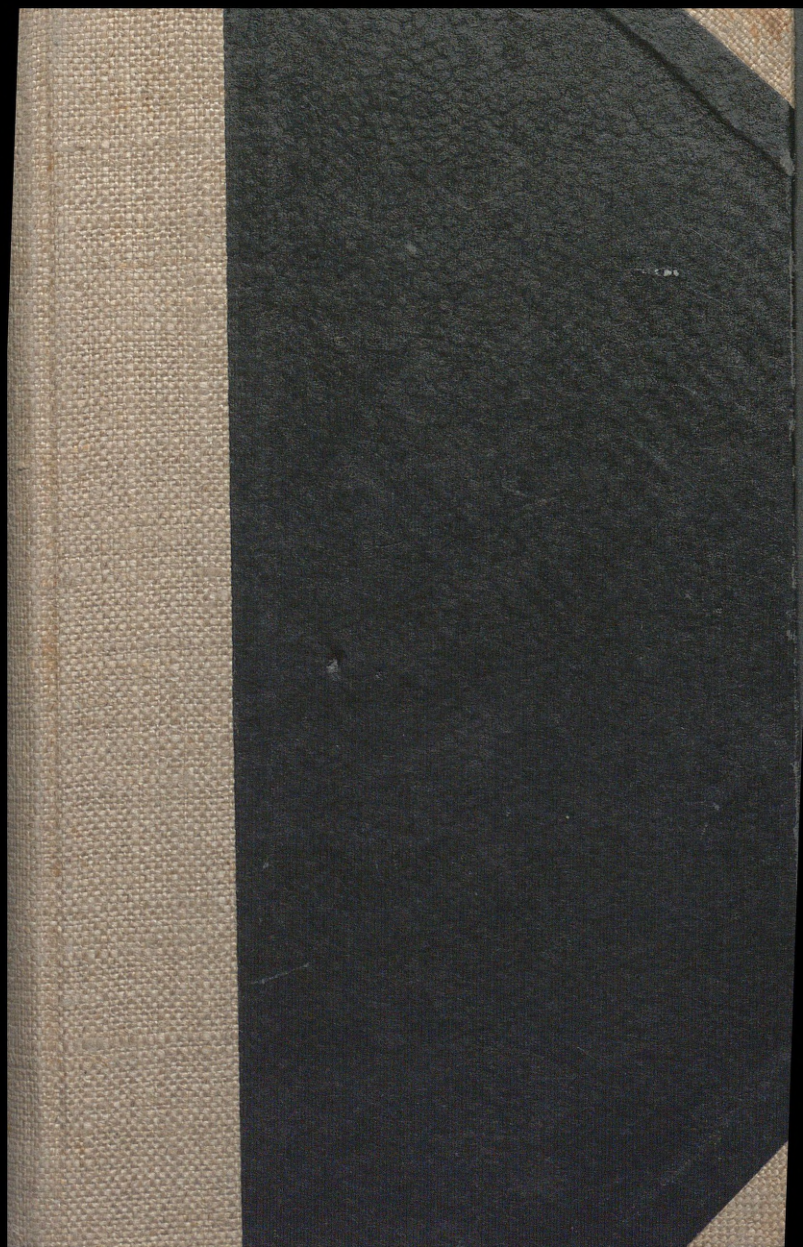

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

Colour Chart #13

P R Z E P I S Y

D L A

J A Z D Y

z R o z k a z u

JEGO CESARZOWICZOWSKIEY MOŚCI

WIELKIEGO XIĘCIA

KONSTANTYNA

z Rossyjskiego Języka na Polski

P R Z E Z

JÓZEFA DWERNICKIEGO

PÓŁKOWNIKA PÓŁKU KRAKUSÓW

PRZETŁUMACZONE.

Edycja poprawiona

W W A R S Z A W I E 1815.

w Drukarni WIKTORA DĄBROWSKIEGO,

355 R

6863/1

PRZEPISY DLA JAZDY
CZĘŚĆ PIERWSZA.

OSNOWA MUSZTRY

ROZDZIAŁ I.

*Formacya Półku Jazdy w boio-
wym Szuku.*

Półk Kawaleryi składa się z Sześciu Szwadronów, które będą mieć Numera: pierwszy, drugi, trzeci, czwarty, piąty, i szósty.

Zakładowy szwadron ma numer siódmy, a gdyby Stawał we froncie, miejsce jego jest zawsze na lewym skrzydle.

Każdy Szwadron dzieli się na dwa pół-Szwadrony, a każdy pół-Szwadron na dwa Plutony. — Pierwszy pół-Szwa-

dron składa się z pierwszego i drugiego, a drugi pół-Szwadron, z trzeciego i czwartego Plutonów.

Każdy Pluton dzieli się na dwa pół-Plutony czyli Sekcye, to jest pierwszą i drugą.

Każdy Pluton oprócz Sekcyów, dzieli się na trójki czyli Oddziały i w każdym z tych Oddziale powinno być trzy rot; jeżeli Pluton składa się z takiej liczby rot, która może być rozdzielona tak; iż odrachowawszy po trzech, nie zbywać nie będzie, naprzykład: z dziewięciu, dwunastu, piętnastu, i osmnastu, i wtenczas Pluton ma tylko iedne rozrachowanie; w Formacyach: trzema od prawego, trzema na prawo w tył, oraz trzema w prawo i w lewo.

Każda inna ilość rot, oprócz wyżej wyrażoney, rachuje się dwoiako: raz dla formowania się od prawego trzema, i zayścia trzema na prawo w tył; drugi raz dla zayścia trzema w prawo, i w lewo.

W pierwszym rozrachowaniu, powinno być nie mniej trzech i nie więcej czterech rot: w drugim zaś nie mniej

pięciu, i nie więcej sześciu ludzi w ieden Szereg po zayściu trzema w prawo lub w lewo.

Podziały będą w następującym sposobie: —

Rozrachowanie trzema od prawego i trzema na prawo w tył.

PLAN I. FIGURA 1^{sza}. Pluton wośm rot ma dwa oddziały: każdy po cztery rot.

FIGURA 2^{ga}. Pluton w dziesięć rot, ma trzy oddziały: pierwszy cztery, drugi i trzeci po trzy rot.

FIGURA 3^{cia}. Pluton wiedynaście rot, ma trzy oddziały: pierwszy cztery, drugi trzy, trzeci cztery rot.

FIGURA 4ta. Pluton w trzynaście rot, ma cztery oddziały: pierwszy cztery, drugi, trzeci, oraz czwarty po trzy rot.

FIGURA 5ta. Pluton w czternaście rot, ma cztery oddziały: pierwszy cztery, drugi i trzeci po trzy, czwarty cztery rot.

FIGURA 6ta. Pluton w szesnaście rot, ma pięć oddziałów: pierwszy cztery, drugi, trzeci, czwarty i piąty po trzy rotty.

FIGURA 7ma. Pluton w siedmnaście rot, ma pięć oddziałów: pierwszy i piąty po cztery, drugi, trzeci i czwarty po trzy rotty.

FIGURA 8ma. Pluton w dziewiętnaście rot, ma sześć oddziałów: pierwszy cztery, drugi, trzeci, czwarty, piąty i szósty, po trzy rotty.

FIGURA 9ta. Pluton w dwadzieścia rot, ma sześć oddziałów: pierwszy i szósty po cztery, drugi, trzeci, czwarty i piąty po trzy rotty.

Rozrachowanie trzema w prawo i trzema w lewo.

Do tego rozrachowania oddzielaią się pełne i niepełne rotty. *N. p.* z pierwszego szeregu trzech ludzi, a z drugiego dwóch, albo z pierwszego dwóch, a z drugiego trzech, i tym sposobem robi się zawsze pięciu ludzi w jeden Szereg, po zayściu trzema w prawo, lub w lewo.

Uwaga: Wprzód wyrażona ilość ludzi, należy do pierwszego Szeregu, a później wyrażona do drugiego.

PLAN II. FIGURA 1^{sza}. Pluton w ośm rot, ma trzy Oddziały: pierwszy ma ludzi trzech i trzech, drugi dwóch i trzech, trzeci trzech i dwóch.

FIGURA 2^{ga}. Pluton w dziesięć rot, ma cztery oddziały: pierwszy trzech i dwóch, drugi i trzeci dwóch i trzech, czwarty trzech i dwóch.

FIGURA 3^{cia}. Pluton wiedenaście rot, ma cztery oddziały: pierwszy trzech i trzech, drugi trzech i dwóch, trzeci dwóch i trzech, czwarty trzech i trzech.

FIGURA 4ta. Pluton w trzynaście rot, ma pięć oddziałów, pierwszy trzech i trzech, drugi trzech i dwóch, trzeci i czwarty dwóch i trzech, piąty trzech i dwóch.

FIGURA 5ta. Pluton w czternaście rot, ma pięć oddziałów: pierwszy, drugi i piąty, trzech i trzech; trzeci trzech i dwóch, czwarty dwóch i trzech.

FIGURA 6ta. Pluton w szesnaście rot, ma sześć oddziałów: pierwszy i szósty trzech i trzech, drugi i czwarty dwóch i trzech, trzeci i piąty trzech i dwóch.

FIGURA 7ma. Pluton w siedmnaście rot, ma sześć oddziałów: pierwszy, drugi, piąty i szósty, trzech i trzech, trzeci trzech i dwóch, czwarty dwóch i trzech.

FIGURA 8ma. Pluton w dziewiętnaście rot, ma siedm oddziałów: pierwszy, drugi i siódmy trzech i trzech, trzeci trzech i dwóch, czwarty dwóch i trzech, piąty trzech i dwóch, szósty dwóch i trzech.

FIGURA 9ta. Pluton w dwadzieścia rot, ma siedm oddziałów: pierwszy, drugi, trzeci, szósty i siódmy, trzech i trzech, czwarty trzech i dwóch, piąty dwóch i trzech.

W każdym zdarzeniu oznaczając oddziały, nadawać im Numera porządkowe; zaczynając od prawego do lewego, i każdy człowiek powinien wiedzieć, jaki ma Numer jego oddział w Plutonie.

W Półku Numera Szwadronów nie mają się nigdy przemieniać, niezważając na starszeństwo Komendantów onych.

Uwaga: Chociażby w Półku inniej było iednym Szwadronem we froncie; nadawać iednak zawsze Numera porządkowe, zaczynając od prawego Skrzydła; i tak: ieźliby brakowało czwartego Szwadronu, to piąty wezmie numer onego w czasie Szyku.

Szwadrony Półków: Kiryssierskich, Hussarskich, Hułańskich, i Strzelców Konnych, tak na koniach iako i pieszo we dwa, Dragońskie zaś na Koniach we dwa, a pieszo we trzy stają Szeregi.

W Szwadronie, pierwszy pół Szwadron, Szykuie się od prawego do lewego, a drugi od lewego do prawego.

W pierwszy Szereg należy dobierać Ludzi okazałych, roztropnych i naleypszyc ieźdzców, także konie ile można naleypsze, i dobrze uieźdzone.

W każdym zdarzeniu, stawiać na Skrzydłach Plutonów, Sekcyów, i oddziałów, ludzi znających swoją rzecz, i na naleypszyc koniach.

Szwadron staie we dwa Szeregi, w od-
stępie drugi od pierwszego na ieden krok,
uważając tę odległość od krzyża konia
pierwszego Szeregu, do głowy konia dru-
giego Szeregu.

Szwadron pieszo Szykuie się od pra-
wego do lewego.

*O miejscach Sztabu i Ober Offi-
cyerów, oraz Pod-Officyerów
Szwadronu Kawaleryi w bo-
iowym Szyku.*

PLAN III. FIGURA 1^{sza}. Komendant Szwa-
dronu przed Szwadronem, na ośm
kroków od pierwszego Szeregu.

Pierwszy Officyer pierwszego Pluto-
nu przed drugą rotą z prawego Skrzy-
dła, a drugi przed drugą rotą z lewego
Skrzydła tegoż Plutonu.

Officyerowie drugiego i trzeciego
Plutonów, każdy przed środkiem swojego.

Officyer czwartego Plutonu, przed
drugą rotą z lewego skrzydła onego.

Officyer zamykający, staie o trzy
kroki za drugim Szeregiem, za środkiem
Szwadronu.

Officyerowie będą stawiani przed Plutonami, nie podług Starszeństwa, lecz podług zdatności. Szczególniey wybierać należy dwóch przed Skrzydłowe Plutony, i trzeciego do zamykania Szwadronu.

W niedostatku Officyerów, zastępujących ich miejsca, zdatniejsi Pod-Officyerowie, we wszelkich zdarzeniach.

Wszyscy Officyerowie stoją na ieden krok przed pierwszym Szeregiem.

Pod-Officyerowie.

- N^{ro} I. Na prawym Skrzydle pierwszego Plutonu w pierwszym Szeregu (miejsce te zajmuje zawsze Starszy Wachmistrz).
- N^{ro} II. Na prawym Skrzydle drugiego Plutonu, w drugim Szeregu.
- N^{ro} III. Na prawym Skrzydle trzeciego Plutonu, w drugim Szeregu.
- N^{ro} IV. Na prawym Skrzydle czwartego Plutonu, w drugim Szeregu.
- N^{ro} V. Na lewym Skrzydle czwartego Plutonu, w pierwszym Szeregu.

- N^{ro} VI. Na lewym Skrzydle pierwszego Plotonu, w pierwszym Szeregu.
- N^{ro} VII. Na lewym Skrzydle drugiego Plotonu, w pierwszym Szeregu.
- N^{ro} VIII. Na lewym skrzydle trzeciego Plotonu, w pierwszym Szeregu.
- N^{ro} IX. Zamyka Pluton pierwszy, z prawego Skrzydła.
- N^{ro} X. Zamyka Pluton czwarty, z lewego Skrzydła.
- N^{ro} XI. Zamyka Pluton drugi, za Srodkiem onego.
- N^{ro} XII. Zamyka Pluton trzeci, z lewego Skrzydła.
- N^{ro} XIII. Zamyka Pluton pierwszy, z lewego Skrzydła.
- N^{ro} XIV. Zamyka Pluton czwarty, z prawego Skrzydła.

Sztandar na prawym Skrzydle trzeciego Plotonu, w pierwszym Szeregu.

Assystent za trzecim Plutonem, z prawego skrzydła.

Zamykający Pod-Oficyerowie, stoją na ieden krok za drugim Szeregiem. Kiedy w tyle iest dwóch Pod-Oficyerów, to ich stawiać za drugimi rotami, od skrzy-

deł, jeżeli zaś jeden, to za środkiem Plutonu.

Jeżeli niewystarczy Pod-Officerów; aby za każdym Plutonem postawić po dwóch, to przynajmniej za Skrzydłowe-
mi, stawiać po dwóch koniecznie; a za każdym innym jeden byź musi.

Młodszych Wachmistrzów stawiać koniecznie każdego w swoim Plutonie; ale czy na prawém czy na lewym Skrzy-
dle, czyli też w tyle onego, zależy to będzie od woli Komendanta Szwadronu.

W niedostatku Pod-Officerów, za-
pełniać ich miejsca starszemi Gefreyte-
rami w Szwadronie.

Trębacze na prawém Skrzydle o czte-
ry kroki z boku onego; równaiąc się na
drugi Szereg Szwadronu.

FIGURA 25^a. W Szwadronach Półków: Kon-
nych Strzelców, Hussarskich, lub
Hułańskich, które nie mają Sztanda-
rów, wszystkie stopnie, umieszczają
się tymże samym sposobem, o-
prócz Sztandarowego i Assystenta,
którzy biorą Numera: Sztandarowy
15 a Assystent 16. i umieszczają się

w boiowym Szyku N^{ro} 15. w tyle za drugim Plutonem, z lewego Skrzydła, a N^{ro} 16. za trzecim Plutonem, z prawego Skrzydła.

Uwaga: Półki które zasłużyły sobie Sztandary, stawiają Pod-Oficerów, podobnie iak Półki Kirassyerskie.

W Półkach Kiryssyerskich, Konnych Strzelców, Hułańskich, i Hussarskich, flankiery składają skrzydłowe rotę w każdym Plutonie, i nazywają się Karabiniery.

O mieyscach Sztabu, i Ober-Officerów, oraz Pod-Officerów, Pułku Kawaleryi, w boiowym Szyku.

PLAN IV. Szef Półku przed Środkiem onego, o piędziesiąt kroków przed pierwszym Szeregim; za nim iego Adjutant, po lewey stronie w pół konia.

Półkownik przed Półkiem o dziesięć kroków za Szefem, a w niebytności Szefa na iego mieyscu.

Pierwszy Major przed pierwszym i drugim; Pod Pułkownik przed trzecim i czwartym, a Młodszy Major przed piątym i szóstym Szwadronami, na piętnaście kroków przed pierwszym Szeregiem.

Jeżeli w Półku będzie Sztabs Oficerów nad komplet, to starsi zajmują wyżey wskazane miejsca, a młodszy kominanderują Szwadronami.

Kommandanci Szwadronów, Oficerowie młodszy, i Pod-Oficerowie, zajmują miejsca iak wyżej powiedziano o Szwadronie w bojowym Szyku.

Trębacz na prawem Skrzydle, o cztery kroki od tegoż, we dwa Szeregi, równiając się swym pierwszym Szeregiem, na drugi pierwszego Szwadronu. Sztabs-Trębacz na prawem Skrzydle Trębaczów.

Półkowy Adjutant przed Trębaczami, równiając się na pierwszy Szereg pierwszego Szwadronu.

Odstępy między Szwadronami, będą na ieden Pluton, a między Półkami na dwa Plutony.

R O Z D Z I A Ł II.

*O miejscach Sztabs-Officyerów
w Kolumnach.*

KOLUMNA ROTAMI OD PRAWEGO.

PLAN V. FIGURA 1^{sza}. Szef na Skrzydle równania, lub też gdzie więcey przytomność jego będzie potrzebna, Adjutant i Sztabs-Trębacz za nim.

Sztabs-Officyerowie i Komendanci Szwadronów na Skrzydle równania, i wszędzie gdzie więcey potrzebna będzie ich przytomność w rozległości Oddziałów, któremi kommanderują.

Officyer pierwszego Plutonu, pierwszy, na czele Kolumny w rocie z Starszym Wachmistrzem, i Kolumna na nich równa się.

Drugi Officyer pierwszego Plutonu, koło drugiey roty z lewey strony.

Officyer drugiego Plutonu, koło Pod-Officyera N^{ro} 6.

Officyer trzeciego Plutonu, koło Sztandarowego.

Offr.

Officyer czwartego Plutonu, w czwartym Plutonie w rocie z Pod-Officyerem N^{ro} 5, równaiąc się na ludzi pierwszego szeregu.

Pod-Officyerowie N^{ro} 6. za pierwszym; N^{ro} 7. za drugim; N^{ro} 8. za trzecim Plutonami, w Kolumnie; równaiąc się na ludzi pierwszego Szeregu.

N^{ro} 2. za pierwszym, N^{ro} 3. za drugim, N^{ro} 4. za trzecim, N^{ro} 5. za czwartym Plutonami w Kolumnie, równaiąc się na ludzi drugiego Szeregu.

Zamykaiący Pod-Officyerowie koło swoich rot za któremi stali w boiowym Szyku, na skrzydle przeciwném równaniu.

Sztandarowy za Pod-Officyerem N^{ro} 7. w Kolumnie równaiąc się na pierwszy Szereg, w rocie z nim po prawey stronie Assystent, a koło Assystenta zamykaiący Officyer,

Uwaga: Jeżeli w Szwadronie nie ma Sztandaru, w tenczas trzeciego Plutonu Officyer, staie koło Pod-Officyera N^{ro} 7. a zamykaiący koło Pod-Officyera N^{ro} 3. z prawey strony.

Trębacze przed Kolumną rotami od prawego. Gdyby zaś byli za Środkiem Pułku w czasie formującej się rotami Kolumny, a niebyli potrzebni na przedzie oney, to unikając niepotrzebnego biegnięcia, mogą się zformować rotami od prawego, w odstępnie Średnich Szwadronów.

W Kolumnie rotami od lewego, Officer trzeciego Plutonu, staie koło Pod-Officyera N^{ro} 8, a Officer drugiego Plutonu, koło Sztandarowego po prawey stronie onego, jeżeli zaś nie ma Sztandaru, to koło Pod-Officyera N^{ro} 7, a zamykający Officer z lewey strony, koło Pod-Officyera N^{ro} 3; inni zaś wszyscy na oznaczonych mieyscach, tylko w przeciwnym porządku. — Reszta Szwadronów zachowuje tenże sam porządek.

KOLUMNĄ TRZEMA OD PRAWEGO.

FIGURA 26^a. Szef, Sztab-Officyerowie, i Komendanci Szwadronów, na skrzy-

dle równania, tak iak w Kolumnie rotami od prawego.

Officyer pierwszy pierwszego Plutonu, na lewém skrzydle onego, przy pierwszym oddziale.

Drugi Officyer na lewém skrzydle ostatniego oddziału, w pierwszym Szeregu pierwszego Plutonu.

Officyer drugiego Plutonu, na lewém skrzydle pierwszego oddziału tegoż Plutonu.

Officyer trzeciego Plutonu, po prawey stronie iego Sztandarowy, i Assystent, składają osobny oddział w Kolumnie przed trzecim Plutonem.

Uwaga: Jeżeli w Szwadronie nie ma Sztandaru, w tenczas trzeciego Plutonu Officyer, staie na lewém skrzydle pierwszego oddziału tegoż Plutonu.

Officyer czwartego Plutonu, na lewém skrzydle ostatniego oddziału, pierwszego Szeregu tegoż Plutonu.

Zamykający Officyer za ostatnim oddziałem, całego Szwadronu.

Pod-Officyerowie N^{ro} 1. 2. 3. 4. na prawych skrzydłach, pierwszych oddziałów w Plutonach.

N^{ro} 6. 7. 8. i 5. na prawych skrzydłach pierwszego Szeregu ostatnich oddziałów w Plutonach.

Zamykający Pod-Officyerowie gdzie jest dwóch, to na prawych skrzydłach drugich oddziałów pierwszego Szeregu, z prawego i lewego skrzydła Plutonu, a gdzie jeden, to na prawem skrzydle średniego oddziału pierwszego Szeregu.

Trębacze na przedzie Kolumny, po trzech od prawego, albo w odstępie średnich Szwadronów.

W Kolumnie trzema od lewego, Officyer czwartego Plutonu staie na prawém skrzydle pierwszego oddziału tegoż Plutonu, a Officyer trzeciego Plutonu na prawém skrzydle pierwszego oddziału tegoż Plutonu, uważając od lewego skrzydła.

Officyer drugiego Plutonu, mając po lewey stronie Sztandarowego, i Assystenta, składają osobny oddział w Kolumnie,

przed drugim Plutonem, uważając od lewego skrzydła.

Jeżeli niema Sztandaru, w ten czas drugiego Plutonu Officer, staje na prawém skrzydle pierwszego oddziału swego Plutonu, uważając od lewego skrzydła.

Drugi Officer pierwszego Plutonu na prawém skrzydle pierwszego oddziału, a pierwszy na prawém skrzydle ostatniego oddziału pierwszego Szeregu, tegoż Plutonu, uważając od lewego skrzydła.

Zamykający Officer za ostatnim oddziałem całego Szwadronu.

Pod Officerowie i Trębacze na oznaczonych miejscach, tylko w przeciwnym porządku.

Inne Szwadrony zachowują we wszystkim tenże porządek.

KOLUMNA TRZEMA W PRAWO.

PLAN VI. FIGURA 1^{sza}. Szef, Sztabs-Officerowie, i Komendanci Szwadronów na skrzydle równiania, iak w Kolumnie rotami od prawego.

Officyerowie pierwszego, drugiego i trzeciego Plutonów, na lewych skrzydłach pierwszych oddziałów w swoich Plutonach.

Officyer czwartego Plutonu na lewém skrzydle ostatniego oddziału onego.

Drugi Officyer pierwszego Plutonu, na lewym skrzydle ostatniego oddziału onego.

Officyer zamykający, na skrzydle przeciwnym równaniu pierwszego oddziału trzeciego Plutonu.

Pod-Officyerowie N^{ro} 1. 2. 3. i 4. na prawych skrzydłach pierwszych oddziałów swoich Plutonów.

N^{ro} 5. na prawém skrzydle ostatniego oddziału, czwartego Plutonu.

N^{ro} 6. 7. i 8. we środku ostatnich oddziałów swoich Plutonów.

Zamykający Pod-Officyerowie, gdzie jest dwóch, to stoją na prawych skrzydłach drugich oddziałów, z prawego i lewego skrzydła Plutonów, a gdzie jeden, to na prawém skrzydle średniego oddziału.

Sztandar w środku pierwszego oddziału, trzeciego Plutonu.

Assystent na prawém skrzydle drugiego oddziału trzeciego Plutonu.

FIGURA 28^a. W Kolumnie trzema w lewo; Officyerowie drugiego, i trzeciego Plutonow, przejeżdżają na skrzydła pierwszych swoich oddziałów, uważając z lewego skrzydła.

Sztandar staie w środku pierwszego oddziału, drugiego Plutonu, uważając od lewego skrzydła.

Assystent na lewém skrzydle, drugiego oddziału, w drugim Plutonie, uważając od lewego skrzydła.

Inni wszyscy Officyerowie i Pod-Officyerowie, zostają się w tych samych miejscach, iak w Kolumnie trzema w prawo.

Trębacze w obydwóch zdarzeniach na przeciwnym skrzydlerównaniu, wpośród Półku, lub na czele onego.

Inne Szwadrony zachowują tenże sam porządek.

KOLUMNA PLUTONAMI.

PLAN VII. Szef, Sztabś-Officyerowie i Komendanci Szwadronów, na skrzydle równania, tak iak w Kolumnie rotami w prawo.

Czterech Plutonowych Komendantów, przed środkiem swych Plutonów, na krok od pierwszego Szeregu, a jeżeli przed pierwszym Plutonem jest dwóch Officyerów, to stać będą na skrzydłach przeciw drugich rot.

Zamykający Officyer, za czwartym Plutonem: jeżeli prawe na czele, a za pierwszym jeżeli lewe, na krok od Konia zamykającego Pod-Officyera.

Ośmiu Pod-Officyerów po skrzydłach Plutonów, a sześciu w tyle za Plutonami, o krok za drugim Szeregiem w Szwadronie zaś niemającym Sztandaru, jest ośmiu Pod-Officyerów wtyle: gdyż Sztandarowy, i Assystent przybywają.

Sztandar w pośrodku trzeciego Plotonu, w pierwszym Szeregu, a Assystent za nim w drugim Szeregu, jeżeli

zaś iest lewe na czele, to Sztandar staie w drugim Plutonie.

Uwaga: Sztandar zawsze rozdziela Pół-Plutony czyli Sekcye, a zatem jeżeli Pluton nie z równey liczby rot składa się, wtenczas zbywająca rota zostaje w pierwszey Sekcyi.

Trębacze we dwa Szeregi na przeciwnym Skrzydle równaniu, na Środku Półku, lub na czele onego.

Odstęp między Plutonami, powinien być na tyle Kroków, z ilu rot Pluton składa się, uważając odległość, od przednich nog Koni pierwszego Szeregu, w pierwszym Plutonie, do przednich nog Koni pierwszego Szeregu w następnym Plutonie.

Odstęp między Szwadronami w Kolumnie Platonowey, będzie na dwa Plutony.

Inne Szwadrony zachowują we wszystkim tenże sam porządek.

KOLUMNA ŚCIŚNIĘTA.

PLAN VIII. Kolumna ściśnięta, formu-
ie się Szwadronami, i pół Szwadro-
nami.

KOLUMNA SZWADRONAMI.

Szef, Sztabs Oflicyerowie- i Komen-
danci Szwadronów, na skrzydle równa-
nia, iak w Kolumnie rotami od prawego.

W Kolumnie Szwadronami; Oflicye-
rowie i Pod-Oflicyerowie stoią na swo-
ich mieyscach, iak w Szwadronie, w bo-
iowym Szyku, oprócz tylko Oflicyerów
pierwszych i czwartych Plutonów, któ-
rzy stają na skrzydłach swych Plutonów,
koło Pod-Oflicyerów.

Trębacze na skrzydle przeciwném
równaniu, na środku Półku lub na czele
onego.

Odstęp między Szwadronami, od
przednich nóg końskich pierwszego sze-
regu, w pierwszym Szwadronie, do prze-
dnych nóg koni pierwszego Szeregu,

w następnym Szwadronie będzie kroków piętnaście.

KOLUMNA PÓŁ-SZWADRONAMI.

Szef, Sztabs-Oficyerowie, i Komendanci Szwadronów, na skrzydle równania.

Starszy z trzech Oficyerów pierwszego pół-Szwadronu, staie przed pół-Szwadronem, a młodszy po skrzydłach onego przy skrzydłowych Pod-Oficyerach.

Starszy Oficyer z pomiędzy dwóch, drugiego pół-Szwadronu i zamykającego, staie przed drugim pół-Szwadronem. Młodszy po skrzydłach onego, przy skrzydłowych Pod-Oficyerach.

Jeżeli zamykający Oficyer młodszym jest od Komendantów trzeciego, i czwartego Plutonów, to staie na skrzydle tego Plutonu, którego Oficyer zastąpił miejsce pół-Szwadronowego Komendanta.

Trębacze na przeciwném skrzydle równaniu, na środku Półku, lub na czole onego.

Odstępy pomiędzy pół-Szwadronami, są takie, jakie między Szwadronami.

Uwaga: Siódmy Officyer, staie w pośrodku pierwszego Plutonu gdy Szwadron iest w boiowym Szyku; w Kolumnie Szwadronami staie na mieyscu Officyera, który się znajdował na skrzydle Szwadronu; w Kolumnie zaś pół-Szwadronami, zamyka drugi pół-Szwadron, albo zastępuje mieysce Officyera przeznaczonego do zamykania.

Jeżeli iest tylko pięciu Officyerów w Szwadronie, w tenczas w tym pół-Szwadronie, w którym iest dwóch, starszy staie przed pół-Szwadronem, a młodszy na skrzydle równania, gdy zaś Dyrekcyja będzie przemieniona, to przeieźdza z iednego skrzydła na drugie.

o SZTANDAROWYM KONWOIU.

Adjutant z Sztandarowemi, i ich Assistentami, maszeruie do Szefowskiej kwatery, w następującym porządku: — Adjutant na przedzie, za nim Sztandarowy pierwszego Szwadronu, mając obok

po prawey stronie swego Assystenta ; drugiego Szwadronu Sztandarowy za pierwszym , równaiąc się na niego , i mając koło siebie także Assystenta. — Innych Szwadronów Sztandarowi z Assystentami , w témże samém Porządku , ieden za drugim.

Doszedłszy do miejsca , Adjutant uszykuie Sztandarowych w ieden Szereg , a za niemi Assystentów i Komenderuie :

Sztandarowi z Koni.

Assystenty biorą konie Sztandarowych , i Adjutanta , niezsiadając z koni. Sztandarowi stają o pięć kroków przed końmi w ieden Szereg , Adjutant przed Niemi , i niedobycwając pałasza komenderuie : —

M A R S Z.

Kiedy Półk , albo kilka Szwadronów zbiorą się razem , to się komenderuie Pluton z pierwszego Szwadronu z iednym Officyerem , Sztabs-Trębaczem , i trzema Trębaczami , którzy maszerują od prawego trzema.

Podchodząc do Szefowskiej kwatery , Pluton robi front za Assystentami.

Trębacz na prawém skrzydle, równaia się na drugi Szereg, Officyer przed Plutonem za Assystentami.

Adjutant wziąwszy Sztandary, formuie Sztandarowych wieden Szereg przed Assystentami, twarzami do frontu; i w tenczas Komendant Plotonu Komenderuie: *Baczność: doładźcie pałasz* (a ieżeli u Ułanów) *za — Broń*; salutuie, i trąbią Marsz paradny, Adjutant Komenderuie: *Prawe ramie naprzód, w koło, MARSZ*; gdy zaydą na lewo wtył, zatrzymuie ich przed Assystentami i schowawszy Pałasz komenderuie *na Koń*.

Sztandarowi oddaia Sztandary Assystentom, wsiadaia na koń, i biorą Sztandary. Adjutant i Assystenty dobywaia Pałasze.

Officyer wyiechawszy przed Sztandarowych, i dawszy znak Pałaszem Trębaczom, aby przestali trąbić; Komenderuie: *Pluton Prawe albo Lewe ramie naprzód. MARSZ, NA — PROST, Dyrekcyja na prawo*.

Konwoy formuie się następuiaącym porządkiem: Adjutant, za nim Trębacz,

potém Komendant Plutonu, za nim Sztandarowi i Assystenty, a na końcu Pluton.

Trębacze maszerując nie trąbią.

Kiedy Sztandary zbliżaią się do Półku, i będą od niego o 25 kroków, w ówczas Komenderujący Półkiem, Komendencie: *Baczność, dobądźcie pałaszy*, (u Ułanów) *za—Bron*, Officyerowie salutuią, a Trębacze trąbią Marsz paradny, potém zaś graią fanfary czyli sztuki.

Sztandary zatrzymuią się przed pierwszym Plutonem, o pięć kroków od niego. Komenderujący Półkiem, komendencie: *Baczność, schowaycie pałasze* (u Ułanów) *w Ramie—bron*; potém *Baczność, dobądźcie pałaszy* (u Ułanów) *za—bron*. Officyerowie salutuią.

Sztandarowi następnie ieden za drugim, zwracaią na lewo, i Assystenty w tenczas obieżdaią, każdy swojego odłamującego się Sztandarowego, z prawey strony tak, aby każdy po prawey stronie swojego Sztandarowego znajdował się. Zbliżaiąc się do odstępów, któremi Sztandary w swoje mieysca maią wstępować, Assystent obieżdza z przo-

du swojego Sztandarowego, dla tego, a-
by przed nim mógł wiechać w swój od-
stęp, między drugi i trzeci Pluton zwró-
ciwszy w lewo.

Sztandary wstępuią zawsze klusem
w swoje miejsca, a póki ostatni niewstą-
pi, póty Marsz trąbią.

Przy odprowadzeniu Sztandarów,
komenderujący Półkiem czyni im także
honory, Oficyerowie salutują, i Tręba-
cze trąbią dla Sztandarów. Sztandary i-
dą klusem na prawe Skrzydło, mając po
prawey stronie Assystentów, a po lewey
Oficyera, który odprowadziwszy do pra-
wego skrzydła, wraca się.

Konwój formuje się na prawém
skrzydle, tymże samym porządkiem, i
przy odprowadzeniu Sztandarów, wszyscy
Trębacze prowadzą i trąbią.

Przyszedłszy do Szefowskiej Kwate-
ry, Konwój zatrzymuje się i Trębacze
stoią na prawém skrzydle.

Komendant Plutonu komenderuje:
*Baczność, Schowajcie pałasze, (u Uła-
nów) w ramie—broń, Sztandarowi z
koni.*

Adju-

Adjutant, i Sztandarowi, formują się iak wyżej powiedziano.

Assystenci wziąwszy konie Sztandarowych i Adjutanta, odprowadzają za front, a gdy odprowadzają, Komendant Plutonu komenderuje: *Baczność, do-
bądźcie pałasze (u Ułanów) za — broń,*
Trębacze trąbią.

Adjutant komenderuje Marsz.

Komendant Plutonu komenderuje: *Baczność, schowajcie pałasze, (u Ułanów) w ramie — broń,* po czém po trzech od prawego maszerują do stajni.

Adjutant odprowadziwszy, i złożywszy Sztandary, odprowadza Sztandarowych w tymże samym porządku.

Kiedy Połk nie stoi w boiowym Szyku, ale iest w Kolumnie, albo w Marszu, a trąbią dla Sztandarów, w ten czas Sztandary z Assystentami, i prowadzącymi Officyerami, idą kłusem przed pierwszy Pluton.

Tłómaczenie i Ogólne Prawidła.

SZEREG, składa się z kilku Ludzi, postawionych obok siebie na linii.

ROTA, iest dwóch Ludzi, z których ieden w pierwszym Szeregu stoi, a drugi w drugim, równaiąc się za iego plecy.

GŁÓWNYM CZŁOWIEKIEM w ROTIE, nazywa się każdy Człowiek, stojący w pierwszym Szeregu na ktorego rownia się ten, co stoi za nim w drugim, i nazywa się poprzednik.

SKRZYDŁO, prawe, lub lewe, iest koniec frontu, w boiowym Szyku, albo w Kolumnie ustanowionego.

ŚRODEK, iest pośredni Punkt, iakieykolwiek części frontu.

GŁĘBOKOŚĆ, oznacza liczbę Szeregów z ktorych część frontu iest złożona.

Dla zmierzenia głębokości i długości iakieykolwiek części frontu, trzeba wiedzieć, że koń pod Jeźdzcem we froncie zajmuie szerokością trzecią część swoiey długości, czyli ieden krok w szerz a trzy w dłuź; a zatém ile we froncie

jest rot, tyle i kroków, a dwa zemknięte Szeregi z małym odstępem, robią sześć kroków.

MARSZ UKOŚNY, gdy iaka część frontu maszeruje naprzód, i ciągnie się w prawo lub w lewo, a równoodległe od lini, z której wyszła.

Maszeruje się ukośnie dwoiako; to jest: pokonnie i całemi częściami frontu.

ZACHODZENIE, kiedy iaka część frontu ma jedno Skrzydło nieruchome, albo bardzo mało ruchome, a drugim kryśli czyli robi łuk koła.

OŚ ZACHODZENIA, skrzydłowy Człowiek pierwszego Szeregu stojący wewnątrz zachodzenia. — Oś zachodzenia jest dwoiaka, ruchoma i nieruchoma.

NIERUCHOMA OŚ, jest, kiedy człowiek skrzydłowy wewnątrz zachodzenia znajdujący się, na miejscu tylko zwraca się.

RUCHOMA OŚ, kiedy skrzydłowy człowiek wewnątrz zachodzenia znajdujący się, stosując się do ruchu zachodzą-

tego Skrzydła, także kryśli mały łuk koła, tak, aby punkt zachodzenia zostawał się na stronie obok niego; w tym ruchu powinno się podawać naprzód.

RÓWNANIE, kiedy ludzie na koniach stoją jeden koło drugiego równo-odległe i na prostej linii tak, że jeden względnie drugiego, nie jest ani na przodzie, ani w tyle, i mają czucie strzemiem do pobocznika z tej strony, w którą jest równanie.

Równanie jest dwojakie: Indywidualne, i całemi częściami frontu.

Każda część frontu, która się ma przymknąć i wyrównać do drugiey, zbliżywszy się do oney, zatrzyma się równo-odległe od naznaczoney linii równania, tak, aby pierwszy Szereg był na iedney linii z drugim Szeregiem tej części frontu, do której się ma przymknąć, i potem dopiero wyrówna się na przód na oznaczoney linii.

INTERWAŁ, jest odstęp między Szwadronami, kiedy Półk stoi w boiowym Szyku.

DYSTANS, jest odstęp między Szwadronami, pół-Szwadronami i Plutonami w Kolumnie.

DYREKCYONALNY czyli **PRZEWODNI PUNKT**, jest przedmiot iakikolwiek, na który Skrzydło frontu lub Kolumny na prost równia się.

POŚREDNI PUNKT, jest przedmiot między Skrzydłem frontu lub Kolumny, a przedmiotem temuż Skrzydłu na przodzie wskazanym, wpośródku znajdujący się, i ten ułatwia proste maszerowanie po linii w Marszu, albo oznacza linią dla formowania frontu.

CHÓD, jest ruch konia, który się dzieli na trzy części, Stęp, Kłus i Galop.

Chociaż jest trudno naznaczyć z pewnością, iak wiele koń na iaką ilość czasu i iakim chodem uysć może, iednak jest ogólne mniemanie, że uchodzi na minutę stępo 50. sążni, kłusem 120. galopem 150.

O Komendach Ogólnych.

Komendy są dwoiakię: Ostrzegaiące i Wypełniające.

Ostrzegaiące. Oznaczaią się tu *Kursywą* i nadaią się wyraźnie i cokolwiek przeciągle.

WYPEŁNIAJĄCE. Oznaczaią się *KAPITALI-KAMI* i nadaią się krótko i dobitnie.

Znak dobitnego wymówienia ('), i znak połączenia (—). Znaki te, pierwszy wskazuje dobitne wymowienie Słowa nad którym jest położony, a drugi łączący dwie komendy razem przewleka oną.

Komendy, po których iedna część frontu, co innego ma robić iak druga, należą pierwsza do pierwszey połowy, a druga do drugiey.

Po słowie *MARSZ*, maszeruie się *Stępo*, ieżeli przez ostrzegaiącą komendę nie był naznaczony chód, oprócz w formacyi *Szwadronów*; oraz po przestrożney komendzie, *ZACHODŹ*, co się uskutecznia w naywiększym pędzie.

Po słowie STAĆ, ludzie wezmą konie krótko i bez żadnego poruszenia, czekać będą komendy.

CZĘŚĆ DRUGA.

MUSZTRA SZWADRONOWA.

R O Z D Z I A Ł I.

O R Ó W N A N I A C H.

O Równaniu Plutonu Rotami.

- §. 1. Dla dokładniejszego wyjaśnienia prawideł równania, Instruktor zacznie uczyć najprzód formować się, wyrównywaiąc się pojedynczo, na oznaczonej linii.
- §. 2. Instruktor wzięwszy Pluton, każe drugiemu Szeregowi odstąpić, komenderuiąc: *drugi Szereg odstęp*, MARSZ. Po komendzie MARSZ, drugi Szereg odstepuie na cztery kroki, potem wystę-

puie naprzód z każdego Szeregu z prawego skrzydła po trzech ludzi, których postawi Instruktor o dziesięć kroków na przedzie, dla oznaczenia linii równania i potem komenderuie:

Rotami naprzód.

RÓWNIAY SIĘ.

- §. 3. PLAN IX. FIGURA 1. Po tey komendzie ludzie zwrócą głowy w prawo, i następnie wyrównywać się będą na oznaczoney linii; maszerując stępo. — Nie będą frontu przechodzić ani na krok, ażeby nie byź przymuszonymi do cofania. — Formować się będą na linii ieden po drugim tak, ażeby Człowiek od strony równania stojący wstępował zawsze na linię o dwa kroki pierwiey. — Zbliżywszy się do człowieka do którego się ma przymknąć, wyrówna ramiona po linii frontu, patrzyć będzie po linii oczów, i w piersi drugiego od strony równania, niewystawując lewego ramienia ani lewey ręki, ażeby ciała nieskrzywić. — Konia powinien trzymać prosto, i równo odlegle od konia ze strony równania

nia, i mając czucie strzemieniem letko do pobocznika w tęż stronę.

§. 4. PLAN IX. FIGURA 2. Jeżeli trzech ludzi wystawionych naprzód wzięto zlewego skrzydła, wtenczas komenderować pierwiey *Oczy na—le—wo*, potém *Rotami naprzód*, RÓWNIAY SIĘ, a po zformowaniu ma bydź dana komenda: *Oczy na—prà—wo*.

§. 5. Instruktor stojąc na przedzie obrócony do frontu, uważa aby przepisane prawidła iak nayakuratniey dopełnione były, potém staie na skrzydło służące za punkt linii frontu i przekonywa się czyli front dobry.

§. 6. Gdy większa część frontu iuż iest wyrównana, Instruktor komenderuie:

S T A Ć.

§. 7. Po tey komendzie ludzie stojąc nieporuszenie, trzymają głowy i ramiona prosto.

§. 8. Jeżeli potém ieszcze znajduią się ludzie źle wyrównani, to Instruktor komenderuie: taka to *Rota* albo takie to *Roty naprzód* albo *wtył*, wyszczególnwszy rotę numerami, i wtenczas

te tylko roty, które były wymienione, zwróćą oczy w stronę równania, aby widzieć ile potrzeba podać się naprzód, lub w tył cofnąć. Podając się naprzód, nie trzeba się opierać na żadną stronę linii, i potem patrzeć wprost przed siebie.

§. 9. Do równania się wtył, co się także ma robić w odstąpionych i zamkniętych Szeregach, oraz w ściśniętych i rozemkniętych rotach, Instruktor każe cofnąć się z każdego Szeregu trzem ludziami w tył, na dwa lub więcej kroków, i wyrównawszy onych, kominde ruie:

Rotami wtył.

RÓWNIAY SIĘ.

§. 10. PLAN IX. FIGURA 3. Do równania się w tył te same są prawidła, tylko że trzeba cofać konie cokolwiek za linią równania, i dopiero potem powoli podawać się naprzód, i wstępować do frontu iak w §. 3. powiedziano.

§. 11. PLAN IX. FIGURA 4. Jeżeli dla równania wtył, Instruktor z lewego skrzydła każe cofnąć trzem rotom, to

pierwiy da komendę: *Oczy na—le—wo* a potém *wtyż*, *RÓWNIAY SIĘ*, to będzie dopełniono iak w §. 10. powiedziano, i po wyrównaniu dana będzie komenda: *Oczy—na—prà—wo*. Jeżeli Instruktor bez ostrzeżenia komenduruie: *RÓWNIAY SIĘ*.

§. 12. To ludzie rzucą oczy po Szeregu, i którzy niestoią na linii, wyrównaią się.

§. 13. Drugi Szereg oprócz równania w linii, zachowuie równanie w rotach, mając na krok odstęp od pierwszego Szeregu, czego zamykający Pod-Officer winien dopilnować.

§. 14. W równaniu ukośnym, ludzie powinni trzymać ramiona równo, i konie stawiać prosto na linii nowego kierunku, wstępując na one; przy równaniu naprzód iak w §. 3. a przy równaniu wtył iak w §. 10. powiedziano.

§. 15. Gdy ludzie już będą umieli podług prawideł równiać się, formuiąc się poiedynczo w ściśnionych rotach, trzeba ich uczyć równać się takimże sposobem w rozeinkniętych (do czego

bierze się odstęp na jednego konia) oraz w ściśnionych rotach z przystąpionym Szeregiem; potem kazać całemu szeregowi, albo Plutonowi, wstępować razem na oznaczoną linię równania, oznaczając ją na przodzie lub w tyle równo-odległe od frontu, albo ukośnie, ale stawiając zawsze po trzech ludzi z każdego Szeregu, czyli po trzy rotę na linii równania. Komenderować dla równania naprzód.

Naprzód — RÓWNIAY SIĘ.

a dla równania wtył

Wtył — RÓWNIAY SIĘ.

§. 16. Jeżeli punkt linii równania, jest z lewego skrzydła, to Instruktor postąpi sobie podług §. 4.

O równaniu Szwadronu Plutonami.

§. 17. PLAN X. Chcąc wyrównać Szwadron Plutonami, Komendant Szwadronu komenderuje:

1. *Plutonami w prawo.*

2. *Stępą, kłusem lub galopem, Równiaj się.*

3. *Pierwszy Pluton.*

§. 18. Po drugiey komendzie, Komendant pierwszego Plutonu komenderuje: *Dyrekcya na prawo*, a po trzeciey *Stępą, MARSZ*. Pluton idzie naprzód kroków dwadzieścia, a Komendant o-nego stanąwszy pierwey o tyle kroków iak powiedziano, zatrzyma się na oznaczonym punkcie, naprzeciw skrzydła równania, obrócony twarzą do frontu i kiedy Pluton będzie o trzy kroki od niego, komenderuje: *Stój, Równiaj się*. Po słowie *Stój*, Pluton zatrzyma się, a po słowie *Równiaj się* (które natychmiast i prawie nierozdzielnie z pierwszym dane być powinno), Pluton wyrówna się do stojącego na linii Oficjera, naprzód.

§. 19. Po daney komendzie w Plutonie pierwszym, *MARSZ*, Komendant drugiego komenderuje: *Drugi Pluton, Dyrekcya na prawo*, a iak pierwszy stanie, wtenczas komenderuje: *Stępą MARSZ*. Kiedy drugiego Plutonu pier-

wszy Szereg zrówna się z drugim Szeregiem pierwszego Plutonu wtenczas komenderuie: *STÓY, RÓWNIAY SIĘ*, po tey komendzie Pluton zatrzymuie się, i wyrównywa naprzód iak w §. 18. powiedziano. Komendant Plutonu staie wzdłuż frontu naprzeciw środka swego Plutonu, twarzą do prawego skrzydła obrócony.

§. 20. Trzeci i czwarty Plutony takimże sposobem wstępuią do frontu. Komendanci onych staią także wzdłuż Plutonów, obróceni twarzą do frontu skrzydła prawego. Komendant trzeciego na Środku swego Plutonu, a Komendant czwartego przeciw drugiej roty z lewego skrzydła także swego Plutonu; Komendant Szwadronu komenderuie: *Officyerowie do frontu*, dopełniając co w §. 5. powiedziano.

§. 21. Jeżeli równanie Plutonami ma być w lewo, to Komendant czwartego Plutonu komenderuie: *Dyrekcya na lewo*, i staie na naznaczonym punkcie naprzeciw skrzydła równania, wzdłuż frontu, i Plutony wstępuią,

iaak powiedziano w §. 19. i 20. Komendanci drugiego i trzeciego Plutonów stają wzdłuż frontu wpośród onych, a Komendant pierwszego przeciw drugiey roty z prawego skrzydła swego Plutonu, twarzą dolewego skrzydła obrócony, gdy Plutony wstępują na linią Komendant Szwadronu komenderuie: *Officyerowie do frontu, Szwadron oczy na-prá—wo.*

§. 22. Sztandar w obydwóch tych formacyach, iest zawsze na prawém skrzydle trzeciego Plutonu.

O równaniu Szwadronami.

§. 23. Komendant Szwadronu postawiwszy dwóch Pod-Officyerów, o dwadzieścia pięć, lub o trzydzieści kroków od frontu, naprzeciw skrzydeł wzdłuż po oznaczoney linii twarzami do siebie, komenderuie:

1. *Szwadron naprzód*
2. *Dyrekcya na prawo albo na lewo*
3. *Stępą, klusem lub galopem*
4. **MARSZ.**

§ 24. Po pierwszey komendzie, Komendanci czwartego i pierwszego Plutonów stają na skrzydłach przy skrzydłowych Pod-Officyerach.

Po czwartey komendzie rusza Szwadron prosto oznaczonym chodem.

§ 25. Kiedy Szwadron będzie o trzy kroki od Pod-Officyerów na linii stojących, Komendant onego da komendę, **STÓY, RÓWNIAY SIĘ**; co będzie dopełniono podług §. 18. Officyerowie stojący na linii służą za punkta równania, i dla tego powinni między sobą iak nayakuratniey wyrównywać się.

§ 26. Tém sposobem nauczy się Szwadron równo wieźdzać do frontu, i wyrównywać się na oznaczoney linii, w różnych formacyach.

§ 27. Pod-Officyerowie na skrzydłach Szwadronu, i każdego Plutonu znajdujący się, powinni z naywiększą akuratnością zachowywać między sobą linią frontu, niezważając na omyłki żołnierzy, które łatwo bardzo mogą być poprawione, ieżeli tylko Pod-Officyerowie dobrze są wyrównani.

§. 28.

§. 28. Komendant Szwadronu daie baczenie, ażeby skrzydłowi Pod-Officyerowie dobrze byli wyrównani, a Officyer zamykający uważa, ażeby drugi Szereg tak co do Szeregu, iako też w rotach stał podług zasad i równiał się.

R O Z D Z I A Ł II.

O Marszu Prostym.

§. 29. Maszerując prosto frontem, iest do uważania co następuje:

1. Zachować w Marszu linią frontu, mając czucie ieden do drugiego w Szeregu.
2. Niecisnąć się w rotach, a gdy te są nadto ściśnięte, to się rozemknąć i maszerować przestronnie.
3. Nierozrywać się w rotach, a gdy te rozerwane, wolno się zmykać.
4. Niecisnąć się na skrzydłowego Pod-Officyera, aby go niewyprzeć z linii mu wskazanej, gdyby zaś to nastąpiło, tedy się usunąć w przeciwną stronę, aby

Pod-Oficyer mógł znowu powrócić na daną dyrekcyą.

Aby równo frontem maszerować, potrzeba koniecznie aby ludzie patrzali wprost przed siebie, między uszy końskie, i aby prowadzili konie, iak można tylko nayprościej, mając letkie czucie strzemiem do pobocznika od strony równania, i czasem spoglądaiąc na Szereg w tęż stronę, ale bez obracania głowy, aby się stosować do ruchu skrzydła równania; zwyczajnie równanie iest na prawo, a gdy ma być na lewo to przed komendą *MARSZ*, ma być dana ostrzegaiąca: *Dyrekcyą na lewo*.

Uwaga: Komenda *Dyrekcyą na prawo* albo *na lewo*, daie się w *Mar-szu*, stoiąc zaś Komenderunie się *Oczy na prąd—wo* lub *na le—wo*.

Ściśle trzeba pilnować, aby każdy żołnierz w szczególności równiał się, Pod-Oficyerowie zaś dla lepszego zachowania linii frontu, mają się równać między sobą, i pilnować równania każdy w swoim Szeregu.

Skrzydło równania tak ruszając z miejsca, iako i przemieniając chody, niema robić gwałtownych poruszeń i rzucania się, a to się ściąga do całego ogólnie frontu. — Jeżeli kto został się, lub wysunął, ścisnął się, lub oderwał w rotach, to powinien poprawić swoją omyłkę, iak naywolniey tak, aby tego nawet dostrzec niemożna było. — Jeżeli roty rozerwane, to zwrócić konie cokolwiek ku skrzydłu równania, jeżeli zaś ściśnione, to zwrócić przeciwnie, podając się zawsze naprzód lekko i bez rzucania się; oraz ustępując ciśnieniu pochodzącemu od skrzydła równania, a opierając się temu, jeżeliby było z przeciwney strony.

O Marszu Szeregiem na prost.

§. 30. Dla nauczenia Marszu prostego frontem, uczyć trzeba pierwiey maszerować prosto Szeregami.

Instruktor rozemknąwszy roty na odstęp iednego konia, i wyrówniawszy Szereg na prawo, każe prawemu skrzy-

dłu uważać przed sobą dwa punkta, i w miarę postępowania naprzód, nie dochodząc ieszcze do pierwszego punktu, uważać nowe dwa, które powinny być wzięte bardzo akuratnie na ciągnącey się linii danego kierunku, ieden od drugiego na 20 lub 30 kroków, potem komenderuie:

1. *Szereg naprzód.*
2. *Dyrekcyja na prawo.*
3. *Stępą.*
4. **MARSZ.**

Po słowie Marsz, każdy człowiek rusza stępą, prosto przed siebie, równiając chód swego konia, do chodu konia pobocznika, od strony równania, i spoglądaiąc czasem w tęż stronę, lecz bez obracania głowy.

§. 31. Dla odmiany Dyrekcyi komenderować:

Szereg Stóy.

Instruktor zatrzymawszy Szereg, postawi trzech ludzi z prawego Skrzydła na linii w kierunku, iaki mieć chce, i wyrówniawszy resztę do nich, marszeruie dalej prosto, a potem to samo

powtarza , stawiając dla odmiany linii frontu , trzech ludzi z lewego skrzydła.

§. 32. Gdy ludzie będą umieli maszerować prosto stępo , to kazać zmykać i rozmykać rotę tymże samym chodem , ale nie często odmiany te robić ; pożyteczniej będzie kazać dłużej maszerować zemknąwszy rotę , nierozmykając onych , i to samo robić gdy rotę są rozemknięte.

§. 33. Dla rozmykania i zmykania rot , dana będzie komenda :

1. *Rozemknij w lewo (albo w prawo).*
2. MARSZ.
3. *Zemknij w prawo (albo w lewo).*
4. MARSZ.

Zmykać się zawsze ku skrzydłu równania , a rozmykać przeciwnie : co ludzie dopełniać mają , podając się naprzód koniecznie aby to przysuwanie się widocznym niebyło.

Instruktor przekonawszy się , iż ludzie robią dobrze te poruszenia stępo , każe przechodzić ze stępu w kłus , a z kłusu w stęp.

O Marszu Plutonem na prost.

§. 34. Instruktor kazawszy drugiemu Szeregowi przystąpić, powtórzy to samo w zemkniętych i rozemkniętych rotach.

Drugi Szereg równa się i w Szeregu, i w Rotach, każdy na swego Poprzednika.

Gdy Pluton maszeruje z przystąpionym Szeregiem, trzeba mu odmieniać często Dyrekcyą zachodzeniami.

Uwaga: §. 35. Kiedy ludzie dokładnie i dobrze nauczeni są maszerować prosto, to kazać robić umyślnie omyłki, aby się nauczyli poprawiać one.

O sposobie wyrównywania się w Marszu.

PLAN XI. FIGURA 1. §. 36. Instruktor każe Pod-Officyerówi skrzydłowemu, nieznacznie Chód powiększać, przypominając ludziom prawidła, podług których powinni się wyrównywać na

przód, gdy się pozostaną od skrzydła równania.

FIGURA 2. potem każe skrzydłowemu Pod-Officerowi umnieyszyć chodu na kilka kroków, i przypomina ludziom prawidła, podług których cofając wyrównywać się powinni, jeżeli się wysunęli naprzód.

O Sposobie zmykania się w Marszu, jeżeli roty rozemknęły się.

§. 37. FIGURA 3. Jeżeli maszerując Plutonem Instruktor widzi, iż konie idą spokojnie i iak należy, rozkaże Pod-Officerowi, na skrzydle równania będącemu, jeżeli to jest lewe, zwrócić konia cokolwiek w lewo, a ludziom przypomni prawidła, podług których powinni się zmykać, jeżeli odeszli od Skrzydła równania.

O Sposobie wzięcia należnego Odstepu między rotami kiedy są nadto ściśnione.

§. 38. FIGURA 4. Jeżeli równanie jest na prawo, to Instruktor każe skrzydłowemu

mu Pod-Officyerowi, zwrócić konia cokolwiek na lewo, co sprawi ciśnienie w rotach, i wtenczas przypomni ludziom prawidła w takim przypadku nadane.

Trzeba wpaiać w ludzi, iż zbyt uczynna troskliwość w poprawianiu omyłek, robi często większe.

Gdy Instruktor przekona się iż ludzie wyżej wyrażone poruszenia, robią dobrze podług zasad stępo, każe robić to samo kłusem, lecz bez gwałtownego poruszenia, i bez rzucania się w odmianie chodu, i do tego komenduje:

Kłusem, MARSZ.

Wszystko to Komendant Szwadronu powtórzy pierwiej pół-Szwadronami, niżeli uformuje Szwadron.

O Marszu naprzód Szwadronem.

§. 39. PLAN XII. Nim się zacznie ucząć Szwadron Marszu całym frontem, Komendant onego, każe wystąpić samym skrzydłowym rotom wszystkich

czterech Plutonów, ze wszystkimi Officyerami i Pod Officyerami, zachowując między niemi odstępy, dla Szeregu potrzebne, i każe im maszerować stępo, i kłusem; tym sposobem nauczą się Pod Officyerowie koniecznie równiać między sobą, i przez to zachowując linią frontu, każdy w swoim Szeregu, zachowują linią frontu całego Szwadronu.

Potém Komendant Szwadronu każe wstąpić Szeregom w Interwalla między skrzydłowych, i przemieniając chód, będzie uczył Szwadron wszystkiego, co wyżej przepisano, oprócz rozmykania rot, i robienia umyślnie omyłek.

§. 40. Komendant Szwadronu komindekuje:

1. *Szwadron naprzód.*
2. *Dyrekcyja na prawo.*
3. *Stępą albo kłusem.*
4. *MARSZ.*

PLAN XIII. Komendant Szwadronu przed Komendą MARSZ, wskaże Pod-Officyerowi prawego skrzydła, na prostey linii punkt, na któren powinien masze-

rować podług §. 30. ludzie będą mieć lekkie czucie do poboczników od strony równania, ale niecisnąć się bynajmniej i niespierając na skrzydło równania.

Komendanci Plutonów skrzydłowych po komendzie MARSZ, stają na skrzydła Szwadronu.

§. 41. Szwadronowy Komendant, każe maszerować kłusem Szwadronowi wtenczas, gdy się przekona, iż stępo dobrze i równo maszerują.

§. 42. Ażeby zatrzymać Szwadron, da się komenda:

Szwadron, Stój.

Po tej komendzie Szwadron zatrzymuje się, a Officyerowie ze skrzydeł Szwadronu, przechodzą przed swe Plutony.

O Marszu prosto Galopem.

§. 43. Ucząc galopem, zaczynać Szeregami i porządkiem iak przepisano, gdy się uczy stępo i kłusem, oprócz roz-

mykania rot, i umyślnie popełnionych omyłek.

- §. 44. W Galopie uważać, ażeby drugi Szereg równiał się w rotach, zachowywał dokładnie odstęp, i nienabiegał na pierwszy Szereg, bo wszelki nieporządek i łamanie frontu, pochodzi nayczęściej ztąd, iż nieumiejętni Jeźdźcy drugiego Szeregu, nieumiejąc koni prowadzić, a przez to samo i równiać się, nierówniaią się w Rotach i niezachowują Odstępu, a przez to nabiegając na pierwszy Szereg, albo nawet wskakując między ten, rozbiiaią front.

Bardzo iest potrzebnie uczyć, przechodzić z galopu w kłus, z kłusu w stęp, i potém zatrzymywać.

- §. 45. Dla nauczzenia koni aby wychodziły z frontu, kazać wyieźdzać pojedynczo, i dla tego Instruktor wywołuje nie po kolei, ale ze środka, i różnie tak z pierwszego, iak i z drugiego Szeregu.

R O Z D Z I A Ł III.

O Zachodzeniach.

§. 46. Zachodzenia bywają dwoiakię; na nieruchomey i ruchomey Osi.

We wszystkich zdarzeniach, skrzydłowy człowiek zachodzącego Skrzydła, kryśli koło zachodzenia, uważając ażeby rotę nierozrywały się. — Każdy człowiek pierwszego Szeregu, uważa nakreślone przez siebie koło, dając bacność na oddalenie się od Osi. — Wszystkie te koła zachodzenia, powinny się zaczynać i kończyć w ieden moment, i dla tego każdy człowiek w miarę odległości od Osi zachodzenia, powiększa chód.

W czasie zachodzenia, ludzie zwracają głowy do zachodzącego skrzydła tak *np.* przy zachodzeniu na prawo, ażeby prawe oko, było na linii guzików w środku munduru, i patrzą po linii oczów, mając zawsze lekkie czucie strzemiem do pobocznika od osi zachodzenia, ażeby stosować chyb-

kość chodu z zachodzącym skrzydłem, i zachowywać równanie; oprócz lewego skrzydłowego Pod-Oficyera, który zwraca głowę w prawo, patrzy po Szeregu i na prawego skrzydłowego Pod-Oficyera, ażeby łatwiej było prowadzić Skrzydło.

Ludzie pierwszego Szeregu zwracają nieznacznie cokolwiek konie ku Osi zachodzenia, ażeby każdy mógł kreślić część koła, iakie powinien robić.

Drugi Szereg zwraca konie cokolwiek do skrzydła zachodzącego, każdy człowiek drugiego Szeregu, nadaie pola przez iedną rotę ku skrzydłu zachodzącemu tak; ażeby dwie rotę zeskrzydła wychodziły w pole, i dla tego czyniając zachodzenie, każdy zwraca konia w pół-prawo lub w pół-lewo.

Ogólne prawidło w zachodzeniach iest, ażeby zmykać się iak naywolniey, ieżeli rotę rozerwane, zwracając dla tego konie i podając się naprzód. Jeżeli zaś ściśnione, to brać odstępę także iak naywolniey, i podając się naprzód.

*O zachodzeniu na nieruchomey
Osi.*

§ 47. Zachodząc na nieruchomey Osi, bardzo się trzeba wystrzegać, ażeby niespychać Osi lub skrzydłowego człowieka, wewnątrz zachodzenia znajdującego się, i dla tego ustępować ciśnieniu pochodzącemu od Osi, a najmocniey opierać się onemu, od zachodzącego skrzydła.

Przy zachodzeniach na nieruchomey Osi, nadzierać, ażeby skrzydłowy Pod-Officyer wewnątrz zachodzenia, czyli Oś, na mieyscu zwracał konia, gdy inni zachodzą, Officyer zaś na skrzydle znajdujący się, cofa swego konia w czasie zachodzenia stosując się do ruchu, konia skrzydłowego Pod-Officyera.

Jeżeli rozerwą się roty, to się zmykać także ku Osi, sposobem iak wyżej powiedziano.

O zachodzeniu na ruchomey Osi.

§. 48. Celem zachodzenia na ruchomey Osi iest, ażeby Oś czyli skrzydło wewnątrz zachodzenia znajdujące się, odchodziło nieznacznie od punktu, na którym zachodzenie zaczęło się, podając się stopniami na przód, na nową Dyrekcyą.

Pod Officyer zaieżdżającego skrzydła przysporzywszy chodu, prowadzi skrzydło, starając się, ażeby nieściesniać ani rozrywać rot. Roty zaczawszy od środka, do zaieżdżającego skrzydła stopniami powiększają szybkość chodu, sam środek idzie tymże chodem iak szedł dotąd, a roty zaczynając od środka do Osi, stopniami zmniejszają chodu.

Gdy się kończy zachodzenie, część frontu, która powiększała chód, zaczyna zmniejszać go, a ta co zmniejszała powiększać, ludzie postawią konie prosto, a skrzydła, tak zaieżdżające, iako też wewnątrz zachodzenia znajdujące się, powracają do tego sa-

mego chodu, iakim szły przed zachodzeniem.

Skrzydłowy człowiek czyli Oś; kryśli koło, które powinno składać czwartą część koła kreślonego, przez skrzydło zachodzące.

Podług podobieństwa sądzi się że zachodząc Plutonem, ruchoma Oś kreśli koła pięć kroków, pół-Szwadronem ośm, Szwadronem dwanaście, a ścisnioną Kolumną dwadzieścia kroków. Zachodząc na Ruchomey Osi, trzeba mieć czucie strzemieniem do zachodzącego skrzydła, ustępując ciśnieniu od tegoż skrzydła pochodzącemu, a opierając się onemu od przeciwnego.

W czasie zachodzenia na ruchomey Osi, skrzydłowy Pod-Oficyer służący za Oś zachodzenia; jeżeli te jest na lewo, daie prawą łytkę koniowi swemu, a to aby koń iego, odsunął się zadem od konia człeka skrzydłowego, a tym sposobem zwróciwszy prawie w pół konia swego do zachodzącego skrzydła, widzi cały zachodzący front i skrzydłowego Pod-Oficyera prowadzącego

cego prawe Skrzydło, i to zrobi łatwość utrzymania w porządku skrzydła, w czasie zachodzenia.

Jeżeli Officyer iest na skrzydle, to powinien dać baczość, ażeby Pod-Officyer skrzydłowy, wypełnił to wszystko, co w tey mierze iest powiedziano.

Jeżeli rozerwą się roty, tedy zmykać one ku zachodzącemu skrzydłu, zwracając wczesnie konie, ażeby niezepchnąć skrzydła, dla lepszego zachowania linii frontu. Pod-Officyerowie równiać się będą między sobą, uważając na zachodzące skrzydło, a niezajmując się równaniem Szeregu.

Jak uczyć zachodzić Szeregiem.

§. 49. Postawiwszy na skrzydle Szeregu zdatnych Pod-Officyerów lub żołnierzy i kazawszy rozemkuąć się rotom, Instruktor komenderuje:

1. *Pluton*
2. *Lewe ramie naprzód w koło*
3. **MARSZ.**

PLAN XIV. FIGURA 1. Po komendzie MARSZ, cały Szereg zwraca oczy na lewo, oprócz lewego skrzydłowego Pod-Oficyera, który zwraca oczy na prawo, i patrzy po Szeregu, ażeby łatwiej mógł skrzydło prowadzić.

Po teyże komendzie, skrzydłowy Pod-Oficyer zaczyna zachodzić stępo, rozmierzaiąc okiem, tak koło które kreślić potém potrzeba, ażeby niesprawić ciśnienia lub rozemknięcia rot.

Przy tém zachodzeniu zachować prawidła w §. 46. i 47. nadane, ieżeli zaś Instruktor każe zachodzić na ruchomey Osi, tedy stosować się do prawideł w §. 48. opisanych.

Instruktor każe czasem zachodzić na około, niewstrzymuiąc Szeregu, ażeby prawidła zachodzenia lepiej przez to objaśnić.

Zrobiwszy kilka zachodzeń stępo, i zważywszy że konie w rotach spokojnie idą, komenderować:

1. *Kłusem.*
2. MARSZ.

Potém ażeby przeysć znowu w stęp,
komenderować: *Stępą.*

Ażeby zatrzymać, komenderować:

S T Ó Y.

Po tey komendzie ludzie zatrzyma-
ią konie równo, patrzą wprost i stoią
nieporuszenie.

Instruktor staie na skrzydle i uwa-
ża iak zayście zostało dopełnione. —
Wziąwszy dwóch ludzi ze skrzydła i
nadawszy im podług woli Dyrekcyą,
zostawuiąc między niemi i Człowie-
kiem na punkcie zachodzenia stojącym
tyle mieysca, ażeby inni mogli na tey
nowey Dyrekcyi wyrównać się, ko-
menderuie: *Równiay się.*

Po tey komendzie, Szereg wstępuie
na linią równania ktòrey służą za pun-
kta postawieni ze skrzydła dwóch lu-
dzi, trzymając się przy tém prawideł
w §. 3. opisanych.

Potém Instruktor komenderuie Stać,
co się dopełni iak w §. 7. powiedziano.
PLAN XIV. FIGURA 2. Dla zayścia Sze-
regiem na lewo, komenderuie się:

1. *Pluton*

2. *Prawe ramię naprzód wkoło*

5. MARSZ.

Co się zupełnie uskutecznia tak iak w prawo, tylko z przeciwney strony.

Potém kazać zmykać się (PLAN XIV. FIGURA 3.) strzemie z strzemieniem, i znowu rozmykać się, robiąc to w zachodzeniu stępo i kłusem, trzymając się prawideł w §. 35. przepisanych.

O nauczaniu zachodzenia Plutonem.

§. 50. Kazawszy drugiemu Szeregowi przystąpić i rozemknąwszy rotę, komendować iak powiedziano ucząc Szeregiem.

Zaszedłszy kilka razy stępo i kłusem, gdy konie póydą spokojnie wrotach, rozkazać ludziom powoli zmykać się tak, ażeby na koniec czuli się strzemieniem, iak powiedziano ucząc Szeregiem, i tłumacząc drugiemu Szeregowi ile można nayiaśniej, co robić powinien i aby przy zachodzeniach

trzymał się prawideł w §. 46. opisanych.

Rozkazać także zmykać i rozmykać się rotom.

Umyślnie robić omyłki, iest to środek do nauczania poprawiać popełnione przez nieostrożność, i dla tego, kiedy roty będą umiały w Marszu sprawnie, i bez gwałtownego poruszenia zmykać się i rozmykać, rozkazać skrzydłowemu człowiekowi służącemu za Oś zachodzenia, spychać się cokolwiek na Szereg, a tym sposobem ludzie uczą się naddawać ku zachodzącemu skrzydłu, dla ustąpienia ciśnieniu od Osi pochodzącemu.

Potém kazać skrzydłowemu, czyli Osi, w czasie zachodzenia cokolwiek odsuwać się od zachodzącego skrzydła; co znagli ludzi aby się ku niemu zmykali.

Czasem kazać środkowi frontu przystać się albo wyiść naprzód, ażeby nauczyć Pod-Officyera zachodzącego skrzydła, tak się regulować w chodzie,

ażeby środek zawsze mógł się łatwo wyrównywać.

Jeżeli zachodząc, przez niedopełnienie przepisanych prawideł, front będzie ściśnionym, to wolno iest środkowi Szeregu podawać się cokolwiek nazad.

O zachodzeniu Plutonem z miejsca.

§. 51. To zachodzenie robi się zawsze w naywiększym pędzie i na nieruchomej Osi, dla czego komenderować, jeżeli Pluton stoi:

1. *Pluton*
2. *w Prawo zachodź*
3. **MARSZ.**

PLAN XV. Po drugiey komendzie za słowem *zachodź*, cały front rzuca oczy na lewo i patrzy po linii oczów, oprócz lewego skrzydłowego Pod-Officyera, który zwraca głowę na prawo, i patrzy po Szeregu dla łatwiejszego prowadzenia.

Po komendzie **MARSZ**, lewe skrzydło z miejsca zachodzi w naywiększym

pedzie, trzymając się prawideł, o zachodzeniach wyżej danych, i kiedy Pluton będzie już kończył zachodzenie, czyli czwartą część koła, to nie dopuszczając skrzydła o cztery kroki do zupełnego zayścia, Komendant Plutonu komenderuje: **STÓY, RÓWNIAY SIĘ.**

Po téy komendzie ludzie zatrzymają konie, iak tylko można nayrówniey, patrzą prosto i stoią nieporuszenie.

Komendant Plutonu będąc przed środkiem onego wyrównywa front.

§. 52. Zachodząc na lewo Instruktor komenderuje:

1. *Pluton*
2. *w Lewo zachodź*
3. **MARSZ.**

Po drugiey komendzie, zwraca cały front oczy w prawo, i patrzy po linii oczu, oprócz prawego skrzydłowego Pod-Officyera, który zwraca głowę na lewo i patrzy po Szeregu dla łatwiejszego prowadzenia: po komendach **MARSZ, STÓY i RÓWNIAY SIĘ,** Pluton Zachodzi i zatrzymuje się, iak w §. 51. powiedziano.

Gdy ędzie rozkazano zayść na oko-
ło, to komenderować:

1. *Pluton*
2. *Na prawo w tył zachodź*
3. **MARSZ.**

Uwaga: W Marszu, w zadnym 'przy-
padku, 'Pluton naywiększym pędem,
czyli czwałem, niezachodzi, ale zawsze
ramieniem naprzód.

*O zachodzeniu Plutonem z miejsca
i w Marszu ramieniem naprzód.*

§. 53. Zachodzenie ramieniem z miej-
sca, robi się zawsze na nieruchomey
Osi i stępo, ieżeli nie będzie przestroż-
ney komendy *kłusem*.

Dla zayścia na prawo Instruktor ko-
menderuie:

1. *Pluton*
2. *Lewe ramie naprzód*
3. **MARSZ.**

Po trzeciey komendzie zwróciwszy
cały frot oczy na lewo, oprócz lewe-
go skrzydłowego Pod-Officyera, który

zwraca głowę na prawo, zachodzi stępo, Komendant Plutonowy, niedopuszczając Pluton o dwa kroki, do ukończenia zayścia, komenderuie: *Stóy, RÓWNIAY SIĘ.*

Po tey komendzie, ludzie zatrzymują konie równo, patrzą wprost i stoją nieporuszenie.

Komendant Plutonowy, będąc przed środkiem onego, wyrównywa front.

Dla zayścia w lewo Instruktor komenderuie:

1. *Pluton*
2. *Prawe ramie naprzód*
3. *MARSZ.*

§. 54. Zayście ramieniem naprzód w Marszu, robi się zawsze na ruchomey Osi, i zawsze tymże chodem, iakim szedł Pluton, oprócz kiedy się maszeruie Plutonami w Kolumnie, i gdy dla zformowania frontu, do boiowego Szyku będzie komenderowano: *Plutony prawe albo lewe ramiona naprzód, MARSZ;* wtenczas Plutony zachodzą na nieruchomey Osi.

PLAN XVI. Plutonowy Komendant dla zayścia Plutonami ramieniem naprzód w Marszu, komenderuie:

1. *Lewe albo prawe ramie naprzód.*
2. MARSZ.
3. Nà — PROST.

Ostrzegaiącą komendę nadawać, nie dochodząc o cztery kroki do punktu zachodzenia.

Słowo MARSZ, komenderować na samym punkcie zachodzenia, poczem ludzie zachodzą iak w §. 48. powiedziano.

NAPROST, komenderować, niedopuszczaiąc skrzydła o dwa kroki do ukończenia zayścia. Pluton idzie prosto i ludzie zwrócą głowy na prost, równiaiąc się na skrzydło równania.

Kiedy będzie kazano zachodzić na około, Komendant Plutonu da komendę:

1. *Lewe albo prawe ramie naprzód, w koło.*
 2. MARSZ.
-

O zachodzeniu Szwadronem.

§. 55. Szwadron zachodzi z miejsca i w Marszu, zawsze na nieruchomej Osi i w największym pędzie.

§. 56. Ażeby zayść Szwadronem z miejsca, Komendant Szwadronu komenderuie:

1. *Szwadron*
2. *w prawo zachodź*
3. **MARSZ.**

Po słowie *zachodź*, cały front zwraca oczy na lewo i patrzy po linii oczu, oprócz lewego skrzydłowego Pod-Officyera, który zwraca głowę na prawo, i patrzy po Szeregu dla łatwiejszego prowadzenia skrzydła.

Po trzeciej komendzie, lewe skrzydło zachodzi w największym pędzie, skrzydłowi Officyerowie podczas zachodzenia, stają na skrzydłach Szwadronu. Szwadron w zachodzeniu zachowuie ile możności podług następującego podziału różność chodu.

Pierwszego Plutonu prawe skrzydło stoi, a od niego zacząwszy, następnie

powiększają Stęp tak, iż lewe skrzydło onego, idzie iak może bydź naywiększym stępem albo małym kłusem.

Drugiego Plutonu prawe skrzydło, zachodzi kłusem powiększając ten chód stopniami ku lewemu skrzydłu tak, ażeby lewe skrzydło Plutonu, z prawém skrzydłem trzeciego, z wielkiego kłusu przechodziło w galop, a lewe skrzydło onego i cały czwarty Pluton w naywiększym pędzie.

Uwaga: Dla lepszego wprawienia się w zachodzeniu, zachodzące skrzydło zaczynając ruch, idzie na ieden Pluton prosto naprzód, i dopiero potém zaczyna kreślić łuk koła; także do połowy zayścia cokolwiek, ale bardzo równo, wstrzymuje konie, a dopiero od połowy zayścia, aż do ukończenia onego, idzie naywiększym pędem.

Komendant Szwadronu będąc zawsze na przodzie, zatrzymuje Szwadron, gdy skrzydło zachodzące ośm kroków będzie ieszcze miało do zupełnego zayścia, komenderując:

STÓY, RÓWNIAY SIĘ.

Ludzie zatrzymują konie iak można tylko nayrówniey, będą patrzeć prosto i stać nieporuszenie.

Chcąc zayść Szwadronem na lewo, Komendant onego komenderuie: *Szwadron w lewo zachodź*, MARSZ, STÓY, RÓWNIAY SIĘ, co się uskuteczni podług przepisu w §. 56, danego, tylko z przeciwney strony.

§. 57. Chcąc zayść Szwadronem w Marszu, Komendant Szwadronu komenderuie:

1. *Szwadron STÓY, w prawo ZACHODŹ.*
2. MARSZ.
3. STÓY. RÓWNIAY SIĘ.
4. MARSZ.

Komenda ostrzegająca, dana będzie, niedochodząc ośm kroków do punktu zachodzenia.

Słowo MARSZ, nadadź na samym punkcie zachodzenia, po którym prawe skrzydło zatrzyma się, a lewe zaczyna zachodzić naywiększym pędem iak w §. 56. powiedziano.

Po czwartej komendzie, Szwadron idzie razem na prost iak można nayrówniey, a naybardziej trzeba przestrzegać, aby się skrzydła niezostawały, Szwadron równa się w tę stronę, gdzie była Dyrekcyja do zachodzenia naznaczona.

Chcąc zayść Szwadronem na lewo w Marszu, to Komendant Szwadronu da komendę: *Szwadron STÓY, w lewo zachodź MARSZ, STÓY, RÓWNIAY SIĘ, MARSZ*; co się dopełni podług §. 57. zachodząc w przeciwną stronę

§. 58. Dla zayścia Szwadronem z mieysca, wprawo ramieniem naprzód, co się zawsze wykonywa na nieruchomey Osi, Szwadronu Komendant daie komendę:

1. *Szwadron.*
2. *Lewe ramie naprzód.*
3. *MARSZ.*

Po trzeciej komendzie, Szwadron zachodzi, stosując się do prawideł w §. 47. i 53. nadanych, skrzydłowi Officerowie w zachodzeniu stoją na skrzydłach Szwadronu, kiedy Szwadron zay-

dzie czwartą część koła, Komendant Szwadronu daie komendę, STÓY, RÓWNIAY SIĘ, co się wypełni iak w § 53. powiedziano.

Dla zayścia Szwadronem z mieysca w lewo, ramieniem naprzód, komenderować: *Szwadron prawé ramie naprzód*, MARSZ, STÓY, RÓWNIAY SIĘ, co się wypełni podług §. 58. tylko zachodząc w przeciwną stronę.

§. 59. Zachodzenie Szwadronami w Marszu, ramieniem naprzód zawsze się wykonywa na ruchomey Osi, oprócz tylko ieżeli iest kilka Szwadronów w Kolumnie, z całkowitemi odstępami i będzie komenderowano dla zformowania frontu do boiowego Szyku; *Szwadrony prawe albo lewe ramiona naprzód* MARSZ, to wtenczas Szwadrony zachodzą na nieruchomey Osi.

Komendant Szwadronu, dla zayścia w Marszu w prawo ramieniem naprzód, komenderuie:

1. *Szwadron*
2. *Lewe ramie naprzód*
3. MARSZ.

4. NÀ—PROST.

Komendę ostrzegającą dawać, nie dochodząc ośm kroków do punktu zachodzenia.

Słowo MARSZ, nadać na samym punkcie zachodzenia. po którym Szwadron zachodzi podług prawideł w §. 46. nadanych.

Po czwartej Kommendzie, którą nadać nie dochodząc o dwa kroki do ukończenia zayścia, cały Szwadron idzie prosto, i ludzie trzymają głowy wprost równaiąc się na skrzydło równania.

Zachodząc Szwadronem w Marszu na lewo, ramieniem naprzód, Komenderować: *Szwadron, prawe ramie naprzód*: MARSZ NÀ—PROST. Co się uakuteczni, iak w §. 59. powiedziano, zachodząc wprzeciwną stronę.

Dla zayścia Szwadronem wkoło, komenderować: *Szwadron lewe albo prawe ramie naprzód wkoło*. MARSZ.

Przestrogi

Przestrogi tyczące się Zachodzeń.

§. 60. Jeżeli będzie nakazano ruchomey Osi, kreślić łuk koła nierównie większy, iak iest zwyczajny rozmiar, wtenczas zachodzące skrzydło, ma się stosować do ruchu teyże Osi.

Akuratność zachodzeń Szwadronów, zawisła bardzo od zdatności skrzydłowych Officyerów, i Pod-Officyerów, i dla tego trzeba koniecznie, aby ci byli wezwyczajeni, z pewnością rozmierzając Okiem okrąg zachodzenia, i prowadzić skrzydło równym chodem.

W czasie zachodzenia Szwadronem, Officyer i Pod-Officyer zachodzącego skrzydła, z wielką attencyą powinien uważać, ruch całego Szwadronu: jeżeli roty ścisnęły się, powinien natychmiast oddalać się od Osi, jeżeli zaś rozeszły się, to zmniejszyć cokolwiek Okręgu zachodzenia, ale iak to, tak drugie podaiąc się naprzód.

Oś zachodzenia w żadnym przypadku nie powinna się cacać, chociażby tego potrzeba wymagała dla poprawie-

nia Omyłki, gdyż mało znacząca Omyłka w iedney części frontu, wiele może szkodzić; np: w Kolumnie cofnąwszy się, Oś czyli skrzydło, przymusi następny za nim Oddział, cofnąć się także, dla zachowania odstępu, i tak idąc od czoła Kolumny aż do końca oney, zamiast iedney, zrobi się wiele Omyłek.

*O Zayściu Szwadronem rotami
(to iest robiąc zwrot:)*

PLAN XVII. §. 61. Zayście rotami wykonywa się zawsze na ruchomey Osi. Ażeby zayść wprawo, Komendant Szwadronu komenderuie.

1. *Szwadron*
2. *Zwrot na prawo*
3. *MARSZ.*

Ostrzegaiące Komendy nadawać, niedochodząc o cztery kroki do punktu zachodzenia.

Słowo MARSZ, komenderować na samym punkcie zachodzenia, po którym Pod-Officyer prawego skrzydła zacho-

dzi, kreśląc łuk koła mniej pięciu kroków, nic chodu nie umniejszając, a zaiechawszy czwartą część koła, idzie prosto témże samym chodem, po nowey Dyrekcyi, reszta ludzi robi obrot w pół prawo, i nie odrywając się jeden od drugiego, podwoiwszy chód formują się na linii naznaczoney z skrzydłowym Pod-Oficyerem, czuiąc się strzemieniem i równiając się do niego; a po wyrównaniu maszerują prosto.

Jeżeli się trafi, że przed zformowaniem się całego Szwadronu, skrzydłowy Pod-Oficyer przybliży się do linii, na której ma być Szwadron zatrzymany, to Komendant onego komenduje:

Pod-Oficyer Stój.

Po komendzie Stój, Pod-Oficyer zatrzyma się, a Szwadron pojedynczo formuje się i wyrownywa się na niego.

W każdym zdarzeniu komendanci Plutonów, oprócz skrzydłowych, dla dokładniejszego wyrównania frontu,

stają wzdłuż po linii onego, twarzą ku przewodniemu skrzydłu równając się jeden za drugim. Jeżeli po zrobieniu frontu zaraz Szwadronowy Komendant komenderuje: *Szwadron naprzód, Dyrekcyja na prawo albo na lewo, MARSZ.* to po komendzie *Szwadron naprzód*, Officyerowie wracają do frontu, kiedy zaś Szwadron zostaje na miejscu, to Komendant onego komenderuje: *Officyerowie do frontu.*

§. 62. Dla zayścia Szwadronem na lewo rotami, Komendant Szwadronu komenderuje: *Szwadron zwrot na lewo, MARSZ*, co się wypełnia iako wyżej powiedziano, tylko z przeciwney strony.

Uwaga. Dla ochrony koni, zachodzeń wielkim pędem często nie robić, dla tego iednak nie przestawać uczyć zachodzenia, iako ruchu naypotrzebniejszego we wszelkich zdarzeniach.

§. 63. Pół Szwadronami, wszystkie zachodzenia robią się także iak i Szwadronami, trzymając się tychże samych prawideł.

Plutony zaś w żadnym zdarzeniu nie zachodzą, przez zrobienie zwrotu.

R O Z D Z I A Ł IV.

O Ukośnym Marszu, czyli ciągnięciu się w którąkolwiek stronę.

§. 64. Idąc ukośnie, każdy człowiek robi obrót pół na prawo, lub na lewo, front zaś przez to nie odmienia swego kierunku.

Ukośnego Marszu trzeba najprzód uczyć Plutonami, do czego Komentant idąc frontem komenderuje: *w prawo.*

PLAN XVIII. Po komendzie *w prawo*, ludzie ieden za drugim zwracają konie, robiąc pół obrotu w prawo tak, Żeby głowa każdego konia, była na karku konia pobocznika, z tej strony w którą się ciągną.

Ażeby przestać iść ukośnie, Komentant Plutonu komenderuje Na —PROST. po tej komendzie cały Pluton zwraca konie na lewo, podając się naprzód

iedzie prosto równaiąc się w tę stronę, w którą się ciągnął.

Jeżeli dla ciągnięcia się w prawo, Dyrekcyja była na prawo, to niepotrzeba po komendzie Na — PROST, powtarzać: *Dyrekcyja na prawo*, gdyż idąc ukośnie, Pluton równał się w tę stronę.

Dla maszerowania ukośnie w lewo komenderować *w lewo*, a chcąc przestać komenderować Na — PROST. Po komendzie *w lewo*, Pluton zrobiwszy pół obrotu na lewo idzie i równa się na *lewo*, a po komendzie Na — PROST zwraca konie prosto, równaiąc się na lewo do poty, poki nie będzie komenderowano: *Dyrekcyja na prawo*, i w ten czas równia się w tę stronę.

Jeżeli ciągnąc się w lewo, Dyrekcyja, była na lewo, to komenderować tylko Na PROST i maszerować prosto.

§. 65. Jeżeli w ukośnym Marszu, rozerwą się roty, to powiększaiąc cokolwiek chodu i podaiąc się naprzód, przysuwać się do pobocznika od strony równania, jeżeli roty nadto ściśnione,

albo środek wysunął się i znajduje się przed skrzydłem z tej strony, w którą się ciągnie, to zmniejszwszy nieznacznie chodu, podawać się więcej naprzód niżeli w bok; ciągnąc się uważać, ażeby skrzydło ze strony ciągnięcia się było zawsze cokolwiek na przedzie frontu.

Jakakolwiek byłaby wielka rozległość miejsca, którą trzeba przechodzić ukośnie, Pod-Oficer skrzydłowy ze strony ciągnięcia się, nie powinien wcale zwracać konia, iak na osmą część koła, i dla tego koniecznie potrzeba, ażeby po zrobieniu pół obrotu, szedł prosto przed sobą, nie schodząc z prostey linii. Jeżeli będzie nakazano powiększyć chód, to podwajać bez gwałtownego poruszenia.

R O Z D Z I A Ł V.

O Zachonzeniu z frontu trzema w prawo i trzema w lewo.

§. 66. Dla zayścia z frontu, trzema w prawo komenderuje się:

1. *Szwadron.*
2. *Trzema w prawo zaydź.*
3. *MARSZ.*

PLAN VI. FIGURA 1. Po drugiey komendzie każdego Oddziału, pierwszy i drugi człowiek rzucaią oczy na lewo, a trzeci na prawo, Pod-Ocyerowie patrzą wprost.

Po trzeciey komendzie wszystkie oddziały zachodzą w prawo, czwartą część koła na nieruchomey Osi, i dla tego każdego Oddziału pierwszy człowiek, zwraca swego konia na mieyscu w prawo, nie cofaiąc się bynajmniey.

Pod-Officyerowie N^{ro} 1. 2. 3. 4. cofaią na prawe skrzydła pierwszych Oddziałów w swych Plutonach.

N^{ro} 5. staie na skrzydle prawém ostatniego Oddziału w czwartym Plutonie.

N^{ro} 6. cafa we środek pierwszego Oddziału, drugiego Plutonu.

N^{ro} 7. razem ze Sztandarem, a jeżeli tego nie ma, to sam cefa we środek pierwszego Oddziału trzeciego Plutonu.

N^{ro} 8. cafa we środek Oddziału pierwszego, czwartego Plutonu.

N^{ro} 9. 10. 11. 12. 13. i 14. stają na prawych skrzydłach drugich Oddziałów iak powiedziano w Rozdziale II. o kolumnie trzema w prawo Plan VI. Figura 1.

Assystent na prawem skrzydle trzeciego oddziału Plutonu trzeciego.

§. 67. Ażeby zatrzymać Oddziałów zayście, przed ukończeniem onego na krok, komenderować: STÓY, RÓWNIAY SIĘ.

Po tey komendzie, Oddziały zatrzymają się i ludzie patrzą w prost a Pod Officyerowie wieżdzaią.

N^{ro} 6. We środek ostatniego Oddziału pierwszego Plutonu.

N^{ro} 7. Sam bez Sztandaru we środek ostatniego Oddziału drugiego Plutonu.

N^{ro} 8. We środek ostatniego Oddziału trzeciego Plutonu.

Po zayściu trzema w prawo Officyerowie stają iak powiedziano w Części I. Rozdziale II. w Osnowie Musztry.

§. 68. Chcąc zayść z frontu trzema wlewo komenderować:

1. *Szwadron*
2. *trzema w lewo zaydź*
3. *MARSZ.*

PLAN VI. FIGURA 2. Po tey komendzie, każdego Oddziału pierwszy człowiek, rzuca oczy na lewo, a drugi i trzeci na prawo, Pod-Oficyerowie patrzą wprost.

Po trzeciej komendzie, wszystkie Oddziały zachodzą w lewo, czwartą część koła na nieruchomey Osi, i dla tego każdego Oddziału trzeci człowiek zwraca swego konia w mieyscu na lewo, niecofaiąc; Pod-Oficyerowie:

N^{ro} 1. Cafa na lewe skrzydło pierwszego Oddziału w pierwszym Plutonie.

N^{ro} 2. Cafa na lewe skrzydło ostatniego Oddziału pierwszego Plutonu.

N^{ro} 3. Cafa na lewe skrzydło ostatniego Oddziału drugiego Plutonu.

N^{ro} 4. Cafa na lewe skrzydło ostatniego oddziału trzeciego Plutonu.

N^{ro} 5. Na lewe skrzydło ostatniego oddziału czwartego Plutonu.

N^{ro} 6 i 8. Cofaią we środek ostatnich Oddziałów w swoich Plutonach.

N^{ro} 7. razem ze Sztandarem, a jeżeli tego nie ma, to sam cała we środek ostatniego Oddziału drugiego Plutonu.

N^{ro} 9. 10. 11. 12. 13. i 14. stają na lewych skrzydłach drugich Oddziałów, iak powiedziano w Części I. Rozdziale II. Plan VI. Figura 2. O kolumnie trzema w lewo.

Assystent staie na lewym skrzydle pierwszego Oddziału za Sztandarem.

§. 69. Po komendzie: STÓY, RÓWNIĄĆ SIĘ, wszystkie Oddziały zatrzymują się, ludzie patrzą w prost, a Pod-Officyerowie N^{ro} 2. 3. i 4. przejeżdżają na lewe skrzydła, pierwszych Oddziałów, swoich Plutonów.

Po zayściu trzema w lewo, Officyerowie mieszczą się, iak powiedziano w Osnowie Musztry w Rozdziale II. Części I.

Uwaga: Kiedy ieden Pluton zachodzi trzema w prawo albo w lewo, w ten czas obydwa skrzydłowi Pod-Officyerowie stają na prawych albo na lewych skrzydłach swoich Oddziałów, i nie cofają we środek onych.

Podobnież jeżeli dwa albo trzy Plutony zachodzą trzema w prawo albo w lewo, to dwóch skrzydłowych Pod-Oficyerów, stają na prawych albo na lewych skrzydłach dwóch skrzydłowych Oddziałów.

§. 70. Po zayściu trzema w prawo, chcąc iść naprzód, komendant Szwadronu komenderuje:

1. *Szwadron*

2. MARSZ.

Po drugiey komendzie, wszystkie oddziały idą wprost, przewodni skrzydłowi wszystkich Oddziałów, wyrównają się za sobą na skrzydłowego, na czele maszerującego. Inni w Szeregach trzymają się i równają się do nich, i idą w rotach każdy za swoim poprzednikiem; obydwie Szeregi zmykać się będą do przewodniego skrzydła, i chociażby roty w Oddziałach nierówne były.

Officyerowie na przewodnich skrzydłach znajdujący się, w Marszu ieden na drugiego wyrównają się.

§. 71. Chcąc zatrzymać maszerujący Szwadron i zayść do frontu, komenderować:

1. *Szwadron. Stóy*
2. *do frontu*
3. *MARSZ.*
4. *Stóy, Równiaj się.*

Po pierwszej komendzie Szwadron zatrzymuje się, po trzeciej Oddziały zachodzą do frontu. Jeżeli się maszerowało trzema w prawo, to przy zayściu do frontu lewi skrzydłowi wszystkich Oddziałów, zwracają konie na miejscu nic niecofając i służą za punkta dla linii. Jeżeli zaś maszerowało się trzema w lewo, to przy zayściu do frontu, prawi skrzydłowi wszystkich Oddziałów to samo zachowują. Wszyscy Pod-Officyerowie wieǳają w swoje miejsca razem z Oddziałami.

Po komendzie *Stóy, Równiaj się*, wszystkie Oddziały zatrzymują się, i ludzie równiają się w prawo, jeżeli maszerowali trzema w prawo, a w lewo, jeżeli maszerowali trzema w lewo.

§. 72. W Marszu zachodzą Oddziały z frontu i do frontu na ruchomey Osi, i wtenczas skrzydłowi, oznaczają bardzo mały kabłąk.

Chcąc zayść trzema w prawo, maszerując Szwadronem naprzód, komenderować:

1. *Szwadron.*
2. *trzema w prawo zaydź*
3. *MARSZ.*

Po drugiej i trzeciej komendzie, ciągle maszerując, ma być dopełniono, co w §. 66. powiedziano, ażeby zaś potem zayściu iść naprzód, dana będzie komenda:

Na — PROST.

Po słowie NAPROST, wszystkie Oddziały razem idą naprzód i Pod-Oficerowie N^{ro} 6. 7 i 8. wieżdzą w środek ostatnich Oddziałów w swoich Plutonach.

§. 73. Kiedy się maszeruje trzema w prawo, to dla zayścia do frontu komenderować:

1. *Szwadron*
2. *do frontu*

3. MARSZ.

Po trzeciej komendzie zayść, iak w §. 71. powiedziano, a po zayściu do frontu komenderować:

1. Nà — PROST.
2. *Dyrekcyja na prawo albo na lewo.*

Po pierwszej komendzie, cały Szwadron idzie prosto.

Uwaga: Komendy NA PROST, nadawać zawsze cokolwiek przed ukończeniem zayścia Oddziałów: a *Dyrekcyja na prawo* albo *na lewo*, po zupełnym zayściu, dla tego, ażeby skrzydła Oddziałów Oś formuiących, ruszali razem z zachodzącymi.

§. 74. Zaszedłszy w Marszu z frontu trzema w lewo, komenderować Nà — PROST, i po tey komendzie Pod-Officyerowie N^{ro} 2. 3. i 4. stają na lewych skrzydłach pierwszych Oddziałów swych Plutonów. — Aby zayść do frontu, komenderować: *Szwadron do frontu*, MARSZ, Nà — PROST, *Dyrekcyja na prawo* albo *na lewo*.

§. 75. Kolumna idąc trzema w prawo albo w lewo, zachodzi po komendzie: *prawe* albo *lewe ramie naprzód*, i tę komendę nadają tylko Officyerowie, na czele Kolumny w każdym Szwadronie znajdujący się.

Stojąc w miejscu, zachodzić mają Oddziały z frontu i do frontu zawsze stępo, w Marszu zaś takim chodem, iakim się maszerowało. — Oddziały równać się mają w rotach i iść Szeregiem równo, zachowując Odstępy.

R O Z D Z I A Ł VI.

O Marszu Kolumn.

Kolumny bywają troiakię: —

1. *Kolumna w zwyczajnych Odstępach.*
2. *Kolumna Ściśnięta.*
3. *Kolumna Podróżna.*

§. 76. Celem Kolumny w zwyczajnych Odstępach iest ażeby w ruchu, byź
zawsze

zawsze w gotowości zrobienia frontu w każdą stronę, dla tego długość Kolumny od czoła do końca oney, powinna być równa, długości frontu z niey uformowanego.

Kolumny Plutonami są łatwiejsze od innych, do wszelkich poruszeń.

Jeżeli nieprzewidziane przeszkody w Marszu zmuszają Kolumnę Plutonami będącą, z całkowitemi Odstępami, do zmniejszania frontu, to w takowém przypadku, formować z Plutonów Szóstki lub odłamywać się podwóch, i po jednemu, a minawszy przeszkodę, formować znowu Plutony.

Uwaga: Plutonów nigdy w Sekcyje nie odłamywać, a w przypadku, gdzieby całym przejść niemożna, to Szóstki formować.

§. 77. W Plutonowey Kolumnie, skrzydłowi Pod-Oficyerowie zachowaią między sobą odstępy, równe długości ich Plutonów, i chod do czoła Kolumny stosowny.

§. 78. Odstępy w Kolumnach powinny być zachowane z naywiększą akura-

tnością. — Pod-Oficyerom skrzydłowym surowo zakazywać powiększenia lub zmieyszenia chodu bez komendy, pozwalać iednak w przypadkach nieuchronney potrzeby, poprawienie zrobioney omyłki; to iest: jeżeli potrzeba wziąć utracony odstęp, ale to robić iak można naynieznaczniey, spokojnie, i bez gwałtownych poruszeń.

Komendanci Plutonów odpowiedziali są za odstępy.

§. 79. Jeżeli położenie mieysca przeszkadzać będzie przewodnim Pod-Oficyerom równania się na siebie, wten czas wymagać od nich tylko, aby każdy maszerował tym samym mieyscem, którego szedł naczelny Pluton.

Idąc z mieysca iakim bądź chodem, cała Kolumna powinna ruszać razem napród bez gwałtownych poruszeń. —

Czoło i koniec Kolumny ruszywszy razem z mieysca, iść powinny rownym chodem, i pod żadnym pretextem Czoło Kolumny niema zmnieyszać chodu.

Maszerując Plutonami zachodzić zawsze ramieniem naprzod na ruchomey

Osi, kiedy się maszeruje Szóstkami albo po trzech, to skrzydłowi w Oddziałach z strony równania zachodzą równo, nieociągając i niezatrzymując się.

O Kolumnie Ściśniętey.

§. 80. Celem ściśniętey Kolumny iest, ażeby zmniejszyć iey długość, i ukryć ilość woyska, które ją składa.

Kolumna ściśnięta formuje się Szwadronami, i pół-Szwadronami.

Zasady formowań i poruszeń tych Kolumn, objaśnione będą w Musztrze Regimentowey.

O Kolumnie Podróżney.

§. 81. Celem Kolumny podróżney iest, ażeby naywygodniey mogła maszerować.

Do położenia miejsca i szerokości drog, stosować potrzeba formacyą tych Kolumn. — Kolumny Plutonami i Szóstkami mogą być formowane, kiedy są szerokie drogi, lecz gdy są wąskie lub z częstemi przepawami, wtenczas Kolumna trzema i rotami iest naydo-

godniejszą, bo maszerując tym sposobem, niepotrzeba się będzie odłamywać i znowu formować Plutonów, a przytém można wybierać łatwiejsze miejsca do przejścia.

O Zachodzeniu z frontu Plutonami w Prawo.

§. 82. Na to dana będzie komenda:

1. *Plutony*
2. *Lewe ramiona naprzód*
3. MARSZ.

PLAN XIX. Po trzeciej komendzie Plutony zachodzą, Sztandar wyiechawszy prosto na pół Plutonu, zwraca konia wprawo, i staie przed środkiem trzeciego Plutonu, a kiedy Pluton po zayściu ruszy naprzód, to on po przybliżeniu pierwszego Szeregu idzie z nim, Assystent wtenczas staie za nim, a zamykający Pod-Officyer trzeciego Plutonu, idzie wpośród Plutonu. — Zamykający Officyer po słowie MARSZ, staie za ostatni Pluton. Na dwa kroki przed ukończeniem zayścia, Komendanci Plutonów odbierając komendy od pier-

wszego, komenderuią razem wszyscy: STÓY, RÓWNIAY SIĘ, po tey komendzie Plutony zatrzymuią się, i stoią nieporuszenie.

§. 83. Pod-Officyerowie N^{ro} 6, 7. i 8. zachodząc Plutonami w prawo lub w lewo, zostaią na lewych skrzydłach Plutonów, podobnież N^{ro} 2, 3 i 4. na prawych, i dla tego przy zayściu Plutonami w lewo, iak tylko prawe skrzydła Plutonów wyruszaią z frontu to N^{ro} 2, 3. i 4. obiechawszy spiesznie Pod-Officyerów stojących przed niemi, idą na swoje miejsca.

O Marszu Plutonami.

§. 84. Chcąc maszerować Plutonami prawém skrzydłem, komenderować:

1. *Kolumna naprzód*
2. *Dyrekcya na prawo lub na lewo*
3. *MARSZ.*

Po trzeciej komendzie Kolumna rusza naprzód.

Pod-Officyerowie maszeruiąc, wyrównaią się na przewodnie skrzydło.

Przewodniemu Pod-Oficyerowi pierwszego Plutonu, trzeba oznaczyć iakowy przedmiot na punkt Dyrekcyi, pośrednie zaś punkta sam sobie wynayduie. Drugiego Plutonu Pod-Oficyer, równa się także na ten sam przedmiot, mając za pośredni punkt Pod-Oficyera przewodniego pierwszego Plutonu. Ci dway pod-Oficyerowie w całym ciągu Marszu, idą naprzód niezchodząc z nadaney Dyrekcyi. Trzeciego i Czwartego Plutonów Pod-Oficyerowie równać się mają na skrzydłowych przed sobą.

Maszerując Plutonami prawem skrzydłem, formować Szóstki od prawego.

§. 85. Ażeby formować Szóstki w Plutonach następuie, Komendant Szwadronu daie na to rozkaz Komendantowi pierwszego Plutonu, który komenderuie:

1. *Pierwszy Pluton*
2. *Od prawego formuy Szóstki*
3. MARSZ.

PLAN XX. Po trzeciej komendzie, pierwszy Oddział pierwszego Szeregu, nie-

powiększając chodu idzie prosto, a gdy się oderwie od Plutonu, to zaczyna równiać się w lewo, Komendant Plutonu staie na lewém Skrzydle tegoż oddziału, Wachmistrz zaś czyli prawego skrzydła Pod-Oficyer z mieysca ciągnie się w prawo na ieden oddział.— Pierwszy Oddział drugiego Szeregu powiększywszy chód, ciągnie się także w prawo, a wyszedłszy, gdy się zrówna z prawem skrzydłem pierwszego oddziału, pierwszego Szeregu, wstępuje do frontu i formuiąc ieden oddział, ma czucie z lewey strony do skrzydłowego prawego, oddziału pierwszego Szeregu i równa się w lewo.— Jak tylko pierwsza trójka pierwszego Szeregu odłamuje się, to cały Pluton niepowiększając chodu idzie ukośnie w prawo, i każda trójka iedna za drugą zwraca lewém skrzydłem przeciw przewodniego pierwszego Plutonu, wchodzi do frontu i powiększywszy wtenczas chód odłamuje się i idzie naprzód, równiając się i mając czucie do pobocznika z lewey strony, zachowu-

iąc oraz należyty odstęp iaki między oddziałami być powinien. — Każda trójka drugiego Szeregu, także iedna za drugą zwraca lewem skrzydłem przeciw przewodniego skrzydła trójki, którą ma przed sobą, odłamuje się powiększając chód i formuje się do trójki pierwszego Szeregu. Lewego skrzydła Pod-Officyer idzie ukośnie z ostatnią trójką, kiedy lewe skrzydło tey wyrówna się na przewodnie skrzydła poprzednie, to zwróci do frontu i w ten czas Pod-Officyer ten śpiesznie wiedzie we środek ostatniey szóstki Plutonu. Jeżeli iest młodszy Officyer i zamykający Pod-Officyer to stają iak powiedziano w Osnowie Musztry, w Części I. w Rozdziale II. Plan VI. Figura 1.

§. 86. Komendant drugiego Plutonu doszedłszy do mieysca, gdzie pierwszy zaczął się formować, komenderunie:

1. *Drugi Pluton*
2. *Od prawego formuy Szóstki.*
3. MARSZ.

' Komendanci Plutonów trzeciego i czwartego, podobnież komenderują, i

Plutony w temże samém miejscu gdzie pierwszy, zaczynaia się formować.

§. 87. Czwartego Plutonu Pod-Officyer z lewego skrzydła zwraca na prawo wtenczas,, kiedy ostatnia tróyka Plutonu wstępuje na linię Dyrekcyi, i szybko staie na skrzydle ostatniey w Plutonie Szóstki.

§. 88. Kiedy trzeci Pluton zacznie się formować, to Sztandar idzie ukośnie w prawo razem z tróyką pierwszego Szeregu, po lewey iego stronie znajduiącą się, póty, poki ta do frontu nie wstąpi, i wtenczas śpiesznie wchodzi w środek pierwszey Szóstki trzeciego Plutonu. — Assystent idzie ukośnie razem z tróyką po lewey stronie iegoż będącą, i kiedy ta zwróci do frontu, to staie śpiesznie na prawém skrzydle drugiey Szóstki trzeciego Plutonu.

§. 89. Kiedy Komendant Szwadronu zechce, aby się cały Szwadron razem Szóstkami zformował, to komenderuie:

1. *Szwadron*
2. *Od prawego formuy Szóstki*
3. *MARSZ.*

Wszystkie Plutony razem formują się podług prawideł w §. 85. wyjaśnionych.

Uwaga: W czasie formowania się, iak pierwsze trójki każdego Plotonu, tak i wszystkie inne, równiając się na siebie w ukośnym Marszu, razem powinny wstępować w Kolumnę, również i wszystkie inne trójki, także razem powinny wchodzić w Kolumnę z trójkami innych Plutonów.

§. 90. Pod-Officerowie lewych skrzydeł, śpiesnie wstępują w swoje miejsca, iak tylko trójki z któremi szli, zwróćą dla wstąpienia do frontu, uważając zawsze na naczelnego Pod-Officyera.

Zamykający Officyer staie za środek Szwadronu.

*Chcąc się odłamać z Szóstek,
trzema.*

§. 91. Komendant Szwadronu do tego komenderuje:

1. Szwadron

2. *Trzema od prawego*

3. MARSZ.

PLAN XXI. Po trzeciej komendzie, pierwsza trójka pierwszego Szeregu, przyspieszywszy chodu, idzie naprzód, i gdy się odłamie od trójki drugiego Szeregu obok niej maszerującej, wtenczas ta powiększywszy także chód, idzie ukośnie w lewo, i znalazłszy się na linii równania pierwszej trójki pierwszego Szeregu, zwraca do frontu; za tą trójką, idzie druga pierwszego Szeregu prosto, druga zaś drugiego Szeregu ukośnie w lewo, i tak wszystkie iedna za drugą odłamują się, równając się i mając czucie do pobocznika z lewej strony. Sztandar, Komendant trzeciego Plutonu i Assystent, składają osobną trójkę wtenczas, kiedy poprzedniego Plutonu ostatnia Szóstka zrobi im miejsce.

Jeżeli w trójkach nierówna jest liczba rot, co się często przytrafia, i ludzie będą musieli dla formowania się z sześciu po trzech albo z trzech po sześciu, przejeżdżać lub cacać pojedynczo

z iedney tróyki do drugiey, to trzeba mieć wielką baczość i przyzwyczaiać ludzi, ażeby z naywiększą akuratnością trzymali się prawideł do tego poruszenia zastosowanych. Officyerowie i Pod-Officyerowie stają w swoje mieysca, iak powiedziano w Osnowie Musztry, Części I. Rozdziale II. Planie V. Figurze 2.

§. 92. Kiedy cały Szwadron będzie zformowany od prawego trzema, to od woli komenderującego Szwadronem, będzie zależeć komenderować *Stępą*, iezeli się formowali kłusem; *Kłusem*, iezeli się formowali galopem; a *Galopem*, iezeli się formowali w naywiększym pędzie, lub też zostawić tenże chód, w iakim się formowała kolumna.

Uwaga: §. 93. Te formowanie naprzód zmieysca robi się *Stępą*; *Kłusem*, kiedy Szwadron szedł *Stępą*; *Galopem*, kiedy Szwadron szedł *Kłusem*; a w naywiększym pędzie wtenczas, kiedy Szwadron szedł *Galopem*.

z Tróiek odłamywać się Rotami.

§. 94. Komendant Szwadronu komenderuje:

1. *Szwadron*
2. *Rotami od prawego.*
3. MARSZ.

PLAN XXII. Po trzeciej komendzie, pierwszy Człowiek pierwszej tróyki, dający Kolumnie równanie, powiększywszy chód, idzie prosto, za nim w rocie stojący z tróyki drugiego Szeregu przez ukośnie wprawo, dochodzi do niego, kiedy pierwszy człowiek pierwszego Szeregu odłamał się, wtenczas drugi i trzeci ciągną się w prawo, i wstąpiwszy ieden za drugim na linię Dyrekcyi pierwszego, i podwoiwszy chód, idą za nim, również każdy człowiek z drugiego Szeregu ciągnie się w prawo póty, póki nie weydzie na linię Dyrekcyi idącego przed nim, i wtenczas podwoiwszy chód, równają się w rotach obok pierwszego Szeregu.

Kiedy pierwsza tróyka drugiego i pierwszego Szeregu rotami zformuje

się, wtenczas druga zaczyna się formować, i tak wszystkie następnie.

Komendant pierwszego plutonu, obiechawszy pierwszego Człowieka pierwszej trójki, iedzie przed nim, wraz z Wachmistrzem czyli prawego skrzydła Pod-Officerem. — Officerowie i Pod-Officerowie stają na swoich miejscach, gdy trójki zaczną się odłamywać podług przepisu danego w Osnowie Musztry, Części I. Rozdziale II. Plan V. Figura 1.

Sztandar, koło niego trzeciego plutonu Officer i Pod-Officer maszerują iak powiedziano w Osnowie Musztry, w Części I. Rozdziale 2. Plan V. Figura 1.

Kiedy cały Szwadron będzie zformowany rotami od prawego, to Komendant onego komenderuje: *Stępa* albo *Kłusem*, iak w §. 92. powiedziano.

W tey formacyi podwaia się chód, podług prawideł w §. 93. przepisanych.

Maszerując Rotami dla odłamania się po iednemu.

§. 95. Komendant Szwadronu komenderuje:

1. *Szwadron*
2. *Od prawego po iednemu*
3. *MARSZ.*

PLAN XXIII. Po trzeciej komendzie, Komendant pierwszego Plutonu, podwoiwszy chód, idzie prosto, za nim Wachmistrz, potém pierwszy Człowiek pierwszego Szeregu, za nim, pociągnąwszy się w lewo, pierwszy Człowiek drugiego Szeregu, i tym sposobem, każdy człowiek z drugiego Szeregu za swoim poprzednikiem.

Zamykający Pod-Oficyerowie wpośrodku Plutonów, ieden za drugim.

Pod-Oficyer z lewego skrzydła pierwszego Plutonu, za ostatnią rotą onego, za nim młodszy Oficyer tegoż Plutonu, potem Komendant drugiego Plutonu, za nim prawego skrzydła Pod-Oficyer tegoż Plutonu, i Pluton témże porządkiem iak pierwszy.

Za drugim Plutonem Komendant trzeciego, Sztandar i Assystent, prawego skrzydła trzeciego Plutonu Pod-Oficyer i za nim Pluton wyżey opisanym porządkiem.

Za trzecim Plutonem Komendant czwartego i Pluton témże samym porządkiem.

Zamykający Officyer za Szwadronem.

Kiedy cały Szwadron zformuje się od prawego po iednemu, wtenczas Komendant Szwadronu komenderuje: *Stępa* albo *Kłusem*, iak w §. 92. powiedziano.

We wszystkich tych formacyach, skrzydło podwajaiąc chód, przechodzić powinno z iednego w drugi, stopniami iak nayrówniey, nierzucając się gwałtownie, i niepierwiy idzie całym chodem, aż wtenczas, kiedy cały Szwadron w równy chód weydzie.

Wszystkie te formacye wykonywaią się lewem skrzydłem zupełnie tak, tylko przeciwnym sposobem.

*Będąc od prawego po iednemu,
formować Roty.*

§. 96. Komendant Szwadronu komenderuje:

1. Szwadron
2. Formuy Roty
3. MARSZ.

3. MARSZ.

PLAN XXIV. FIGURA 1. Po trzeciej komendzie, każdy człowiek drugiego Szeregu idzie ukośnie w prawo, i przyspieszywszy chodu, formuje się do swego poprzednika z prawey strony onego.

Officyerowie Pod-Officyerowie i Sztandar zajmują swoje mieysca, gdy Roty zaczną się formować.

§. 97. Naczelna rota zformowawszy się, idzie témże samym chodem, inne zaś po zformowaniu i wyrównawszy się na lewo, muszą iść koniecznie Kłusem, jeżeli szli Stępo, Galopem, jeżeli marszerowali Kłusem, w naywiększym pędzie, jeżeli byli w Galopie, a Stępem wtenczas tylko, jeżeli się formują w mieyscu i zemknawszy się rota do roty, idą témże chodem co naczelna i równają się do niego.

Będąc Rotami od prawego, formować troyki.

§. 98. Komendant Szwadronu komenderuje:

1. Szwadron

2. *formuy tróyki*

3. MARSZ.

PLAN XXIV FIGURA 2. Po trzeciej komendzie, pierwszy człowiek każdej roty pierwszego Szeregu, idzie ciągle prosto, niepowiększając chodu, drugi zaś i trzeci każdego oddziału, przyczyniając chodu idzie ukośnie w lewo, i formuie się do swych prawych skrzydłowych.

Pierwsi ludzie rot drugiego Szeregu, którzy szli z pierwszemi pierwszego, cofną i wyrównaią się za onych, drugi i trzeci drugiego Szeregu powiększwszy chód i pociągnąwszy się ukośnie w lewo, zformuuią się do swych pierwszych.

Officyerowie, Pod-Officyerowie i Sztandar staią na swoje mieysca, gdy się Oddziały zaczną formować.

Naczelna tróyka wyrownawszy się, maszeruie tymże samym chodem; inne zaś po wyrównaniu się na lewo, idą kłusem albo galopem iak w §. 97. powiedziano; i zemknąwszy tróyka do tróyki, idą temże chodem co Naczel-

na, równiając się i mając czucie do pobocznika z lewey strony.

z Troiek formować Szóstki.

§. 99. Komendant Szwadronu komenderuie:

1. *Szwadron*
2. *formuy Szóstki*
3. **MARSZ.**

PLAN XXV. Po trzeciej komendzie wszystkie tróyki drugiego Szeregu powiększywszy chód zaczynają ciągnąć się ukośnie w prawo, a wyszedłszy z poza tróyki pierwszego Szeregu formują się do oney prawego skrzydła, mając czucie do pobocznika z lewey strony i równiają się w lewo.

Officyerowie i Pod-Officyerowie stają na swoich mieyscach gdy się Szóstki formują. Sztandar cofa we środek pierwszego Oddziału trzeciego Plotonu.

Naczelna Szóstka wyrównawszy się idzie temże samym chodem, inne Szóstki po zformowaniu się idą kłusem albo galopem iak w §. 97. powiedzia-

no, i zemknąwszy się Szóstka do Szóstki, idą tem chodem, co naczelna.

z Szóstek formować Plutony.

§. 100. Kiedy Komendant Szwadronu zechce, aby Plutony następnie formowały się. to da rozkaz Komendantowi Plutonu pierwszego, który komenduje:

1. *Pierwszy Pluton*
2. *formuy się.*
3. MARSZ.

PLAN XXVI. Po trzeciej komendzie, pierwsza trójka pierwszego Szeregu, idzie temże chodem prosto, mając czucie do pobocznika z prawey strony i równaiąc się w prawo, druga i trzecia powiększywszy chód, ciągną się ukośnie w lewo i formują do pierwszey, druga przysuwa się do lewego skrzydła pierwszey, a trzecia do lewego drugiey, i tak wszystkie aż do ostatniey.

Pierwsza trójka drugiego Szeregu, zmniejszywszy chód, ciągnie się ukośnie w lewo za pierwszą pierwszego Szeregu, inne trójki drugiego Szere-

gu powiększywszy chodu, ciągną się ukośnie w lewo i nieodsuwając się od pierwszego Szeregu, formują się do swej pierwszej troyki, tak zupełnie, iak powiedziano w trójkach pierwszego Szeregu.

Kiedy ostatniey tróyki pierwszy Szereg, zrówna się z drugim tey tróyki, do którey powinna przyłączyć się, wtenczas Komendant Plutonu daie komendę, Na—PROST, a Komendant Szwadronu: *Dyrekcya na prawo albo na lewo.*

§. 101. Po tey komendzie, Pluton ma czucie do Pobocznika, i równa się do skrzydła podług nadaney Dyrekcyi.

§. 102. Pod-Officyerowie wstępują na swoje miejsca, gdy się Oddziały zaczynają formować.

W tym miejscu gdzie się pierwszy Pluton zaczął formować, wszystkie następnie formować się będą, po komendzie swoich Plutonowych Komendantów iak w §. 100. powiedziano. — Komendanci Plutonów po komendzie

NAPROST, sami nadają Dyrekcyą stosowną z pierwszym Plutonem.

§. 103. Kiedy w trzecim Plutonie jest komenda MARSZ, Sztandar wyjeżdża na lewo i odiechawszy na pół Plutonu zwraca na prawo i czeka pierwszego Szeregu, Assystent wieżdza na swoje miejsce po zformowaniu się Plutonu.

§. 104. Dla zformowania się wszystkich Plutonów razem, Komendant Szwadronu da komendę:

1. *Szwadron*
2. *Formuy Plutony*
3. MARSZ.

Po trzeciej komendzie, Komendanci Plutonów komenderują razem i jednym głosem *formuy się*. Plutony formują się iak w §. 100. powiedziano. Uważając ażeby we wszystkich Plutonach, razem trójki szły ukośnie i formowały się.

Gdy ostatnie trójki ich Plutonów zaczną wstępować do frontu, Plutonowi Komendanci odbierając komendę od prowadzącego naczelny Pluton, komenderują NÀ—PROST, potem Ko-

mendant Szwadronu daie komendę:
Dyrekcyja na prawo albo na lewo.

Wszystkie te formacye robią się i od lewego tym samym sposobem tylko z przeciwney strony.

Będąc Plutonami prawém skrzydłem, odłamywać się trzema od prawego.

§. 105. W Kolumnie Plutonami, odłamuie się trzema od prawego następującym sposobem: Komendant pierwszego Plutonu, odebrawszy rozkaz od Komendanta Szwadronu, komenderuie:

1. *Pierwszy Pluton*
2. *Trzema od prawego*
3. **MARSZ.**

Po komendzie Marsz, pierwsza trójka tak pierwszego iako i drugiego Szeregu, idzie prosto kłusem albo galopem, stosownie do prawideł przepisanych w §. 95. i iak tylko wyidzie z frontu natychmiast wstrzymuie konie i równia się na lewo. Pluton zaś cały idzie ukośnie w prawo niepowiększając chodu. — Gdy druga trójka znay-

dzie się za pierwszą, zwraca do frontu i podwoiwszy chód dochodzi ją, następne trójki mają to samo do wypełnienia iedna po drugiej.

Komendant Plutonu staie na lewem krzydłe pierwszej trójki, a Pod-Officerowie na prawych skrzydłach tróiek, iak powiedziano w Części I. Rozdziale II. Plan V. Figura 2.

§. 106. Komendant Plutonu drugiego doszedłszy do miejsca, gdzie pierwszy zaczął się odłamywać, komenderuie:

1. *Drugi Pluton*
2. *Trzema od prawego*

A gdy pierwszego Plutonu połowa się odłamała:

3. *MARSZ.*

Trzeci i czwarty Pluton, odłamują się tymże samym porządkiem, kiedy czwarty Pluton odłamie się, Komendant Szwadronu komenderuie: *Stępa* stosownie do prawideł w §. 92. przepisanych.

§. 107. Kiedy trzeciego Plutonu pierwsza trójka wyidzie naprzód, wtenczas Sztandar i Assystent wyiechawszy

śpiesznie naprzód z lewego Plutonu, formuią osobną trójkę.

Maszerując od prawego trzema formować Plutony.

§. 108. Dla formacyi Plutonów iednego po drugim, Komendant Szwadronu rozkaże Komendantowi pierwszego Plutonu który da komendę:

1. *Pierwszy Pluton formuy się*
2. MARSZ.

Po komendzie MARSZ naczelna trójka ma czucie do pobocznika i równia się w prawo, idąc ciągle prosto tym samym chodem inne powiększywszy chód, idą ukośnie w lewo i formuią się do pierwszey. Druga trójka przyryka się do lewego skrzydła pierwszey, trzecia do lewego drugiey, i tak następnie, a gdy ostatnia trójka zacznie do frontu wstępować, to Komendant Plutonu komenderuie: NÀ—PROST, a Komendant Szwadronu *Dyrekcya na prawo* albo *na lewo*.

§. 109. Po tey komendzie Pluton ma czucie do pobocznika, i równa się do przewodniego skrzydła.

§. 110. Pod-Oficyerowie stają na swo-
ie miejsca wtenczas, gdy trójki do
frontu wstępują.

§. 111. Komendant Plutonu drugiego
doszedłszy do miejsca gdzie się pier-
wszy formował, komenderuie:

1. *Drugi Pluton formuy się*
2. MARSZ.

Pluton formuie się, iak w §. 108. po-
wiedziano, Komendant Plutonu będąc
o podwójny Odstęp od poprzedzające-
go Plutonu, stosownie do prawideł w
§. 92. danych, komenderuie *Kłusem*,
MARSZ, a gdy wezmie zwyczajny Od-
stęp, komenderuie *Stępą*.

Trzeci i Czwarty Plutony formują
się, i dojeżdżają témże samym porząd-
kiem, a Sztandar wyjeżdża na lewo iak
w §. 103. powiedziano.

§. 112. Kiedy Komendant Szwadronu
zechce, aby wszystkie Plutony razem
zformowały się, to komenderuie:

1. *Szwadron*
2. *Formuy Plutony*
3. MARSZ.

Po trzeciej komendzie, wszystkie

cztery plutony formują się razem iak w §. 108 powiedziano, i gdy ostatnie trójki zaczną na linię wstępować do frontu, wtenczas Komendanci Plutonów odbierając komendę od pierwszego, Komenderują: *Nà — PROST*, potem Komendant Szwadronu komenderuje: *Dyrekcya na prawo albo na lewo.*

Komendanci drugiego, trzeciego i czwartego Plutonów, stosując się do prawideł w §. 97. przepisanych, razem komenderują: *Kłusem MARSZ*, a wzięwszy każdy zwyczajny odstęp, komenderują *Stępą.*

Maszerując Plutonami prawym skrzydłem, dla odłamania się rotami i po iednemu.

§. 113. Dla odłamania się Rotami z Kolumny Plutonowej, następuje Komendant pierwszego Plotonu, odebrawszy rozkaz od Komendanta Szwadronu komenderuje:

1. *Pierwszy Pluton*
2. *Rotami od prawego*
3. *MARSZ.*

§. 114. Po komendzie MARSZ, Pod-Officer prawego skrzydła powiększywszy chód, idzie prosto, inne zaś roty jedna za drugą, niepowiększając chodu, ciągną się ukośnie w prawo, każda rota wszedłszy na nadaną Dyrekcyą podwaja chód i równa się jedna za drugą, drugiego Szeregu ludzie ciągnąc się także w prawo, formują rotę obok swoich poprzedników.

§. 115. Komendant drugiego Plutonu doszedłszy do miejsca, gdzie pierwszy zaczął się odłamywać, komenderuje:

1. *Drugi Pluton*

2. *Rotami od prawego*

A gdy pierwszy Pluton w trzech częściach już się odłamię:

3. MARSZ.

Trzeci i Czwarty Plutony odłamują się tymże samym porządkiem, a gdy Czwarty skończył odłamanie; Komendant Szwadronu komenderuje: *Stępa*, stosownie do przepisu w §. 92. danego.

§. 116. Gdy trzeci Pluton zacznie się odłamywać rotami, wtenczas Sztan-

dar i Assystent wyieżdżają śpiesznie przed tenże Pluton.

§. 117. Ażeby z Kolumny Plutonowej odłamać się od prawego po iednemu, Komendant Plotonu pierwszego odebrawszy rozkaz od Komendanta Szwadronu, komenderuie:

1. *Pierwszy Pluton*
2. *Od prawego po iednemu*
3. MARSZ.

§. 118. Po komendzie MARSZ, Pod-Officyer prawego skrzydła podwoiwszy chód, idzie prosto, inni wszyscy ciągną się ukośnie w prawo, niepowiększając chodu, każda rota wszedłszy na linię naczelnego Pod-Officyera podwaja chód i odłamuie się od Plotonu, każdy człowiek drugiego Szeregu idzie za swoim poprzednikiem, i wszyscy ieden za drugim równają się.

Officyerowie i Pod-Officyerowie zajmują miejsca iak w §. 95. powiedziano.

§. 119. Komendant drugiego Plotonu doszedłszy do tegoż miejsca, gdzie się pierwszy odłamał komenderuie: *Drugi Pluton od prawego po iednemu*, a

gdy pierwszego plutonu ostatnie dwie roty zaczną się odłamywać, komenderuje MARSZ.

Trzeci i Czwarty Pluton odłamują się téż samym porządkiem, a gdy czwarty Pluton odłamie się, Komendant Szwadronu komenderuje: *Stępa*, trzymając się przepisu w §. 92. danego.

Sztandarowy i Assystent mają do wypełnienia, co w §. 116, powiedziano.

Formowanie Plutonów będąc Rotami od prawego.

§. 120. Gdy się maszeruje Rotami od prawego, to chcąc formować plutony następnie, Komendant Szwadronu rozkaże Komendantowi pierwszego plutonu komenderować:

- 1- *Pierwszy Pluton formuj się*
2. MARSZ.

§. 121. Po komendzie MARSZ, pierwszy człowiek idzie ciągle prosto, niepowiększając chodu, inni zaś przyśpieszywszy idą ukośnie w lewo, i formują się do naczelnego; drugiego Szeregu pierwszy człowiek, idzie za swoim poprzedni-

kiem, inni zaś także idąc ukośnie w lewo do niego formują się: a gdy ostatnie rotę wstąpią na linię, Komendant Plotonu da komendę: *Na—PROST*, a Komendant Szwadronu: *Dyrekcya na lewo* albo *na prawo*.

Drugi Pluton zaczyna się formować po pierwszym a po zformowaniu się, Komendant onego mając potrójny Odstęp od poprzedzającego, stosownie do prawideł w §. 97. nadanych, komenderuje: *Kłusem*, *MARSZ*, a gdy weźmie zwyczajny odstęp, komenderuje *St. ~~g. p. m.~~*

Trzeci i czwarty Plutony formują się i dojeżdżają na zwyczajny Odstęp tym samym porządkiem.

Sztandarowy wypełnia co w §. 103. przepisano.

Kiedy Komendant Szwadronu zechce, aby wszystkie Plutony zformowały się razem, to komenderuje:

1. *Szwadron*
2. *Formuy Plutony*
3. *MARSZ.*

Po komendzie *MARSZ*, wszystkie Plutony formują się iak w §. 121. przepi-

sano, a po zformowaniu się dopełniają
 prawidła w §. 112. przepisane.

*Formowanie Plutonów, będąc po
 iednemu od prawego.*

§. 121. Szwadron wyciągnąwszy się po
 iednemu od prawego (kładąc naprzy-
 kład) zajmuje długość miejsca 420.
 kroków, a zatem niedogodnie i rzadko
 kiedy miejsce pozwoli, aby wszystkie
 Plutony razem formowały się, i dlate-
 go wypada formować one następnie;
 na co Komendant Szwadronu da ro-
 zkaz Komendantowi pierwszego Pluto-
 nu komenderować:

1. *Pierwszy Pluton formuy się*
2. *MARSZ.*

§. 125. Po komendzie *MARSZ*, pierwszych
 dwóch ludzi z pierwszego i drugiego
 Szeregu idą prosto niepowiększając
 chodu, inni zaś przyśpieszywszy, idą
 ukośnie w lewo i formują się rotami
 do pierwszey; kiedy ostatnie roty bę-
 dą wstępować do frontu, Komendant
 Plotonu komenderuje *Na — PROST*, a
 Komendant Szwadronu *Dyrekcya na*
lewo

lewo albo na pra—wo. Drugi Pluton zaczyna się forwować w tem mieyscu, gdzie zaczął pierwszy, Komendant Plutonu mając sześć razy większy odstęp iak bydź powinien, stosownie do prawideł w §. 97. nadanych komenderuie, *kłusem* MARSZ, a wzięwszy zwyczajny odstęp komenderuie *Stępa*.

Trzeci i Czwarty Plutony formują się i dojeżdżają temże samém porządkiem, na zwyczajny odstęp.

Sztandarowy wypełnia co w §. 103. powiedziano.

Uwaga: Gdy niezawsze iest dogodnie formować Plutony, gdy Szwadron iest rotami lub po iednemu odłamany, zatem ile razy zdarzy się przechodzić tym sposobem ciaśniny, naylepiey iest zaraz po przeysciu onych, formować troyki lub szóstki a potem dopiero Plutony.

§. 124. Wszystkie te formacje i odłamania się lewem skrzydłem robią się temże samem porządkiem tylko z przeciwney strony.

Maszerując Plutonami prawem skrzydłem na czele, zachodzenie Plutonami na lewo wtył.

§ 125. Do tego Komendant Szwadronu nadaie komendę.

1. *Plutonami*
2. *Na lewo wtył zachodź*
3. **MARSZ.**

PLAN XXVII. Po drugiej komendzie skrzydła mające formować Oś, przygotowują się, do zatrzymania się, ale nie nieamnieyszaiać chodu.

Po trzeciej komendzie, lewe skrzydła zatrzymują się, a prawe zaczynają zachodzić, ten ruch powinien być tak dopełniony, ażeby wszystkie Plutony w ieden moment zaczynały i kończyły zayście.

Sztandarowy zachodzi z trzecim Plutonem, a kiedy po zayściu kolumna idzie naprzód, to on wraz z Assystem stoi na mieyscu póty, póki do niego nie dójdzie Pluton drugi, dopiero z tem maszeruje.

Zamykający Officyer, po komendzie **MARSZ**, idzie za ostatni Pluton.

Niedopuszczając zachodzących skrzydeł o cztery kroki do ukończenia zayścia, Komendańci Plutonów odbierając komendę od Komendana Plutonu czwartego, komenderuią razem, Stóy, RÓWNIAY SIĘ.

Jeżeli trzeba będzie po zayściu niezatrzymuiąc się maszerować naprzód, to Komendant Szwadronu komenderuie NÁ—prost, a gdy zayście zupełnie ukończonym będzie, komenderuie: *Dyrekcyą na lewo albo na prawo. Maszeruiąc Plutonami, lewem skrzydłem na czele, zachodzenie Plutonami na prawo wtył.*

§. 126. Komendant Szwadronu komenderuie.

1. *Plutonami*
2. *Na prawo wtył zachodź*
3. MARSZ.

Po drugiej i trzeciej komendzie, Plutony zachodzą iak w §. 125. powiedziano.

Sztandarowy i Assystent przeieżdżają z drugiego do trzeciego Plutonu, podług przepisu w §. 125. danego.

O sposobie zatrzymania kolumny Plutonami w należytych odstępach będącey, maszerując prawem skrzydłem na czele, oraz o zayściu do frontu.

§. 127. Jeżeli kolumna ma równanie w prawo, trzeba komenderować: *Dyrekcya na lewo*, potem.

1. *Kolumna*

2. *Stój.*

Po pierwszey komendzie ludzie przygotują się do zatrzymania, ale nic niezmniejszając chodu.

Po komendzie *Stój*, kolumna zatrzyma się równo, i wszystko stoi nieporuszenie.

Jeżeli kolumna miała *Dyrekcją* na lewo, to się komenderuje tylko *Kolumna Stój*.

Komendant Szwadronu stanąwszy za drugim Pod-Oficyerem, przekonywa się czyli ci dway Pod-Oficyerowie szli prosto naznaczony przedmiot, i czyli przewodnie skrzydła stoją dobrze na linii nowej *Dyrekcyi*.

§. 128. Dla zeyścia w lewo do frontu, komenderuie.

1. *Plutonami*
2. *Wlewo zachodź*
3. MARSZ.

PLAN XXVIII. Po drugiey komendzie, Komendanci Plutonów iak nayśpieszniey staią na lewe skrzydła poprzedzających Plutonów, twarzą do lewego skrzydła, a Komendant pierwszego Plotonu na Plutonowy odstęp na przedzie przed pierwszym Plutonem równiając się na innych Plutonowych Komendantów. Sztandarowy staie na lewem skrzydle drugiego Plotonu koło pod-Officyera, a Assystent cofa wtył.

Po komendzie MARSZ, lewi skrzydłowi Pod-Officyerowie (formuiąc każdy Oś dla swego Plotonu) zwracaią Konie w mieyscu, a prawe skrzydła zachodzą w naywiększym pędzie. Komendanci Plutonów niedopuszczaiąc zachodzące skrzydła o cztery kroki do ukończenia zayścia, komenderuia STÓY, RÓWNIAY SIĘ, i po tey komendzie Plutony zaszedłszy stoią nieporuszenie.

§. 129. Komendant Szwadronu dawszy komendę MARSZ, staie śpiesznie na prawem skrzydle dla przekonania się, czyli dokładnie zayście wykonywa się, i czyli po zayściu, ludzie dobrze są wyrównani.

§. 150. Będąc Plutonami prawem skrzydłem, dla zayścia odwrotnie do frontu, komenderować niezatrzymując kolumny *Dyrekcya na prawo* (Jeżeli równanie było na lewo) potem Komendant Szwadronu przeszedłszy na prawą stronę Kolumny, komenderuje: *Kolumna Stóy, Plutonami wprawo zachodź, MARSZ*, co się wypełni iak w §. 128. powiedziano. — W takim zdarzeniu Sztandarowy wyieżdza na prawe skrzydło drugiego Plotonu. Zaszedłszy do frontu dana będzie komenda: *Szwadron oczy na — prąd — wo.*

Uwaga. Wszystkie trafić się mogące we froncie omyłki, poprawiać bez najmniejszego krzyku, a w nieochybney potrzebie poprawienia, nazwać numer człowieka, który się omylił, lecz to iak naysizy.

*O zayściu z frontu Plutonami
w lewo.*

§. 131. Na to będzie komenda:

1. *Plutony*
2. *Prawe ramiona naprzód*
3. MARSZ.

Wypełnienie tego ruchu, ma być stosowne do prawideł w §. 82 i 83. przepisanych tylko z przeciwney strony

O Marszu Plutonami lewem skrzydłem na czele.

§. 132. Chcąc maszerować Plutonami lewem skrzydłem na czele, trzymać się zasad w §. 84. nadanych.

Maszerując Plutonami lewem skrzydłem na czele, zayść w prawo do frontu.

§. 133. Zatrzymawszy Kolumnę iak w §. 127. powiedziano dana będzie Komenda:

1. *Plutonami*
2. *W prawo zachodź*
3. MARSZ.

PLAN XXIX. Po drugiey komendzie, Komendant czwartego Plotonu staie

na odstęp Plutonowy, na przeciw skrzydła prawego swego Plutonu, inni Komendańci Plutonów stają każdy na prawych skrzydłach poprzedzających Plutonów, Sztandarowy na prawem skrzydle trzeciego Plutonu.

Po ukończeniu zayścia, komenderować: *Szwadron oczy na — prà — wo.*

§. 134. Kiedy potrzeba będzie, maszerując Plutonami lewem skrzydłem na czele, zayść do frontu odwrotnie, to komenderować niezatrzymując Kolumny *Dyrekcya na lewo* (ieżeli była na prawo). Potem Komendant Szwadronu, przeiechawszy na lewą stronę Kolumny, komenderuje: *Kolumna Stoż, Plutonami w lewo zachodź MARSZ*, co się wypełnia iak w §. 128. przepisano.

W takim zdarzeniu Sztandarowy wyjeżdza na lewe skrzydło trzeciego Plutonu.

§. 135. *Uwaga.* Kiedy Kolumna złożona z Plutonów stoi, to dla zayścia do frontu ramieniem naprzód komenderować: *Plutony prawe* (albo *lewe*).

ramiona naprzód, MARSZ, poczem Komendanci Plutonów i Sztandarowy stają na skrzydłach poprzedzających Plutonów iak w §. 128. przepisano. Jeżeli zaś w Marszu zaieżdza się Plutonami ramieniem naprzód, albo zachodzi się naywiększym pędem, wtenczas komendanci Plutonów stają przed swoiemi Plutonami, ażeby zaś po zayściu do frontu zatrzymać Plutony, Komendant Szwadronu komenderuje STÓY, RÓWNIAY SIĘ, albo NAPROST, potem *Dyrekcyą na prawo* albo *na lewo*.

Zachodząc do frontu w Marszu, Sztandar idzie na te skrzydło poprzedzającego Plotonu, które Oś formuje.

Dla zayścia pół Szwadronami, prawidła są te same, co przepisano Komendantom Plutonowym, to i pół Szwadronowi zachować mają, po zayściu zaś pół Szwadronami, Officyerowie stają iak w Części I. Rozdziale II. przepisano.

W czasie zachodzenia pół Szwadronami z frontu, skrzydłowi Officyerowie stają na skrzydłach pół Szwadronów iak w §. 56. przepisano.

Po zayściu zaś do frontu stają przed Plutonami.

o Marszu Plutonami od prawego.

§. 136. Na to Komendant Szwadronu komenderuie:

1. *Plutonami od prawego*
2. *Pierwszy Pluton.*

PLAN XXX. Po pierwszey komendzie Komendant Plotonu pierwszego komenderuie: *Dyrekcyja na prawo*, po drugiey MARSZ, a uszedłszy na odstęp Plotonowy daie komendę: *prawe ramię naprzód*, MARSZ, i po zayściu czwartey części koła, komenderuie NÀ—PROST, *Dyrekcyja na lewo*, albo *na prawo*, i maszeruie równoodlegle od frontu.

Kiedy Komendant pierwszego Plotonu komenderuie MARSZ, wtenczas Komendant drugiego, daie komendę swemu Plotonowi *Dyrekcyja na prawo*, a gdy w pierwszym Plotonie, po zayściu na lewo komenderowano NÀPROST, wtenczas Komendant drugiego, daie komendę MARSZ, a uszedłszy na Odstęp Plotonowy komenderuie: *prawe*

ramie naprzód, MARSZ, a po zayściu,
Dyrekcyą na prawo albo na lewo.

Trzeci i czwarty Plutony robią to samo po kolei.

Po komendzie w trzecim Plutonie
 (*Dyrekcyą na prawo*, Sztandarowy staje przed środkiem tegoż Plutonu.

Będąc w Kolumnie, przemieniać chód.

§. 137. Chcąc przechodzić z stępu w kłus i z kłusu wstęp, albo w galop, będzie komenderowano Kolumnie maszerującej *Stępą, Kłusem*, albo *Galopem*, MARSZ, ażeby zaś nazad powracać do stępu albo kłusu, komenderować *Stępą* albo *kłusem* MARSZ.

Uwaga: Komendant Szwadronu da naywiększe baczenie, aby Plutony ruszały z miejsca, zatrzymały się i przemieniały chód wszystkie razem; gdyby spostrztał, że to nie jest dobrze dopełniono, to zatrzymawszy Szwadron, tłumaczyć będzie ludziom iak można naywyraźniej i krótko, co, i dla czego robić powinni, i każe powtórzyć z początku to, co źle było wyexekwowane.

Gdy Plutony przyzwyczają się maszerować w Kolumnie równo, to można ostatniemu rozkazać, aby się spóźnił w Marszu o kilka kroków, ażeby przez to nauczyć poprawiać Omyłki pochodzące bardzo często w Kolumnach ztąd, gdy ludzie raptownie posuwając się naprzód, nadto nachodzą na poprzedzający Pluton, potem kazać trzeciemu Plutonowi zmniejszyć chodu, co samo przez się zmusi Pluton czwarty maszerować wolniej, ażeby odstęp Plutonowy zachować; tym sposobem objaśniać wszystkim Plutonom z osobna każdemu iak są złe i nieporządek robiące skutki, niejednostajnego w całej Kolumnie chodu.

Dla wprawienia Oficyerów Pod-Oficyerów do utrzymywania należytych Odstępów i równania skrzydeł, trzeba kazać naczelnemu oddziałowi, nieznacznie umniejszyć chodu, i uważać czyli Komendańci innych mają baczność i stosują się do poruszenia czoła.

○ Nie trzeba tego powtarzać często,

osobliwie zaczynaiać uczyć, ale powtarzać to w miarę postępowania w Nauce Szwadronu.

O zachodzeniu maszeruiąc Plutonami.

§. 138. Dla zrobienia tego ruchu, Komendant Szwadronu rozkaże Komendantowi pierwszego Plutonu komenderować:

1. *Lewe ramie naprzód*
2. MARSZ.
3. NÀ — PROST.

PLAN XXXI. Komendanci wszystkich Plutonów, to samo komenderuią następnie, i Platony ruch wykonywaią w tym samym miejscu, gdzie pierwszy zachodził.

Te poruszenie wykona się podług prawideł w §. 48. danych.

Następnego Plutonu Komendant, daie komendę MARSZ wtenczas, kiedy poprzedzaiący zrobił połowę zayścia.

Kiedy iest zayście na skrzydle równania, to po komendzie NAPROST, Komendant Plutonu naznacza Dyrekcyą, dla tego, że ludzie zachodząc,

musieli się równać w przeciwną stronę równania Kolumny, gdy zaś zajęcie robi się w przeciwną stronę równania, wtenczas komenderuje się tylko NAPROST, dla tego że ludzie zachodząc, równali się w stronę równania Kolumny.

Ażeby nauczyć Komendantów Plutonów, zachodzenia w tym samym miejscu, gdzie pierwszy zachodził, Komendant Szwadronu może stawiać Pod-Oficyera na punkcie zachodzenia, wtenczas Komendanci Plutonów nie dochodząc do niego o kroków trzy, komenderują, MARSZ.

Uwaga: Kiedy w Marszu Pluton naczelny zachodzi w Kolumnie, to Komendant Szwadronu naznacza nowy punkt Dyrekcyi przewodniemu Pod-Oficyerowi na skrzydle tegoż Plotonu, a również i Pod-Oficyera następnego Plotonu o tem uwiadomić.

Równość odstępów między Plutonami, zależy od równości zachodzenia tychże, dla tego pierwszy Pluton zachodzić będzie nieraptownie, ale

też i nie bardzo powoli, a każdy inny zachodzić musi temże chodem co i poprzedzający.

§. 139. Potem Komendant Szwadronu, rozkaże Komendantowi naczelnie idącego Plutonu komenderować:

1. *Prawe ramie naprzód*
2. MARSZ.
3. Nà — PROST.

To wszystko wypełni się stosownie do prawideł w §. 138. danych.

Będąc Plutonami prawem skrzydłem na czele, iak formować front w prawo do boiowego szyku.

PLAN XXXII. §. 140. Dla tego poruszenia Komendant Szwadronu komenderuie, jeżeli kolumna równiała się, w lewo:

1. *Dyrekcyja na prawo*
2. *Pierwszy Pluton lewe ramie naprzód, formuy front.*

Po drugiej komendzie Komendant pierwszego Plutonu komenderuie: *Pierwszy Pluton lewe ramie naprzód* MARSZ, Nà — PROST, *Dyrekcyja na prawo*, po tey komendzie rusza śpiesznie naprzód na oznaczoną linią, zatrzy

muie się przeciw przewodniczego skrzydła, twarzą do punktu Dyrekcyi lewemu Skrzydłu naznaczoney, i gdy Pluton dóydzie do niego o trzy kroki, komenderuie: STÓY, RÓWNIAY SIĘ, Pluton zatrzymuie się i równa się na linii, na którey stoiuż Officyer, podług prawideł w §. 18. przepisanych.

§. 141. Pluton drugi maszeruie ciągle prosto, a gdy będzie o trzy kroki od lewego skrzydła pierwszego Plutonu, wtenczas Komendant onego komenderuie *lewe ramie naprzód*, MARSZ, Nà — PROST, *Dyrekcyja naprawo*, a gdy pierwszy Szereg zrównia się z drugim Szeregiem pierwszego Plutonu, komenderuie STÓY, RÓWNIAY SIĘ. Po tey komendzie Pluton zatrzymuie się i wyrównywa na pierwszy Pluton, Komendant Plutonu staie wzdłuż frontu przed środkiem swojego Plutonu twarzą obrócony do prawego skrzydła.

§. 142. Trzeci i czwarty Plutony, temże samém porządkiem zachodzą i formują się, Komendanci Plutonów, stają także wzdłuż frontu iak w §. 20

prze-

przepisano, a gdy Szwadron zformuje się i wyrów na zupełnie, Komendant onego komenderuje *Officyerowie do frontu*, i wypełnia co w §. 5. powiedziano. Gdy Pluton trzeci skończy zayście w prawo, Sztandar ruszy śpiesznie na lewe skrzydło drugiego Plutonu, a Assystent cęfa w tył.

Uwaga: Gdy pierwszy Pluton zrobi zayście w prawo, następne idą ciągle prosto, nic się nie biorąc ukośnie w którąkolwiek stronę, i idą zawsze równo-odległe od linii dla formacyi frontu naznaczoney.

Gdy ta formacya robi się kłusem albo galopem, wtenczas skrzydło Oś formujące kreśli łuk koła cokolwiek większy od zwyczajnego rozmiaru, a zachodzące powiększa chód, ażeby niezatrzymywać idących za sobą Plutonów.

O Marszu Plutonami od lewego.

§. 145. Komendant Szwadronu dla wypełnienia tego ruchu komenderuje:

1. *Plutonami od lewego*
2. *Czwarty Pluton*

Po pierwszej komendzie, Komendant czwartego Plutonu komenderuje: *Dyrekcyja na lewo*, po drugiej *MARSZ*, a uszedłszy na Plutonowy odstęp, *lewe ramię naprzód*, *MARSZ*, gdy zaś zajdzie czwartą część koła, komenderuje *Na — PROST*, *Dyrekcyja na prawo* albo *na lewo*, trzeci Pluton idzie równo odległe od frontu i stosuje się do prawideł o Marszę Plutonami od prawego w §. 136. powiedzianych, tylko z przeciwney strony.

Będąc w Kolumnie lewém skrzydłem, przemieniać chód i zachodzić Plutonami, zupełnie tak, iak w §. 138. 139 i 137. powiedziano.

Będąc Plutonami lewem Skrzydłem na czele, iak formować front w lewo do boiowego Szyku.

§. 144. Jeżeli Kolumna równiała się w prawo, Komendant Szwadronu komenderuje:

1. *Dyrekcyja na lewo.*

2. *Czwarty Pluton prawe ramie naprzód, formuy front.*

Wykonanie tego ruchu iest stosowne iak w §. 140. 141. i 142. tylko z przeciwney strony, a gdy Szwadron zformowany, Komendant onego komenderuie: *Szwadron oczy na—prà—wo.*

O Marszu Plutonami od prawego w tył.

§. 145. Komendant Szwadronu dla wypełnienia tego ruchu komenderuie:

1. *Plutonami od prawego w tył*
2. *Pierwszy Pluton.*

PLAN XXXIII. Po pierwszey komendzie Komendant pierwszego Plotonu komenderuie: *lewe ramie naprzód w koło*, po drugiey *MARSZ*, a zaszedłszy w tył, *Nà—prost*, *Dyrekcyą na prawo*, i idzie naprzód, wszedłszy zaś na Odstęp Plutonowy komenderuie: *Le-we ramie naprzód*, *MARSZ*, i zaszedłszy czwartą część koła daie komendę *NAPROST*, *Dyrekcyą na prawo* albo *na lewo* i idzie prosto ciągle i równo-odlegle od frontu.

§. 146. Kiedy Komendant pierwszego Plutonu komenderuie MARSZ, wtenczas Komendant drugiego komenderuie *lewe ramie naprzód wkoło*, a gdy w pierwszym Plutonie dana będzie komenda, po ukończeniu zayścia wtył, Nà—PROST, komenderuie: MARSZ, a zaszedłszy wtył NAPROST, *Dyrekcya na prawo*, gdy uydzie na Odstęp Plutonowy komenderuie: *lewe ramie naprzód*, MARSZ; a po zayściu czwartey części koła Nà—PROST, *Dyrekcya na prawo* albo *na lewo*. Trzeci i czwarty Plutony mają to samo do wypełnienia następnie.

Sztandar po komendzie Komendanta Plutonu trzeciego MARSZ, zwróciwszy w prawo idzie prosto, a uszedłszy na pół Plutonu, zwraca ieszcze na prawo i zatrzymuie się; kiedy w trzecim Plutonie, po zayściu wtył komenderowano NAPROST, Sztandar idzie z nim, po teyże komendzie i Assystent wieźdza w swoje miejsce.

Będąc Plutonami w Kolumnie prawem Skrzydłem na czele, formować front naprzód na pierwszy Pluton.

§. 147. Komendant Szwadronu da komendę:

1. *Formuy się na lewo*
2. MARSZ.

PLAN XXXIV. Po pierwszej komendzie Komendant pierwszego Plutonu komenderuie: *Dyrekcyja na prawo*, a po drugiej *Nà—prost*, i uszedłszy na Plutonowy Odstęp, nakazanym chodem, komenderuie *STÓY, RÓWNIAY SIĘ*.

Po trzeciej komendzie, komendanci 2^{go} 3^{go} i 4^{go} Plutonów, wszyscy razem komenderuią: *w lewo* i ciągną się ukośnie, mając naywiększe baczenie przytém, ażeby lewe skrzydła równiały się w kolumnie, kiedy Pod-Officer drugiego Plutonu z prawego skrzydła, będzie wprost za Pod-Officerem lewego skrzydła poprzedzającego Plutonu, wtenczas Plutonowy Komendant komenderuie: *Nà—prost, Dyrekcyja*

na prawo, a kiedy pierwszy Szereg drugiego Plutonu zrówna się z drugim Szeregiem pierwszego Plutonu, będzie komenderowano, STÓY, RÓWNIAY SIĘ. Po tey komendzie Pluton drugi zatrzyma się i wyrówna na pierwszy, trzeci i czwarty Plutony mają to samo do wypełnienia.

Sztandar po pierwszey komendzie, idzie śpiesznie na lewe skrzydło drugiego Plutonu, a Assystent w tył za trzeci.

Jeżeli było komenderowano:

1. *Pierwszy Pluton na linią*
2. *Formuy się na lewo*
3. MARSZ.

W tenczas po trzęcicy komendzie, pierwszy Pluton idzie nakazanym chodem, aż do oznaczoney linii.

O Marszu Plutonami od lewego w tył.

§. 148. Komendant Szwadronu komenderuie:

1. *Plutonami od lewego w tył*
2. *Czwarty Pluton*

Ruch ten wykona się zupełnie iak w §§. 145 i 146. przepisano, tylko z przeciwney strony.

Będąc Plutonami w Kolumnie lewem Skrzydłem na czele, dla zformowania frontu naprzód na czwarty Pluton.

§. 149. Komendant Szwadronu da komendę:

1. *formuy się na prawo*
2. MARSZ.

Formacya ta wypełni się iak w §. 148. powiedziano, tylko z przeciwney strony.

Po zformowaniu Szwadronu, Komendant onego komenderuie: *Szwadron, Oczy na—prà—wo.*

O zachodzeniu z frontu Plutonami, lewemi ramionami naprzód i chcąc Maszerować wprost po zayściu, niezatrzymując Plutonów.

§. 150. Komendant Szwadronu da komendę:

1. *Plutony*
2. *Lewe ramiona na przód*
3. MARSZ.
4. NÀ—PROST
5. *Dyrekcyja na prawo albo na lewo.*

Zayście to robi się iak w §. 90. przepisano—Plan XIX. z tą tylko różnicą, że nim Plutony skończą zayście o kroków dwa, Komendant Szwadronu komenderuie NÀ—PROST.

Będąc Plutonami w Kolumnie prawem Skrzydłem na czele, dla zformowania frontu odwrotnie naprzód na pierwszy Pluton.

§. 151. Komendant Szwadronu komenderuie:

1. *Formuy się na prawo*
2. MARSZ.

PLAN XXXV. Po pierwszey komendzie, jeżeli równanie było w Kolumnie w prawo, Komendant pierwszego Plutonu komenderuie: *Dyrekcyja na lewo*, po

drugiej Nà—PROST, a uszedłszy na Odstęp Plutonowy nakazanym chodem komenderuie: STÓY, RÓWNIAY SIĘ, po drugiej komendzie, także Komendantci 2^{go} 3^{go} i 4^{go} Plutonów komenderuią razem *w prawo*, i idą ukośnie. Gdy Pod-Officyer drugiego Plutonu z lewego skrzydła będzie wprost za Pod-Officyerem z prawego skrzydła pierwszego Plutonu, wtenczas Komendant drugiego Plutonu komenderuie Nà—PROST, *Dyrekcyą na lewo*, i formuie się iak w §. 147 przepisano. — Trzeci i czwarty Plutony toż samo mają do wypełnienia. — Sztandar po drugiej komendzie przechodzi śpieszenie na prawe skrzydło drugiego Plutonu, a Assystent w tył za trzeci. Kiedy Szwadron zformuie się i wyrówna, Komendant onego da komendę: *Szwadron oczy na—prà—wo*.

§. 152. Kiedy maszeruiąc Plutonami prawem skrzydłem, potrzeba będzie zformować front w tył na pierwszy Pluton, to dana będzie komenda:

1. *Formuy się na prawo*

2. *I na lewo w tył do frontu zachodź*

3. *Stępą, Kłusem albo Galopem,*
MARSZ.

PLAN XXXVI. Po pierwszey komendzie, jeżeli równanie w Kolumnie było na prawo, Komendant pierwszego Plutonu komenderuje: *Dyrekcyja na lewo*, a po trzeciej *Nà—PROST*, i uszedłszy na Plutonowy Odstęp nakazanym chodem, komenderuje: *STÓY RÓWNIAY SIĘ.*

§. 153. Po trzeciej także komendzie, Komendanci 2^{go} 3^{go} i 4^{go} Plutonów, komenderują *w prawo*, i idą ukośnie, kiedy drugiego Plutonu Pod-Officyer z lewego skrzydła będzie wprost za Pod-Officyerem prawego skrzydła, Plutonu pierwszego, Komendant Plutonu drugiego komenderuje: *Nà—PROST*, *Dyrekcyja na lewo*, a posuwawszy się tyle naprzód, aby drugi Szereg zrównał się z pierwszym Szeregiem stojącego Plutonu, komenderuje *STÓY*, po tey komendzie Komendant Plutonu pierwszego komenderuje: *na*

lewo w tył zachodź, MARSZ, STÓY, RÓWNIAY SIĘ.

§. 154. Trzeci Pluton zatrzymuje się równo z drugim, nieprzechodząc onego, czwarty równo z trzecim i tak wiele będzie Plutonów każdy się zatrzyma równo z idącym naprzód, a tylko pierwszy po skrzydłowym przechodzi go, iak wyżej powiedziano.

Kiedy w 3^{ci}m Plutonie dana iest komenda STÓY, wtenczas Komendant drugiego komenderuje: *Na lewo w tył zachodź*: MARSZ, STÓY, RÓWNIAY SIĘ. Przy tém komenderować STÓY tak, a żeby pierwszy Szereg drugiego Plutonu zatrzymał się równo z drugim pierwszego Plutonu, i aby z tym po słowie MARSZ wyrówniał się.

§. 155. W trzecim Plutonie wtenczas dana będzie komenda: *na lewo w tył zachodź*, kiedy czwarty Pluton zatrzymany będzie; Czwarty Pluton zachodzi, kiedy trzeci po zayściu w tył komenderuje STÓY, RÓWNIAY SIĘ, a to dla tego, iż do tego Plutonu nic się nie ma wyrównać.

§. 156. *Uwaga:* Jeżeli we froncie będzie więcej iak ieden Szwadron, wtenczas i czwarty Pluton zachodzić zacznie dopiero, gdy Pluton następny po nim zatrzymany będzie przez komendę STÓY.

Po pierwszej komendzie, Sztandar staie na prawém skrzydle drugiego Plutonu, a gdy ten zacznie zachodzić na lewo w tył, wtenczas śpiesznie przechodzi i staie na lewem skrzydle onego.

O zachodzeniu z frontu Plutona mi, prawemi ramionami naprzód, i chcąc maszerować wprost pozayściu niezatrzymując Plutonów.

§. 157. Komendant Szwadronu komenderuje:

1. *Plutony*
2. *Prawe ramiona naprzód*
3. MARSZ
4. NA — PROST
5. *Dyrekcya na prawo albo na lewo.*

To wszystko wykona się, iak w §. 100. powiedziano.

Będąc w Kolumnie Plutonami lewym Skrzydłem na czele, formować front odwrotnie naprzód, na czwarty Pluton.

§. 158. Komendant Szwadronu komenderuie:

1. *Formuy się na lewo*
2. MARSZ.

Wykonanie tego iest stosowne iak w §. 101. powiedziano, tylko z przeciwney strony.

Dla zformowania frontu w tył na czwarty Pluton komenderuie się: *formuy się na lewo i na prawo wtył do frontu zachodź* MARSZ. — Wykonanie i prawidła są te same iak w §. 152, 153. 154. 155 i 156. przepisano, tylko z przeciwney strony. Po skonczeniu formacyi, Komendant Szwadronu komenderuie: *Szwadron oczy na — prąd — wo.*

Będąc w Kolumnie Plutonami, prawym skrzydłem na czele, for-

mować front, na który ze średnich, albo na ostatni Pluton.

§. 159. Gdyby naprzykład Komendant Szwadronu chciał formować front na trzeci Pluton, będzie komendował:

1. *Na trzeci Pluton*
2. *formuy front*
3. MARSZ.

PLAN XXXVII. Po drugiej komendzie Komendant trzeciego Plutonu komenduje: *Dyrekcyą na lewo*, a po trzeciej *Nà — PROST.* — Posunąwszy się trzy kroki naprzód, da komendę *STÓR RÓWNIAY SIĘ*, po której Pluton zatrzyma się, a Sztandar przechodzi na prawe skrzydło.

§. 160. Po trzeciej także komendzie, Komendanci pierwszego i drugiego Plutonów, komendują: *lewe ramie naprzód*, MARSZ, a zaszedłszy cokolwiek więcej jak czwartą część koła, *Nà — PROST, Dyrekcyą na prawo.*

§. 161. Kiedy prawe skrzydło drugiego Plutonu, odszedłszy na Plutonowy Odstęp od prawego skrzydła Plutonu trze-

ciego, przybliży się do linii, na której ten Pluton stoi, w ówczas Komendant Plutonowy komenderuie: *lewe ramię naprzód*, MARSZ, a zaszedłszy osmą część koła, Nà — PROST, *Dyrekcyja na prawo*. — Gdy drugi Szereg tego Plutonu zrówna się z drugim Szeregiem trzeciego, będzie zatrzymany przez komendę, STÓY, RÓWNIAY SIĘ.

§. 162. Komendant pierwszego Plutonu komenderuie: *Lewe ramię naprzód*, MARSZ, wtenczas, gdy iego prawe skrzydło, będzie równo z lewym skrzydłem drugiego Plutonu, i zaszedłszy także osmą część Koła, komenderuie: Nà — PROST, *Dyrekcyja na prawo*, a gdy się zrówna z drugim Plutonem da komendę: STÓY, RÓWNIAY SIĘ.

§. 175. Gdy Pluton pierwszy zatrzymany zostanie przez komendę STÓY, Komendant drugiego komenderuie *na prawotył zachodź*, MARSZ, STÓY RÓWNIAY SIĘ i Pluton wyrównywa się na trzeci, Komendant pierwszego Plutonu komenderuie wtenczas *na prawo wtył zachodź*, MARSZ, kiedy w dru-

gim usłyszy komendę STÓY, RÓWNIAY SIĘ.

§. 164. Po trzeciej komendzie Szwadronowego Komendanta, Komendant czwartego Plutonu komenderuie: *w lewo*, a gdy prawe skrzydło zrówna się z lewym trzeciego Plutonu, da komendę *Na — prost*, *Dyrekcyja na prawo*, i niedoszedłszy o trzy kroki, STÓY, RÓWNIAY SIĘ; poczem Pluton wstąpi na linię i wyrównywa się.

§. 165. Gdy cały front będzie wyrównany, Komendant Szwadronu komenderuie: *Pierwsze trzy Plutony oczy na — pra—wo*.

Będąc w Kolumnie Plutonami od prawego, chcąc formować front w tył na drugi, trzeci i czwarty Pluton.

§. 166. Naprzykład jeżeli Komendant Szwadronu zechce na drugi Pluton, da komendę:

1. *Na drugi Pluton*
2. *W tył formuy front*
3. *MARSZ.*

PLAN

PLAN XXXVIII. Po trzeciej komendzie jakimkolwiek chodem, ruch ten będzie nakazany, Komendant drugiego Plutonu, komenderuje: *Stój, na lewo wtył zachodź*, *MARSZ*, a po zayściu *Stój RÓWNIAY SIĘ*. Po trzeciej także komendzie, Komendant pierwszego Plutonu komenderuje: *prawe ramię naprzód MARSZ*, a zaszedłszy więcey cokolwiek iak czwartą część Koła *Nà — PROST*, *Dyrekcyja na lewo*; gdy lewe skrzydło iego równa się z prawem drugiego Plutonu, komenderuje: *prawe ramię naprzód MARSZ*, a uszedłszy Osmą część koła, *Nà — PROST Dyrekcyja na lewo*, a niedoszedłszy o trzy kroki do linii frontu, da komendę: *Stój, RÓWNIAY SIĘ*, po której Pluton wstępuje na linię i wyrównywa się do drugiego.

§. 167. Po trzeciej także komendzie, Komendanci trzeciego i czwartego Plutonów komenderują: *w prawo* i formują się na prawo, oraz zachodzą na lewo wtył do frontu iak w §. 153, 154 i 155 przepisano.

Samo przez się rozumie się, że trzeci Pluton idzie ukośnie w prawo na odstęp Plutonowy od drugiego Plutonu, który już zaszedł na lewo w tył. Kiedy front będzie zformowany, Komendant Szwadronu da komendę: *Pierwszy Pluton Oczy na — prąd — wo.*

Maszerować naprzód Szwadronem zformowanym do bojowego szyku.

§. 168. Na to Komendant Szwadronu komenderuje:

1. *Szwadron naprzód*
2. *Dyrekcya na prawo albo na lewo*
3. *Stępą albo Kłusem*
4. *MARSZ.*

Ten ruch będzie wykonany podług prawideł w Roz: II. w §. 40. danych.

Chcąc maszerować galopem, trzeba komenderować: *Skróć cugle, Szwadron naprzód, Dyrekcya na prawo albo na lewo galopem, MARSZ.*

*O zayściu trzema na prawo wtył
i trzema na lewo wtył.*

§. 169. Komendant Szwadronu da komendę:

1. *Szwadron*
2. *trzema na prawo wtył zaydź*
3. *MARSZ.*

PLAN XXXIX. Po drugiey komendzie zwrócą ludzie oczy na lewo, iak w §. 66. powiedziano, po trzeciey komendzie, wszystkie zachodzą tróyki na prawo wtył na nieruchomey Osi, i dla tego każdey tróyki pierwszy człowiek zwraca swego Konia w mieyscu na prawo wtył nic niecofaiąc. Pod-Officyerowie wszyscy (Oprócz Sztandarowego, Numeru 1^{go} i zamykaiących, którzy sami zwracaią na prawo wtył) zaczynaią zachodzić z tróykami po prawey ich stronie będącemi, a zaszedłszy Osmą część Koła zatrzymuią się i zwracaią na prawo wtył, tym czasem dochodzą do nich lewe skrzydła tróiek na lewey ich stronie we froncie stojące, z którymi razem wieżdzaią do frontu.

§. 170. Chcąc zatrzymać zayście tróy-

kami; komenderować niedopuszczając Skrzydeł o krok do ukończenia zayścia.

1. STÓY, RÓWNIAY SIĘ.

Po tey komendzie tróyki zatrzymują się. Pod-Officyerowie N^{ro} 1. i 5. Stają na skrzydłach drugiego Szeregu, Sztandarowy wieżdza w drugi Szereg i staie na prawem skrzydle drugiego Plutonu.

Po zayściu trzema na prawo wtył, chcąc maszerować naprzód dana będzie komenda: *Szwadron naprzód, Dyrekcyja na lewo* MARSZ.

Chcąc zayść znowu na pierwszy Szereg, czyli do naturalnego frontu powrócić, będzie komenderowano:

1. *Szwadron Stóy*

2. *trzema na prawo (lub na lewo) wtył do frontu zaydź*

3. MARSZ

4. STÓY, RÓWNIAY SIĘ.

§. 171. Chcąc zayść z frontu na lewo wtył komenderować:

1. *Szwadron*

2. *trzema na lewo wtył zaydź*

3. MARSZ.

4. STÓY RÓWNIAY SIĘ.

Po drugiey komendzie, ludzie w trójkach zwracają głowy iak w §. 68. powiedziano

Pod-Officyerowie (oprócz Sztandarowego N^{ro} 5. i zamykających którzy wszyscy sami zwracają na lewo w tył) zaczynają zachodzić z troykami na lewey ich stronie będącemi, a zaszedłszy Osmą część koła zatrzymują się, i na lewo w tył zachodzą, tym czasem dochodzą do nich prawe skrzydła tróiek po prawey ich stronie we fronce stojących i z temi razem do frontu wstępują.

Sztandar i skrzydłowi Pod-Officyerowie wieǳzają w pierwszy Szereg, po komendzie STÓY, RÓWNIAY SIĘ.

§. 172. W Marszu zachodzi się trzema na prawo w tył, albo trzema na lewo w tył z tą różnicą, iż Skrzydłowi w trójkach, nie namieyscu konie zwracają; ale kreślą iak najmnieyszy łuk koła, i zamiast komendy STÓY, RÓWNIAY SIĘ, komenderować Nà — PROST, *Dyrekcyja na lewo* jeżeli zayście było trzema na

prawo wtył, a *Dyrekcya na prawo*, jeżeli zaszli trzema na lewo wtył.

§. 173. Zachodząc trójkami, trzeba się zmykać do Osi, ażeby łątwiey było wieźdzać w swoje Odstępy.

Zachodzenie z frontu Plutonami na prawo wtył, albo na lewo wtył ramieniem naprzód, tak z miejsca iako też i w Marszu.

§. 174. Dla zayścia z miejsca Komendant Szwadronu komenderuie:

1. *Plutony.*
2. *Lewe ramiona (albo prawe) naprzód w koło.*
3. **MARSZ.**

PLAN XL. Po trzeciej komendzie, skrzydła zachodzą na prawo albo na lewo wtył, których niedopuszczając o dwa kroki (a więcey jeżeli ruch wykonywa się kłusem albo galopem,) do ukończenia zayścia, Komendant Szwadronu komenderuie: **STÓY RÓWNIAY SIĘ.**

§. 175. W Marszu Komendant Szwadronu komenderuie na kilka kroków przed ukończeniem zayścia **Na—PROST, Dy-**

rekcyą na lewo, jeżeli zachodzili na prawo w tył, a *Dyrekcyą na prawo*, jeżeli zachodzili na lewo w tył.

Ten ruch tak z miejsca iako też i w Marszu, wykonywa się na nieruchomey Osi.

Po trzeciej komendzie zamykający Officer przejeżdża w tył.

§. 176. Sztandarowy w czasie zachodzenia Plutonami na prawo w tył zostaje z początku na prawem skrzydle trzeciego Plutonu, a gdy Plutony zaydą czwartą część Koła, to przechodzi śpiesznie na prawe Skrzydło drugiego Plutonu; przy zachodzeniu zaś Plutonami na lewo w tył, z początku onego, zostaje na lewem skrzydle drugiego Plutonu, a potem iak powiedziano przechodzi śpiesznie na lewe skrzydło trzeciego.

Zachodzące skrzydła mają ruszać z miejsca razem, zachodzić równo, oraz kończyć zayścia i wieżdzać w swoje Odstępy razem wszystkie.

Gdy się zachodzi w Marszu po komendzie NAPROST, stojące czyli formu-

iące Oś skrzydła, powinny ruszać równym chodem z zaieżdzającymi.

O odłamaniu się Plutonami od prawego, tak z miejsca iako też Maszerując.

§. 177. Z miejsca Komendant Szwadronu komenderuje:

1. *Pierwszy Pluton naprzód*
2. *Plutonami w prawo*
3. MARSZ.

PLAN XLI. Po pierwszej komendzie, Komendant pierwszego Plutonu komenderuje: *Dyrekcyja na prawo*, po trzeciej MARSZ, a iak tylko drugi Szereg pierwszego Plutonu zacznie mieć pierwszy Szereg drugiego Plutonu, wtenczas Komendant drugiego daje komendę MARSZ, i natychmiast po wyruszeniu z miejsca *w prawo* i Pluton idzie ukośnie, gdy zaś dóydzie wprost za pierwszy Pluton da Komendę: *Na — PROST: Dyrekcyja na prawo.*

Trzeci i czwarty Pluton, to samo następnie wypełniają, Sztandarowy wieżdza z frontu z drugim Plutonem, potem zostawiwszy go, cafa we środek

trzeciego Plutonu, kiedy środek tegoż będzie za nim.

- §. 178. W Marszu Komendant Szwadronu komenderuje tak, iak z miejsca, Komendant pierwszego Plutonu komenderuje także, *Dyrekcyja na prawo* i Pluton przyspiesza chodu, kiedy pierwszego Plutonu drugi Szereg, zacznie mieć pierwszy Szereg drugiego Plutonu, w tenczas Komendant onego komenderuje: *w prawo* a gdy Pluton dóydzie wprost za pierwszy, da Komendę Nà — PROST, *Dyrekcyja na prawo*, Komendant trzeciego *w prawo*, zaraz za drugim, a czwarty za trzecim komenderują następnie.

Odmiana Dyrekcyi po zatrzymaniu Kolumny.

- §. 179. Dla zatrzymania Kolumny, komenderować *Kolumna STÓY*.
- PLAN XLII. Po zatrzymaniu kazać Plutonowi Naczelnemu zayść prawem ramieniem tyle ile potrzeba będzie, na co Komendant tego Plutonu da komendę 1°. *Pierwszy Pluton* 2°. *prawe ramie naprzód*, 3°. MARSZ, 4°. STÓY,

Oczy na—le—wo, potem Komendant Szwadronu komenderuie:

1. *Odmiana Dyrekcyi przez prawe*
2. *Trzema w prawo zaydź*
3. MARSZ
4. STÓY, RÓWNIAY SIĘ
5. MARSZ.

§. 180. Po piątey komendzie Komendant każdego Plutonu komenderuie *prawe ramie naprzód* MARSZ, a zaszedłszy w lewo tyle, aby maszerować równo-odlegle od pierwszego Plutonu, wzięwszy należyty od poprzedzającego Plutonu Odstęp, Komenderować Nà—PROST, potem Komendant drugiego Plutonu zrównawszy się z przewodnim skrzydłem, to jest lewem pierwszego Plutonu, przepuszcza swój Pluton, a gdy ostatnia trójka zbliży się do niego komenderuie: *drugi Pluton* STÓY, *do frontu* MARSZ, STÓY, RÓWNIAY SIĘ *Oczy na—le—wo*. Następne dwa Plutony, wypełniają to samo ieden po drugim.

§. 181. Przewodni Pod-Officerowie równają się na Pod-Officyera pierwszego

Plutonu naddając się w prawo albo w lewo, ażeby stać na linii daney Dyrekcyi, ludzie w Plutonie mają czucie strzemiem i równają się do przewodniego skrzydła, Komendanci Plutonów dadzą baczenie, aby ludzie równali się w Plutonach. Kiedy wszystkie Plutony zatrzymają się i wyrównają, Komendant Szwadronu da komendę: *Kolumna oczy na—prà—wo*, jeżeli nietrzeba będzie zostawić Dyrekcyi na lewo. W tey formacyi przy zayściu trzeciego Plutonu trzema w prawo, Sztandar cofa na prawe skrzydło tróyki po lewey iego stronie znajdujący się, a przy zachodzeniu trzema w lewo, cofa na lewe skrzydło tróyki po prawey iego stronie stojący.

§. 182. Dla odmiany Dyrekcyi przez lewo, Komendant Szwadronu rozkaże naczelnemu Plutonowi, zayść lewém ramieniem tyle ile potrzeba tego wymagać będzie, i potém komenderunie:

1. *Odmiana Dyrekci przez lewo*
2. *trzema w lewo zaydź*
3. **MARSZ**

4. STÓY RÓWNIAY SIĘ

5. MARSZ.

Wykonanie tego ruchu iesel to same iak w §. 180 i 181. tylko z przeciwney strony.

W tem zdarzeniu prawe skrzydło, iesel przewodnim, Komendant naczelnego Plutonu, zrobiwszy zayście lewym ramieniem, a inni zatrzymawszy Plutony i zaszedłszy do frontu, komenderuią każdy w swoim Plutonie.

Oczy na—prà—wo.

Będąc w Kolumnie Plutonami, posunąć się na prawo albo na lewo nieodmieniając Dyrekcyi.

§. 183. Na to dana będzie komenda:

1. *Kolumna*

2. *trzema w prawo albo w lewo zaydź*

3. MARSZ

4. STÓY RÓWNIAY SIĘ

5. MARSZ.

Uszedłszy na prawo albo na lewo, ile potrzeba mymagać będzie, dana będzie komenda:

1. *Kolumna STÓY*

2. *do frontu*

3. MARSZ
4. *Oczy na—le—wo* (Jeżeli się miało potem zayść Plutonami do frontu).

Po piątej komendzie przewodni Pod-Officyerowie wyrównaią się iak w §. 181. powiedziano.

§. 184. Chcąc się posunąć w którąkol-wiek stronę Kolumną w Marszu, dana będzie komenda:

1. *Kolumna*
2. *trzema w prawo albo wlewo zaydź*
3. MARSZ
4. *Na—PROST.*
5. *Dyrekcyja na lewo* (Jeżeli się maszeruie trzema w prawo, a *Dyrekcyja na prawo*, jeżeli trzema w lewo).

Uszedłszy ile będzie potrzeba, Komendant Szwadronu komenderuie:

1. *Do frontu*
2. MARSZ
3. *Na—PROST*
4. *Dyrekcyja na lewo albo na prawo.*

Zachodząc z frontu i do frontu trzema w prawo, i trzema w lewo, trzymać się prawideł w §. 72. przepisanych.

Maszerując Plutonami prawem skrzydłem, posunąć się w prawo albo w lewo, przez Marsz ukośny.

§. 185. Na to Komendant Szwadronu da komendę:

1. *Kolumna*
2. *w prawo.*

PLAN. XLIII. Po drugiej komendzie wszystkie Plutony, zaczynają się ciągnąć ukośnie w prawo, stosownie do prawideł w Rozdziale IV. §. 64. i 65. przepisanych; Pod-Oficyerowie skrzydłowi, tych skrzydeł na które się idzie ukośnie, powinni zachować równość skrzydeł w Kolumnie i iść każdy równo z poprzedzającym Plutonem, zachowując Odstęp między Plutonami.

Tym sposobem, posunawszy tyle ile potrzeba będzie, komenderować:

1. *Kolumna*
2. *Na — PROST.*

§. 186. Jeżeli przed zaczęciem ukośnego Marszu, w prawo, Dyrekcyja była na prawo, to niepotrzeba po komendzie *NAPROST* powtarzać *Dyrekcyja na prawo*, ponieważ Maszerując ukośnie, Pluton równał się w tę stronę.

§. 187. Chcąc iść ukośnie w lewo, Komendant Szwadronu komenderuje:

1. *Kolumna*
2. *w lewo.*

To się wykona podług §. 64 i 65. tylko z przeciwney strony.

O formowaniu Szwadronu.

§. 188. Komendant Szwadronu komenderuje:

1. *Formuy Szwadron*
2. *MARSZ.*

PLAN XLIV. Po drugiey komendzie Komendant drugiego Plutonu komenderuje: *Dyrekcyja na prawo*; Sztandar śpiesznie przechodzi na lewe skrzydło drugiego Plutonu Assystent cafa wtył.

§. 189. Po drugiey komendzie, Komendant pierwszego Plutonu komenderuje *w prawo*: Pluton idzie ukośnie iak można nayprędzey, i kiedy lewe skrzydło onego będzie w prost przed

prawem drugiego Plutonu, to komenderuie Nà — prost, a iak tylko ludzie zwróca do frontu, da komendę Stóy, RÓWNIAY SIĘ.

§. 190. Komendant drugiego Plutonu komenderuie *naprzód* a gdy pierwszy Szereg przybliży się do drugiego, pierwszego Plutonu, da komendę: Stóy RÓWNIAY SIĘ.

§. 191. Komendanci 3° i 4° Plutonów komenderuią *w lewo*, kiedy prawy skrzydłowy trzeciego Plutonu, zrównał się wprost za lewym skrzydłowym drugiego; wtenczas Komendant Plutonowy komenderuie Nà — prost, *Dyrekcya na prawo*, a niedochodząc do drugiego Szeregu, drugiego Plutonu, Stóy, RÓWNIAY SIĘ.

§. 192. Czwarty Pluton ma to samo do wypełnienia, co i trzeci, a wtenczas gdy komenderuie Stóy, RÓWNIAY SIĘ, Komendant Szwadronu komenderuie także Stóy, RÓWNIAY SIĘ. I wtenczas tak Officerowie między sobą, jako też i front wyrównywa się śpiesznie, i skrzydłowi Officerowie stają na skrzydłach.

Potem ażeby Szwadron szedł na-
przód, Komendant onego komenderuie:

1. *Szwadron naprzód*
2. *Dyrekcya na prawo*
3. *Stępą* (albo tym chodem iakim szedł przed formacyą)
4. MARSZ.

§. 193. Maszeruiąc Plutonami prawém skrzydłem, formować pół Szwadrony na co da komendę Szwadronowy Komendant:

1. *Formuy pół Szwadrony*
2. MARSZ.

PLAN XLV. Po pierwszey komendzie, Komendanci drugiego i czwartego Plutonów komenderuią: *Dyrekcya na prawo.*

Sztandar śpiesznie wyiechawszy, stanie na prawém skrzydle trzeciego Plotonu, a Assystent cafa w tył.

Po drugiey komendzie, pierwszy i trzeci Plutony idą ukośnie w prawo iak w §. 189. powiedziano; drugi i czwarty idą prosto iak w §. 190. nadano, a gdy drugi i czwarty Plutony zbliżą się do pierwszego i trzeciego Plutonów iak

w §. 190. wspomniano, to Komendanci drugiego i czwartego i z niemi Komendant Szwadronu komenderują STÓY, RÓWNIAY SIĘ. Po tey komendzie pół Szwadrony zatrzymują się, a skrzydłowi Officyerowie stają na skrzydłach pół Szwadronów a pół Szwadronowi przed temiż.

§. 149. Ażeby maszerować *Naprzód*, Komendant Szwadronu komenderuje: *Kolumna na przód, Dyrekcyja na prawo albo na lewo*, MARSZ.

§. 195. Dla zformowania Szwadronu z pół Szwadronów dana będzie komenda:

1. *Formuy Szwadron*
2. MARSZ.

PLAN XLVI. Po pierwszey komendzie, Komendant drugiego pół Szwadronu komenderuje: *Dyrekcyja na prawo*, po drugiey komendzie, Komendant pierwszego komenderuje: *w prawo*, pół Szwadron idzie ukośnie, a gdy lewe skrzydło onego, będzie w prost przed prawym drugiego, to komenderuje: NÀ — PROST, STÓY, RÓWNIAY SIĘ.

Drugi pół Szwadron idzie ciągle naprzód Stępo, albo takim chodem iak było nakazano, a gdy w pierwszym pół Szwadronie dana będzie komenda NAPROST, Komendant drugiego komenderuie *Naprzód*, po tey komendzie drugi pół Szwadron, rusza w naywiększym pędzie, a niedopuszczając onego do drugiego Szeregu pierwszego pół Szwadronu, Komendant pół Szwadronowy i Szwadronowy komenderuią razem STÓY, RÓWNIAY SIĘ, po tey komendzie Szwadron zatrzymuie się iak w §. 192. powiedziano.

§. 196. Gdyby maszeruiąc Plutonami, potrzeba było zformować Szwadron w tył, to Komendant onego da komendę

1. *W tył formuy Szwadron*
2. MARSZ.

Po komendzie MARSZ, jeżeli prawe skrzydło iest na czele, wszyscy Komendanci Plutonów komenderuią STÓY, *na lewo w tył zachodź*, MARSZ. Jeżeli zaś lewe iest na czele, to komenderuią STÓY, *na prawo w tył zachodź* MARSZ. Kiedy Plutony kończyć będą zachodze-

nie, Komendanci Plutonów, niezatrzymując onych, nadaią komendy potrzebne do Marszu ukośnego w prawo albo w lewo, iak któremu Plutonowi dla zformowania Szwadronu iść wypada. Szwadron formuie się iak w §. 183. przepisano.

§. 197. Wszystkie formacje Szwadronów wykonaią się w naywiększym pędzie, ieżeli przed komendą MARSZ nie będzie inny chód naznaczony. Ucząc Szwadron, potrzeba nayprzód zaczynać od Stępu, potem Klusem i Galopem, a na końcu w naywiększym pędzie.

W każdym zdarzeniu przy formacji Szwadronów, trzeba więcey wymagać porządku i dokładnego formowania się, niżeli zbyt szybkiego działania, które powszechnie bywa przyczyną wszelkiego nieładu.

O odłamaniu się Plutonami od lewego z mieysca i w Marszu.

§. 198. Komendant Szwadronu da komendę:

1. *Czwarty Pluton na prost*

2. *Plutonami w lewo*

3. MARSZ.

Wykonanie tego ruchu z miejsca i w Marszu tak iak w §. 177. 178. przepisano, tylko z przeciwney strony.

Maszerując lewem skrzydłem formować Szwadron.

§. 199. Komendant Szwadronu da komendę:

1. *Formuy Szwadron*

2. MARSZ.

Ruch ten wykona się iak w §. 188. przepisano tylko z przeciwney strony.

Maszerując Plutonami lewem skrzydłem, formują się pół Szwadrony, i z pół Szwadronów, Szwadrony, tém samym sposobem, iak gdy się maszeruje prawem na czele tylko z przeciwney strony.

Uwaga: Przy formowaniu pół Szwadronów, gdy iest lewe na czele, czwarty i drugi Plutony idą ukośnie wlewo, a trzeci i pierwszy dawszy komendę *Dyrekcyja na lewo* idą prosto, Sztandar staie na prawém skrzydle trzeciego Plotonu.

*O odłamaniu się Plutonów, gdy
w Marszu trafią się iakie
przeszkody.*

- §. 200. PLAN XLVII. Kiedy front marszeruie naprzód, a trafi się iakakolwiek przeszkoda, wtenczas Komendant Szwadronu rozkaże Plutonowi przed którym ta się znajduie, odłamać się i do tego da komendę *Pierwszy, drugi, trzeci* albo *czwarty Pluton, odłam się*, i po téy komendzie Komendant drugiego Plotonu, gdyby ten był wymieniony, komenderuie: *Drugi Pluton Stój*, a gdy ten od frontu oddzieli się, komenderować będzie *Od prawego formuy Szóstki*, MARSZ. W takim zdarzeniu i pierwsza Szóstka idzie ukośnie w prawo, ażeby się znalazła za lewem skrzydłem pierwszego Plotonu.
- §. 201. Pluton zformowawszy się Szóstkami od prawego, równa swoje przewodnie skrzydła na lewe pierwszego Plotonu.
- §. 202. Inne Plutony podobnym sposobem formuią się z tą tylko różnicą,

że którym wypada formować się od lewego, to Szóstkami od lewego formują się.

Sztandar zostaje na prawém skrzydle trzeciego Plutonu, jeżeli się formuje drugi, a na lewém drugiego jeżeli się formuje trzeci.

Uwaga. Każdy Pluton formuje się za drugi swego pół Szwadronu, ażeby się nigdy nierozdzielali: *np.* pierwszy za drugi, drugi za pierwszy, czwarty za trzeci, a trzeci za czwarty.

§. 203. Minąwszy przeszkodę, Komentant Plutonu nieczekaiać rozkazu daie komendę swemu Plutonowi:

1. *Drugi Pluton formuy się*
2. MARSZ.

Po drugiey komendzie, Pluton podwoiwszy chód, formuje się iak w §. 100. powiedziano, z tą tylko różnicą, że pierwsza Szóstka idzie ukośniewlewo, ażeby formując się, przytknęła do lewego skrzydła pierwszego Plutonu w linii maszeruiącego.

§. 204. Po zformowaniu się Plutonu, Komentant onego komenderuje *Na-*

przód, Dyrekcyą na prawo albo na lewo, naznaczając oną w tę stronę, w którą się front równa.

R O Z D Z I A Ł VII.

O Marszu ukośnym Plutonami z frontu, będącego w boiowym Szyku.

§. 205. Dla tego ruchu Komendant Szwadronu komenderuie:

1. *Plutony*
2. *Lewe ramiona naprzód*
3. *MARSZ.*

A po zayściu Plutonów, osmey części koła.

4. *Nà—PROST*
5. *Dyrekcyą na prawo.*

PLAN XLVIII. Po piątey komendzie, wszystkie Plutony idą prosto. Pod-Oficyer prawego skrzydła, w Marszu, trzymać się będzie iak nayrówniey daney mu dyrekcyi, inni przewodni Pod-Oficyerowie, zachowując iak nayakuratniey odstępy równaią się na czwartego człowieka z lewego skrzydła poprzedzającego Plotonu.

§. 206. Sztandar zostaje na prawém skrzydle trzeciego plutonu.

§. 207. Uszedłszy tym sposobem ile będzie potrzeba, Komendant Szwadronu da komendę:

1. *Plutony*
2. *Prawe ramiona naprzód*
3. MARSZ.
4. Nà — PROST
5. *Dyrekcyja na prawo (albo na lewo)*

Po trzeciej komendzie, Plutony zachodzą, a po czwartej lewe skrzydła ruszają naprzód, razem z prawemi.

Uwaga: W takowém zdarzeniu skrzydła nieruchome Oś formujące, powinny się wszystkie razem zatrzymać, ażeby Plutony też razem zayście ukończyć mogły.

§. 208. Ten ruch Plutonami w lewo wykonywa się podług tych samych prawideł, tylko z przeciwney strony, a Komendant Szwadronu komenderuje: *Plutony prawe ramiona naprzód*, MARSZ, Nà — PROST, *Dyrekcyja na lewo*.

Zachodząc Plutonami w Marszu, po komendzie MARSZ, skrzydła Oś formu-

iące, razem zatrzymują się także iak w §. 207. powiedziano.

O Marszu w schody Plutonami, będąc w Kolumnie Plutonami.

§. 209. Maszerując Plutonami prawem skrzydłem na czele, Komendant Szwadronu da komendę:

1. *Wschody Plutonami w prawo*
2. *Pierwszy Pluton*

Po drugiey komendzie, Komendant pierwszego Plutonu komenderuje: *w prawo*, i Pluton idzie ukośnie.

Komendant drugiego Plutonu, komenderuje: *drugi Pluton w prawo*, wtenczas, kiedy pierwszego Plutonu piąta rota z prawego skrzydła, będzie w prost przed prawym skrzydłowym iego Plutonu, któren równać się zawsze ma w Marszu na tę rotę.

Komendant trzeciego Plutonu komenderuje: *trzeci Pluton w prawo*, wtenczas, kiedy drugiego Plutonu piąta rota z prawego skrzydła, będzie w prost przed prawym skrzydłowym

iego Plutonu, czwarty Pluton podług tychże prawideł, idzie ukośnie w prawo.

Uszedłszy ukośnie ile potrzeba będzie, Komendant Szwadronu komenderuje: *Na — PROST*, i wtenczas Pod-Officyer z prawego skrzydła pierwszego Plutonu maszeruje *NAPROST*, nic nie schodząc z nadaney Dyrekcyi, a przewodni następných Plutonów, równają się zawsze na piątą rotę z prawego skrzydła poprzedzających.

§. 210. Gdy Komendant Szwadronu zechce zformować front, do boiowego Szyku w lewo, to da komendę:

1. *Plutony*
2. *Prawe ramiona naprzód*
3. *MARSZ.*
4. *Na — PROST.*
5. *Dyrekcyja na prawo albo na lewo.*

Po trzeciej komendzie, Plutony zachodzą podług prawideł w §. 207. przepisanych.

Maszerując Plutonami lewem skrzydłem, komenderować: *Wschody Plutonami w lewo, czwarty Pluton, wy-*

konanie iest to samo tylko z przeciwney strony.

R O Z D Z I A Ł VIII.

O Kontra-Marszu.

§. 211. Kontra-Marsz wykonywa się dwoiakim sposobem, raz zaszedłszy trzema w prawo albo trzema w lewo, a drugi raz rotami.

Dla wykonania Kontra-Marszu przez prawo, przez trzema w prawo, Komendant Szwadronu da komendę:

1. *Kontra-Marsz przez prawo*
2. *Trzema w prawo zaydź*
3. MARSZ.
4. STÓY, RÓWNIAY SIĘ
5. MARSZ.

Po trzeciej komendzie, Szwadron zachodzi trzema w prawo iak w §. 66, powiedziano.

Po piątej komendzie, Komendant pierwszego Plutonu komenderuie: *lewe ramie na przod w koło*, MARSZ, NÀ—PROST. Szwadron idzie równo-odlegle, ile można naybliżej linii frontu.

§. 212. Komendant Szwadronu, staie przeciw punktu, na którym robi się zachodzenie w koło, z przewodniej strony nowej linii frontu, twarzą do prawego skrzydła onego: a gdy pierwsza połowa Szwadronu wykona to zayście, komenderuie:

1. *Szwadron*

Gdy zaś ostatnie Szóstki czwartego Plutonu zaczną zachodzić, komenderuie:

2. *STÓY*

3. *do frontu*

4. *MARSZ.*

5. *STÓY, RÓWNIAY SIĘ*

6. *Szwadron oczy na—le—wo.*

§. 213. Kontra-Marsz przez lewo robi się podług tychże samych prawideł, z tą tylko różnicą, iż po ukończeniu nowego frontu, komenderuie Komendant Szwadronu: *Szwadron oczy na prà—wo.*

§. 214. W tych formacyach tak Komen-danci Plutonów, iako też i skrzydłowi w Szóstkach powinni ile możności równać się ieden na drugiego, ażeby

po ukończeniu formacyi, front był dobrze wyrównany.

§. 215. Dla wykonania Kontra-Marszu rotami, Komendant Szwadronu da komendę:

1. *Kontra-Marsz Rotami*
2. *Rotami przez prawo formuły się*
3. *MARSZ.*

PLAN XLIX. Po drugiey komendzie, zamykający Officyer i Pod-Officyerowie, zwrociwszy konie w prawo, stają iak można naybliżey zadów koni drugiego Szeregu, Wachmistrz przebiega śpiesznie za Pod-Officyera z lewego skrzydła Czwartego Plutonu, staje tyłem do niego, tak, aby między zadami ich koni było sześć kroków.

§. 216. Po Komendzie MARSZ, pierwsza rota zwraca w prawo i wyrównawszy się zachodzi zaraz na prawo w tył, zaszedłszy, idzie iak naybliżey za drugim Szeregiem, a gdy dojdzie do Wachmistrza, formuły się do niego i wyrównywa się na linii frontu, wszystkie inne rotę następnie iedną za drugą idą za

pierwszą nic nieociągając się; i trzymając się prawideł: o formowaniu rotami od prawego, formują się i wyrównywiają do przewodniego skrzydła następnie.

§. 217. Officyerowie stają wzdłuż frontu, twarzą do przewodniego skrzydła, oprócz Komendanta pierwszego Plutonu, który ma być obrócony do lewego. Gdy już wszystkie rotę zformują się i cały Szwadron będzie wyrównany, wtenczas Komendant Szwadronu da komendę: *Officyerowie do frontu.*

§. 218. Kontra-Marsz rotami przez lewo, robi się tym samym sposobem tylko z przeciwney strony, a jeżeli po ukończeniu formacyi niepotrzeba zostawić Dyrekcyi na lewo, to dana będzie komenda: *Officyerowie do frontu, Szwadron oczy na —prà— wo.*

Uwaga: §. 219. Komendant Szwadronu da baczenie, aby front nowy był zformowany równo-odlegle od bywszey linii frontu, i aby koniecznie zajmował tę samą długość, co aby mu łatwiej było dopilnować, powinien

stanąć naprzeciw punktu zachodzenia, i uważać, aby ludzie ruch wypełniali podług danych prawideł.

§. 220. Gdyby chciano zformować front Rotami, w kierunku innym jakimkolwiek podług woli, to Komendant Szwadronu, postawi Pod-Officyera z prawego albo lewego skrzydła Szwadronu na linii, naznaczając tę z prawey albo lewey strony, w prost albo ukośnie, na przodzie albo w tyle, i potém komenderuje:

1. *Rotami przez prawo (albo przez lewo) formuy się*
2. MARSZ.

Po drugiey komendzie, roty iedna za drugą odłamuiąc się, zwracaią w prawo albo w lewo i idą dla formowania się do Pod-Officyera na linii postawionego, trzymając się prawideł w §. 216. wyrażonych, przy tey formacyi, ludzie równaią się w tę stronę z którey iest postawiony na linii Pod-Officyer. Kiedy prawe skrzydło zaczyna się formować na linii danego kierunku, to wyrównawszy Szwadron, Komendant Szwa-

Szwadronu komenderuie: *Officyerowie do frontu*, gdy zaś lewe skrzydło, tedy ma dodać komendę: *Szwadron oczy na —prà—wo*.

R O Z D Z I A Ł IX.

O odmianie frontu.

§. 221. Kiedy Szwadron stoi w boiowym szyku, a Komendant onego zechce odmienić front, naprzód na pierwszy Pluton postawiony w nowym kierunku, to każe temu Plutonowi zayść w prawo, czwartą albo osmą część koła, poczem Komendant Plutonu komenderuie: *Oczy na—prà—wo*, i wyrównywa Pluton na linii nowego kierunku, potem Komendant Szwadronu komenderuie:

1. *Odmiana frontu naprzód, na pierwszy Pluton*
2. *Plutonami w prawo zachodź*
3. *Stępą, kłusem albo galopem,*
MARSZ
4. *Nà—PROST*
5. *Dyrekcya na prawo*

§. 222. PLAN L. Po trzeciej komendzie Plutony kreślą Osmą część Koła, jeżeli pierwszy zaszedł czwartą, a szesnastą jeżeli pierwszy zaszedł Osmą.

Po czwartej komendzie Plutony przestają krążyć i idą naprost.

§. 223. Po piątej komendzie, drugiego Plutonu przewodni Pod-Oficyer, równa się wprost za ostatnią rotę pierwszego Plutonu z lewego skrzydła, inni przewodni Pod-Oficyerowie, iak naydokładniey zachowuiąc Odstęp, równaią się wprost, na czwartą rotę z lewego skrzydła poprzedzaiących Plutonów, jeżeli pierwszy Pluton zaszedł czwartą część Koła, jeżeli zaś zaszedł Osmą część, wtenczas, ciż Przewodni równaią się wprost na skrzydłowych lewych poprzedzaiących Plutonów.

§. 224. Kiedy drugiego Plutonu Pod-Oficyer z prawego skrzydła zrówna się do Pod-Oficyera stoiącego na lewym skrzydle pierwszego Plutonu, wtenczas Komendant onego komenderuie *lewe ramię naprzód*, MARSZ; po zayściu

ile potrzeba aby Pluton był równo i odlegle od linii nowego kierunku da komendę: *Nà—PROST*, *Dyrekcyą na prawo*, a niedochodząc do linii o trzy kroki, zatrzyma Pluton komendą *STÓR*, *RÓWNIAY SIĘ*: po tey komendzie Pluton staie i wyrównywa się na linii.

§. 225. Trzeci i czwarty Plutony, to samo wypełniają następnie ieden po drugim.

§. 226. Dla odmiany frontu naprzód na czwarty Pluton, Komendant Szwadronu każe temu Plutonowi zayść w lewo i komenderuie:

1. *Odmiana frontu naprzód, na czwarty Pluton*

2. *Plutonami w lewo zachodź*

3. *Stępą, kłusem albo galopeni*
MARSZ

4. *Nà—PROST*

5. *Dyrekcyą na lewo.*

§. 227. Wykonanie iest te samo, tylko z przeciwney strony, i gdy Plutony zformuią się, Komendant Szwadronu da komendę *Szwadron oczy na—prá—wo*, w tych obydwóch forma-

cyach, Sztandar zostaje na prawym skrzydle trzeciego plutonu.

§. 228. Dla odmiany frontu wtył na pierwszy pluton, Komendant Szwadronu rozkaże temu plutonowi, zayść w lewo czwartą lub Osmą część Koła, po wykonaniu czego, Komendant plutonu komenderuie *Oczy na — le — wo* potem Komendant Szwadronu da komendę:

1. *Odmiana frontu wtył na pierwszy pluton*
2. *Plutony*
3. *Prawe ramiona naprzód w koło*
4. MARSZ.
5. STÓY, RÓWNIAY SIĘ.

PLAN LI. Gdy Plutony po zayściu wtył zatrzymają się, Komendant Szwadronu, komenderuie:

1. *Plutonami w lewo zachodź*
2. *Stępą, kłusem albo galopem*
MARSZ
3. NÀ — PROST.
4. *Dyrekcyja na lewo.*

§. 229. Po drugiej komendzie, Plutony zachodzą w lewo, Osmą lub szesna-

stą część Koła iak w §. 222. powiedziano.

Po trzeciej komendzie Plutony przestają krążyć i idą prosto.

§. 230. Po czwartej komendzie drugiego Plutonu przewodni Pod-Officer, obiera punkt na linii nowego kierunku odległy od lewego skrzydła pierwszego Plutonu, na Plutonowy Odstęp, i na ten idzie prosto, inni Pod-Officerowie zachowując odstępy równaią się za czwarte roty lub też na Pod-Officerów prawych skrzydeł poprzedzających Plutonów, iak w §. 223. przepisano.

§. 231. Kiedy drugiego Plutonu lewe skrzydło, będzie się zbliżać do linii, Komendant Onego da komendę *prawe ramie naprzód* MARSZ. Po zayściu ile potrzeba, aby Pluton był równoodlegle od linii nowego kierunku, komenderuie Nà—PROST, *Dyrekcyja na lewo*, a gdy przejdzie za linią tyle, aby drugi Szereg iego był równo z drugim Szeregiem pierwszego Plutonu, komenderuie: STÓR, iak tylko trzeci Pluton zrówna się z drugim i zatrzy-

many będzie komendą Stóy, wtenczas Komendant drugiego Plutonu komenderuie: *Na lewo w tył zachodź*, MARSZ, STÓY, RÓWNIAY SIĘ, Trzeci Pluton na lewo w tył odwraca wtenczas, kiedy czwarty stanie, a ten ostatni wtenczas, gdy trzeci zaszedłszy na lewo w tył zatrzyma się.

§. 252. Komendant trzeciego Plutonu, komenderuie wtenczas: *prawe ramie naprzód*, kiedy lewy tegoż Plutonu Pod-Oficyer będzie wprost Pod-Oficyera na prawem skrzydle w drugim Plutonie stojącego, a zaszedłszy ile potrzeba, ażeby byź równoodlegle od linii nowego kierunku, komenderuie: *Na—PROST, Dyrekcyja na lewo*, po zrównaniu się z drugim Plutonem, Komenderuie Stóy, a potem zachodzi na lewo w tył iak w §. 231. przepisano.

Czwarty Pluton to samo następnie wykonywa.

Po zformowaniu frontu, Komendant Szwadronu komenderuie: *Pierwszy Pluton Oczy na—prá—wo*, Sztandar przechodzi iak powiedziano w §. 156.

§ 176. Odmiana frontu w tył na czwartym Pluton wykonywa się tym samym sposobem, tylko z przeciwney strony i po zformowaniu frontu, Komendant Szwadronu komenderuie: *pierwsze trzy Plutony oczy na — prà — wo.*

Odmiana frontu na którenkolwiek ze średnich Plutonów.

§. 253. Dla odmiany frontu na ieden ze średnich Plutonów (położony że na drugi lewém skrzydłem w tył) Komendant Szwadronu rozkaże drugiemu Plutonowi zayść w lewo, czwartą lub Osmą część koła, po wykonaniu czego, Komendant Plutonowy tego Plutonu komenderuie: *Oczy na le — wo*, a potem Komendant Szwadronu da komendę:

1. *Odmiana frontu na drugi Pluton, lewe skrzydło w tył*
2. *Drugiego pół Szwadronu*
3. *Plutony.*
4. *Prawe ramiona naprzód w koło*
5. **MARSZ**
6. **STÓY, RÓWNIAY SIĘ.**

PLAN LII. Kiedy drugi pół Szwadron, zaszedłszy w tył zatrzyma się, Komendant Szwadronu komenderuie.

1. *Plutonami*
2. *w lewo zachodź*
3. *Stępą, kłusem albo galopem*
MARSZ
4. *Nà — PROST*
5. *Dyrekcyja na lewo.*

Po trzeciej komendzie Plutony zachodzą, Osmą albo szesnastą część koła iak w §. 222. powiedziano. Po czwartej przestawszy krążyć idą prosto.

Trzeci i czwarty Plutony formują się iak w §. 230. 231 i 232, a pierwszy iak w §. 224. powiedziano, tylko z przeciwney strony, gdy front będzie zformowany, Komendant Szwadronu komenderuie: *pierwszy pół-Szwadron oczy na — prà — wo.*

§. 234. Gdy Szwadronowy Komendant zechce zrobić odmianę frontu pół Szwadronami, *np.* na pierwszy pół Szwadron naprzód, to rozkaże onemu zayść w prawo czwartą albo osmą część ko-

ła, po wykonaniu czego, Komendant pierwszego pól Szwadronu komenduje: *Oczy na—prà—wo*, i wyrównywa go na linii nowego kierunku, potém Komendant Szwadronu komenduje:

1. *Odmiana frontu naprzód, na pierwszy pól Szwadron*
2. *Pól Szwadronami w prawo zachodź*
3. *Stępą, Kłusem albo Galopem,*
MARSZ
4. *Nà—PROST*
5. *Dyrekcya na prawo.*

§. 235. Po trzeciej komendzie, drugi pól Szwadron zachodzi osmą albo szesnastą część koła iak w §. 222. powiedziano.

Po czwartey komendzie, drugi pól Szwadron przestawszy krążyć, idzie prosto.

Po piątey komendzie, drugiego pól Szwadronu przewodni Officyer idzie na ostatnią rotę pierwszego pól Szwadronu z lewego skrzydła.

§. 236 Gdy prawe skrzydło drugiego pół Szwadronu, będzie wprost lewego skrzydła pierwszego, to Komendant onego komenderuie: *Drugi pół Szwadron, lewe ramie naprzód, MARSZ*, a zaszedłszy ile potrzeba, ażeby bydz równo-odlegle od linii nowego kierunku, komenderuie: *Nà — PROST, Dyrekcyja na prawo*. Niedoszedłszy zaś do linii o trzy kroki, komenderuie: *Stóy, RÓWNIAJ SIĘ*. I po tey pół Szwadron zatrzyma się i wyrówna na linii.

§. 237. Jeżeli Komendant Szwadronu zechce, ażeby pół Szwadron zformował się robiąc zwrot, to wtenczas gdy prawe skrzydło drugiego pół Szwadronu, porówna się przeciw lewego skrzydła pierwszego, iak w §. 236. powiedziano; Komendant drugiego pół Szwadronu komenderuie:

1. *Zwrot na prawo*
2. *MARSZ*.
3. *Pod-Officyer Stóy*.

To się wykona iak w §. 61. powiedziano, a gdy pół Szwadron zformuie się, wtenczas Komendant onego da ko-

komendę: *drugi pół Szwadron naprzód*, *Dyrekcyja na prawo*, MARSZ, a niedochodząc o trzy kroki do linii nowego frontu, da komendę STÓY, RÓWNIAY SIĘ.

Komendant Szwadronu może odmieńnić front naprzód i w tył na drugi pół Szwadron, trzymając się tych i wyżej wskazanych, o odmieńnię frontu Plutonami, prawideł.

R O Z D Z I A Ł X.

O Ataku.

§. 238. PLAN LIII. Ucząc Attakowania trzeba zaczynać najprzód Plutonami.

Komendant Szwadronu stanąwszy o 320 kroków przed Szwadronem i mając przy sobie Trębacza, każe przypuszczać Attak Plutonom, następnie jednemu po drugim i zacznie od pierwszego. Ostrzegłszy najprzód Komendantow Plutonowych, czyli mają zatrzymać w mieyscu Plutony po Attaku, czyli też przechodzić z czwału w kłus lub galop.

§. 239. Komendant pierwszego Plutonu da komendę:

1. *Pierwszy Pluton*
2. *Dyrekcya na prawo*
3. *Stępą*
4. *MARSZ.*

§. 240. Jak tylko Pluton ruszy z miejsca, Komendant Szwadronu da rozkaz Trębaczowi trąbić stępą, co służy za przestrożę, aby przykrócić cugle i przygotować się do Ataku.

§. 241. Gdy Pluton uydzie stępą kroków 50. Komendant Szwadronu rozkaże komenderować *Kłusem*, *MARSZ*, i zaraz dać się sygnał do kłusu.

§. 242. Gdy Pluton uydzie sto kroków kłusem, to Komendant Szwadronu każe komenderować: *Galopem MARSZ*, i zaraz dać sygnał do Galopu, uszedłszy kroków 80. Komendant Plutonu komenderuje: *Marsz-MARSZ*, po tej komendzie ludzie osadziwszy się mocniej na siodłach, podniosłszy Pałasze i dawszy ostrogi koniom, puszczają konie w czwał, starając się ile możności, aby razem ruszyć z miejsca i ro-

wnać się, konie iednak potrzeba dobrze trzymać cugłami, ani ich puszczać zupełnie. Gorące nadto konie potrzeba wstrzymywać, a leniwe pobudzać ostrogami, ażeby się od innych niezostawali, przytem potrzeba zachować równanie i naywiększe milczenie.

§. 243. Po komendzie *Marsz*, MARSZ; Kirassiiery i Dragony podnoszą Pałasze, Hussary Szable, a Ułany spuszczaią Piki, a drugi Szereg podnosi także pałasze, ieżeli ma dobyte, i ieżeli Piki w lewych ramionach.

§. 244. Komendant Plutonu, niedopuszczaiąc onego o dziesięć kroków do Komendanta Szwadronu, komenderuje STÓY, RÓWNIAY SIĘ, i po tey komendzie Pluton zatrzyma się iak można nayrówniey. Kirassyiery, Dragony, Konne Strzelcy i Hussary, biorą Pałasze na mieysca, a Ułanom dana będzie komenda, Piki *w ramie*.

§. 245. Jeżeli nakazano będzie z czwału przejść wkłus lub wstęp, i potem zatrzymać się, wtenczas Komendant Plu-

tonu niedopuszczając onego o kroków
20. komenderuie:

1. *Kłusem*
2. *Stępą*
3. **STOY, RÓWNIAY SIĘ.**

Po pierwszej komendzie, Pluton przytrzymawszy cokolwiek konie przechodzi z czwału w kłus, po drugiej idzie stępą, a po trzeciej zatrzymuje się.

Po pierwszej także komendzie, Kirassierey, Dragony, Strzelcy Konne i Hussary biorą Pałasze na mieysce, a Ułany biorą piki w ramie.

§. 246. Gdy wszystkie Plutony następnie ieden po drugim to wykonaią, Komendant Szwadronu rozkaże onemu powrócić nazad i potém znowu Plutonami atakować z mieysca, do czego Komendant pierwszego Plutonu da komendę:

1. *Pierwszy Pluton*
2. *Skróć cugle*
3. *Dyrekcya na prawo*
4. *z Mieysca*
5. **Marsz-MARSZ.**

§. 247. Po piątej komendzie Pluton ru-

sza z miejsca iak można nayrówniey i zawsze równaiąc się w pędzie, nacie-
ra czwałem, póki Komendant Plutonu
nie da komendy STÓY, RÓWNIAY SIĘ.

Po tey także komendzie ludzie pod-
noszą pałasze, a ieżeli Ułany, spuszc-
zaią piki.

§. 248. *Uwaga:* Zostawiono iest woli
Komendanta Szwadronu przed attako-
waniem komenderować: *Dyrekcyą na
prawo.* Gdy się atakuie czwałem, ni-
gdy więcey nad kroków 80. iść niepo-
trzeba, co i będąc przeciw nieprzyia-
cielowi koniecznie ma być zachowa-
no. — W Kawaleryi im bliżey front
przyidzie pod Nieprzyiaciela kłusem,
tym mocnieysze zrobi starcie się, a im
daley zacznie pędzić w czwał, tym bę-
dzie słabsze i front może być rozbi-
ty, a konie zmęczą się niezmiernie.

Gdy w Marszu dany będzie sygnał
przez Trębaczów, do takiego samego
chodu, iakim front maszeruie; powin-
no to służyć za przestrożę do ataku i
zaraz ludzie powinni ukrócić cugli.

§. 249. To wszystko będzie powtórzone

pół-Szwadronami, a potem Komentant Szwadronowy, jeżeli zechce zrobić Attak całym Szwadronem, da komendę:

1. *Szwadron naprzód*
2. *Dyrekcya na prawo*
3. *Stępa.*
4. **MARSZ.**

Po czwartey komendzie, Szwadron idzie naprzód *Stępa*, a Trębacze trąbią *Stępa*; co iak się wyżej powiedziało służy za przestrożę do Attaku, uszedłszy ile zechce, Szwadronowy Komentant, da komendę: *Kłusem*, **MARSZ**, poczem otrąbiono będzie *Kłusem*, potem komenderuie *Galopem*, **MARSZ**, i kazawszy trąbić do Galopu, komenderuie nakoniec:

1. *Marsz - MARSZ*
2. **STÓY, RÓWNIAY SIĘ.**

Po pierwszey komendzie, podniosłszy Pałasze, albo spuściwszy Piki iak w §. 243. powiedziano, Szwadron rusza w cwał, trzymając się prawideł w §. 242. przepisanych. Prawe skrzydło niepowinno zupełnie wypuszczać
koni,

Koni, i cokolwiek wstrzymywać się, bo doświadczeniem iest dowiedziono, że lewe skrzydło nie zdąży nigdy w biegu prawemu, ieżeli to zupełnie popuści cugle.

Drugi Szereg równać się ma w rotach nie zostając się, ani nie nabiegając na pierwszy, czego przestrzegać powinni, zamykający Oficyer i Pod-Oficyerowie.

§. 250. Po Komendzie STÓY RÓWNIAY SIĘ, która będzie powtórzoną przez wszystkich Plutonowych Komendantów, Szwadron zatrzymuje się iak można nayrówniey, prawe skrzydło posunie się kilka kroków naprzód, dla tego aby wszelkie nierówności frontu, mogące pochodzić z atakowania, można wyrównać naprzód, a nie cafiąc frontu; Pałasze biorą się na mieysca, a Piki w ramie iak w §. 244. przepisano. Kommendant Szwadronu równa front.

§. 251. Kiedy Kommendant Szwadronu zechce, z Czwału przejść w kłus lub w stęp i potem zatrzymać, to da Komendę:

1. *Kłusem.*

2. *Stępa.*

3. STÓY RÓWNIAY SIĘ.

Po pierwszej Komendzie, wszyscy Komendanci Plutonów, Komenderuią *Kłusem*, po drugiej *Stępa*, a po trzeciej STÓY RÓWNIAY SIĘ.

§. 252. Chcąc atakować z miejsca, Komendant Szwadronu da Komendę: *ukróć cugle, Szwadron, Dyrekcyja na prawo (lub na lewo) z miejsca: Marsz MARSZ.* Co się wykona iak w §. 247. przepisano.

§. 253. Sztandar cafa w drugi Szereg na miejsce Pod-Officyera N^{ro} 3. który idzie ukośnie za Pod-Officyera N^{ro} 7. kiedy zatrąbią *Stępa* albo *Kłusem*; kiedy się komenderuie do ataku z miejsca, to po Komendzie z *miejsca*, cafa w drugi Szereg, a po Komendzie STÓY RÓWNIAY SIĘ wieźdza w pierwszy.

§. 254. Jeden z Trębaczy powinien byđz zawsze przy Komendancie Szwadronu, a drudzy za Szwadronem tak w ataku, iako też i we wszystkich poruszeniach, Trębacze za frontem znaydujący się powtarzaią wszelkie Sygnały przez Tręba-

cza przy Komendancie Szwadronowym będącego dawane.

Uwaga. §. 255. Ponieważ atak w boju jest rzeczą decydującą, a zatem nayusilnieyszym staraniem potrzeba do tego przyzwyczaić ludzi.

Należy w nich wpaiać, ażeby w ataku szli iak nayprościej, a drugi Szereg, aby się równał na pierwszy w rotach, jest to ieden środek do zachowania równości frontu i uchronienia się od ciśnienia lub rozmykania w rotach.

Surowo potrzeba przestrzegać, ażeby ludzie bez komendy nie odmieniali chodu, ażeby nie puszczali w Czwał, aż po Komendzie *Marsz MARSZ*, i aby zawsze trzymali Konie krotko.

O Rozsypanym Ataku.

§. 256. Dla uczenia ludzi, ażeby się śpieszniej zbierali po Ataku, w czasie którego wpadłszy w szeregi Nieprzyacielskie, rozsypuią się, Kommendant Szwadronu, maszeruiąc z Szwadronem Stępo, Kłusem, Galopem, lub też po ataku komenderuie:

1. *W pogoń.*

2. *Marsz* MARSZ.

Po drugiej Komendzie, Szwadron rozsypuje się w największym pędzie, przy czem ludzie strzelają z Pistoletów, jeżeli im to będzie nakazano, i robią różne chyby Pałaszami lub Pikami: Komendant Szwadronu uprzedzi wcześniej Komendantów Plutonowych o punkcie, do którego mają iść naprzód, i ci będąc zawsze przed frontem, zatrzymają na oznaczonym punkcie ludzi, którzy rozsypa ni, ile można rozbiegają się w lewo i w prawo i flankierują.

§. 257. Dla zakrycia Sztandaru, zostają z prawey i lewey strony, trzy roty z Komendantem trzeciego Plutonu, z Officyerem zamykającym i Trębaczami. W Szwadronie zaś gdzie nie ma Sztandaru, zostanie z pierwszego Plutonu młodszy Oficyer, albo zamykający Wachmistrz z trzema rotami, z prawego skrzydła i Trębacze.

§. 258. Komendant Szwadronu dla zebrania onego rozkaże trąbić Appel, po którym natychmiast ludzie przestają strze-

łać i spiesznie powracaia. Minąwszy cokolwiek stojące na mieyscu roty, wstępuia do frontu, wiezdzaiać w szereg z tyłu iak można nayprędzey, i nie koniecznie aby trafić w swoje mieysce, lecz byle stanąć w swoim Plutonie i Szeregu.

§. 259. Jeżeli Kommendant Szwadronu po danym Appellu, zechce powtórnie zrobić Attak, to dawszy czas do zformowania się części tylko Szwadronu komenderuie Szwadron: *naprzód Dyrekcyą na prawo albo (na lewo:) Klusem albo Galopem MARSZ*, i potem każe dać Sygnał do Attaku, a gdy większa część Szwadronu zformuie się da Komendę *Marsz, MARSZ*, a potem *STÓY RÓWNIAY SIĘ*. Gdy Szwadron stanie Kommendant onego każe Wachmistrzowi wyiechać *naprzód* o dziesięć kroków, i potem komenderuie *FORMUY SIĘ*. Po tey Komendzie ludzie formuia się stępo *naprzód*, ale nieskwapliwie i każdy wiezda w swoje mieysce.

§. 260. Jeżeli Kommendant Szwadronu po rozsypanym Attaku nie zechce powtórzyć onego, to iak tylko Szwadron zbierze się, każe wystąpić Wachmistrzowi

i formować się ludziom iak wyżej powiedziano.

R O Z D Z I A Ł XI.

O Reyteradzie.

§. 261. Reyterada Szwadronu robi się zawsze pół Szwadronami, Komendant Szwadronu daie Komendę:

1. *Pierwszy pół Szwadron.*
2. *Stępą naprzód.*
3. *Dyrekcya na prawo.*
4. *MARSZ.*

Gdy pół Szwadronu odeydzie na Plutonowy odstęp, Komendant onego komenderuie: *STÓY RÓWNIAY SIĘ.*

§. 262. Komendant Szwadronu rozkaże dać Sygnał, po którym Komendant drugiego pół Szwadronu: komenderuie: *Plutony prawe ramiona naprzód, wkoło Kłusem MARSZ*, a po zayściu, *STÓY, RÓWNIAY SIĘ.* Jak tylko zatrąbią Reyteradę; komenderuie: *MARSZ, Dyrekcyja na prawo*, Reyterada robi się zawsze stępą, a kłusem w ten czas tylko gdyby na to szczególnie rozkaz był dany.

§. 263. Gdy drugi pól Szwadron będzie się miał zatrzymać, a pierwszy zacząć reyteradę, to daie się sygnał, po którym Komendanci pól Szwadronów komenderują: *PIERWSZEGO, Plutony lewe ramiona naprzód wkoło, a DRUGIEGO Plutony prawe ramiona naprzód wkoło, kłusem MARSZ*, a gdy wszystkie cztery Plutony zaydą, *STÓY RÓWNIAY SIĘ*.

§. 264. Jak tylko zatrąbią reyteradę, Komendant pierwszego pól Szwadronu Komenderuje: *Dyrekcyja na lewo, MARSZ*, i przechodzi za drugi pól Szwadron, mając Plutonowy odstęp od stojącego w miejscu, gdy się z nim równa na linii frontu. Drugi pól Szwadron przechodzi także za pierwszy.

§. 265. W całym ciągu reyterady, pierwszy pól Szwadron zachodzi Plutonami na prawo w tył, a drugi Plutonami na lewo w tył,

Sztandar nie przestaje cofać się przez cały czas reyterady i przechodzi z Assystentem ze skrzydła trzeciego Plutonu do drugiego, gdy ten Pluton w cofaniu porówna się przeciw trzeciego, a ze skrzy-

dła drugiego Plutonu do trzeciego, gdy trzeci w cafanu z drugim równa się,

§. 266. Dla przestania reysterady, Komendant Szwadronu każe trąbić Appel, po którym Kommandant cafaiaćego się pół Szwadronu kommenderuie: *Stóy, prawe albo lewe ramiona na przód wkoło Kłusem*, MARSZ *Stóy Równiaj się*. Komendant zaś stojącego na linii pół Szwadronu wyrównywa go.

§. 267. Potem pół Szwadronowy Komendant dawszy Komendę: *Dyrekcyja na prawo*, ieżeli drugi pół Szwadron formuie się do pierwszego, a *Dyrekcyja na lewo* ieżeli pierwszy formuie się do drugiego, iedzie spiesznie ku skrzydłu pół Szwadronu na linii stojącego i ztamtąd kommenderuie: (podwaiiając zawsze chód), *Kłusem*, ieżeli się Stępo reyterowano) a *Galopem* ieżeli się reyterowano *Kłusem*, MARSZ. Nie dopuszczaiąc o trzy kroki do linii czyli do drugiego Szeregu, kommenderuie: *Stóy Równiaj się*.

Jeżeli pierwszy pół Szwadron formował się do drugiego, to Kommandant

Szwadronu da komendę: *pierwszy pół Szwadron, Oczy na prà—wo.*

O formowaniu frontu ukośnie w cafanii się.

- §. 268. PLAN LV. Jeżeli w cafanii się Komendant Szwadronu zechce zformować front ukośnie, to każe cafaiaćemu się pół szwadronowi *np:* pierwszemu zayść w lewo i ciągle maszerować prosto na przód, ile potrzeba będzie, a potem gdy dany będzie sygnał, pół Szwadron ten zachodzi do frontu iaki ma bydź.
- §. 269. Drugi pół Szwadron cafa się prosto do tego punktu, w którym będzie musiał zayść w lewo, ażeby zachować równoodległość z pierwszym pół Szwadronem, stojącym na linii nowego kierunku, i mieć od niego Plutonowy odstęp. Komendant pół Szwadronu komenderuje: *praweranie na przód, MARSZ, Nà—PROST, Dyrekcyja na lewo*, Officer przewodniego skrzydła bardzo akuratanie ma maszerować na wyżey wyrażony punkt. Drugi pół Szwadron prze-

chodzi za pierwszy iak w §. 264. powiedziano, i uskutecznia reyteradę prosto.

§. 270. Gdy drugi pół Szwadron cafa się i rozkazano będzie onemu zayść w lewo, a po danym sygnale zformować się do frontu, w tenczas pierwszy pół Szwadron zachodzi także Plutonami na prawo w tył i maszeruie prosto do tego punktu, w którym będzie musiał zayść w lewo, ażeby bydz równo odległe od drugiego pół Szwadronu stojącego na linii nowego kierunku i mieć od onego Plutonowy odstęp. Komendant pół Szwadronu komenderuie: *prawe ramie na przód, MARSZ, Nà — PROST Dyrekcyja na prawo*, Officyer przewodniego skrzydła akuratnie maszeruie na wyrażony punkt. Pierwszy pół szwadron przechodzi za drugi iak w §.264. powiedziano, i uskuteczni reyteradę prosto. Jeżeli będzie rozkazano cafaiaćemu się Szwadronowi zayść w prawo, to się uskuteczni zupełnie tak, tylko w przeciwnym porządku.

Szwadron przestaie cafać się i cafaiaćcy pół Szwadron formuie się iak w §. 266. 267. powiedziano.

R O Z D Z I A Ł XII.

O Flankierach.

- §. 271. Dla flankierowania występuje zwykle ieden Pluton, lub szesnastu ludzi Karabinierów (w tych Półkach gdzie są) Flankiery rozsypawszy się przed Szwadronem, zakrywaią tak front, iak i skrzydła onego.
- §. 272. Kiedy Pluton występuje dla flankierowania, w ten czas rozsypuią się dwie trzecie części onego z prawego skrzydła, a iedna trzecia staie w Rezerwie. Jeżeli Pluton nie może bydz rozdzielonym na trzy równe części, to większa z onych składa rezerwę, przy tey zostaie zamykaiący Pod-Officyer, który staie zaraz przed frontem, a Officyer z dwoma Pod-Officyerami, ma bydz zawsze przy Flankierach.
- §. 273. Kiedy rotę flankierów występui, to przeznaczai się do nich Officyer i dwóch Pod-Officyerów, a jeżeli potrzebna będzie rezerwa, to ma bydz dana z którego kolwiek Plutonu.

- §. 274. Flankiery rozsypują się zawsze na dwa szeregi, a drugi szereg ciągnie się cokolwiek w lewo tak, aby każdy człowiek onego, był naprzeciw środka odstępu między dwoma ludźmi pierwszego Szeregu (mając swego pobocznika po prawey stronie) każdy człowiek drugiego Szeregu jest pobocznikiem swego poprzednika, równie każdy człowiek pierwszego Szeregu, jest pobocznikiem swego zaplecznika.
- §. 275. Odstęp między Szeregami ma być od 20. do 25.- Kroków, a między flankierami stosownie do potrzeby zakrycia frontu i skrzydeł onego.
- §. 276. Rozsypane flankiery dzielą się na dwa oddziały i na prawem skrzydle każdego w pierwszym Szeregu, będzie ieden Pod-Officer, Officerowi zaś nie naznacza się miejsca, gdyż ten wszędzie znajdować się powinien, gdzie tylko jego przytomność potrzebna będzie. Officerowi dodaie się trębacz.
- §. 277. Reyterujący się Flankier, miia zawsze swego pobocznika po lewey stro-

nie onego, od nieprzyjaciela na lewo w tył, a do frontu na prawo w tył.

Flankierowanie jest trojakiem: w miejscu, awansując, i cofając się.

O Flankierowaniu w miejscu.

§. 278. Kiedy będzie potrzeba wysłać Pluton flankierów, Komendant Szwadronu naznaczywszy ieden, który mu się здаwać będzie *np: Czwarty, komenderuie: Czwarty Pluton na przód.*

PLAN LVI. Po tej komendzie, Komendant Plutonu Czwartego komenderuie: *Czwarty Pluton na przód, Dyrekcyja na prawo, Kłusem MARSZ*, a odszedłszy od frontu kroków trzydzieści, da Komendę: *w rozsypkę, MARSZ*, po komendzie MARSZ, ludzie spuściwszy Pałasze na Tęblaki, a jeżeli Ułany, to wzięwszy Piki w ramie, dobywają Pistoletów i rozsypują się w Galop. Pod-Oficyer prawego skrzydła, odiechawszy na ośmdziesiąt Kroków i wzięwszy się w prawo, tyle aby skrzydło zakrył, zatrzymuje się. Pod-Oficyer z lewego skrzydła prze-

chodzi i staie na prawym drugiego Oddziału, ludzie wyrównywiają się wszyscy w prawo, i bez rozkazu żaden nie strzela, co najmocniey potrzeba zalecać. Rezerwa odszedłszy o 24. kroki od frontu zatrzymuie się.

Uwaga. Rezerwa Pistoletów nie dobywa, póki nie dostanie rozkazu rozsypania się.

§. 279. Kiedy flankiery są rozsypane, a Komenderuiący onemi, stosuiąc się do potrzeby nie rozkaże strzelać, w tenczas uieżdzaią się tylko na prawo i na lewo; i tak pierwszy człowiek pierwszego Szeregu, zwróciwszy konia na lewo, posuwa się do tego miejsca gdzie stał drugi, tam zwraca na prawo w tył i iedzie na prost na swoje miejsce, do którego doiechawszy, zwraca na lewo w tył, i znowu doieżdza do miejsca drugiego człowieka. Pobocznik iego toż samo wykonywa, zwracaiąc konia zawsze w przeciwną stronę, to iest kiedy z pierwszego iedzie w prawo, to z drugiego w lewo, a gdy z pierwszego w lewo, to z drugiego w prawo. Tem sposobem roz-

ieżdżają się flankiery zawsze, kiedy stoją na miejscu i nie strzelają.

- §. 280. Kiedy potrzeba będzie zacząć strzelanie, Officyer rozkaże dać sygnał, (Trwoga) poczem przestawszy się rozieżdżać, pierwszy człowiek pierwszego Oddziału wyjeżdża z miejsca Galopem, i wzięwszy się cokolwiek w prawo, robi wolty na lewo, nie oddzielając się od swego miejsca więcej iak 15 lub 20. kroków. Zrobiwszy pół wolty wstrzymuje się i przyłożywszy się dokładnie wystrzela, po wystrzeleniu śpiesznie spuszcza Pistolet w olstro, podnosi Pałasz, a jeżeli Ułan wzięwszy Pikę do ataku zasłania się tak, iak gdyby od nacierającego Nieprzyjaciela i reyteruje się Galopem.

Minąwszy pierwszą linią zatrzymuje się w drugiej na miejscu swego Pobocznika, bierze Pałasz na tęblak, a jeżeli Ułan, to Pikę w ramie i nabija Pistolet.

Pierwszy człowiek drugiego Szeregu, posuwa się naprzód w ten moment, iak tylko pierwszy człowiek pierwszego Szeregu opuści swe miejsce i zajmuje one.

§. 281. Kiedy pierwszy człowiek zrobiwszy woltę i minąwszy pierwszą linią, zatrzyma się na miejscu swego poboczniaka z drugiego Szeregu, w ten czas drugi człowiek pierwszego Szeregu także wyieżdża, i to samo wypełnia, po drugim trzeci, po trzecim czwarty, i tak następnie wszyscy pierwszego Oddziału, ieden po drugim wyieżdżają. Gdy ostatni człowiek pierwszego Oddziału zatrzymał się, w ten czas zaczynają znówu z prawego skrzydła. Ludzie drugiego Szeregu będąc na prodzie, to samo wykonywają co dla pierwszego iest przepisano. Drugi Oddział zaczyna wyieżdżać razem z pierwszym i to samo zupełnie wykonywa.

O Flankierowaniu awansując.

§. 282. Flankiery stosują się do poruszenia Szwadronu, jeżeli Szwadron idzie naprzód, to flankierów Komendant rozkaże dać sygnał (MARSZ) po czem flankiery idąc naprzód stępą i ciągle flankierują tym porządkiem iak na miejscu. Rezerwa idzie za flankierami.

§. 285. Kiedy potrzeba będzie zaprzestać strzelania, Komendant flankierów rozkaże dać sygnał (Odboj) po czem flankiery przestawszy strzelać, ciągle idą naprzód albo zatrzymawszy się, rozieżdzają się iak w §. 279. przepisano. Ludzie pierwszego Szeregu, jeżeli znajdują się w drugim, albo drugiego, jeżeli dla flankierowania przeszli w pierwszy, zostają na tychże miejscach. Ażeby zatrzymać flankierów, daje się sygnał (dwa krótkie Odboje).

O Flankierowaniu casyjąc się.

PLAN LVII. §. 284. Jeżeli w ten czas, kiedy potrzeba będzie reysterować się flankiery strzelają, to przerwać strzelanie sygnałem (Odbój) Jeżeli zaś idą naprzód bez strzelania, to ich zatrzymać sygnałem (dwa krótkie Odboje) i potem dać sygnał (Odstępywać) po czem cały pierwszy Szereg zręcznie opuściwszy Pistolety w Olstra; a podnioswszy Pałasze, a jeżeli Ułani, wzięwszy Piki do ataku, reysterują się Klusem albo Galopem, za-

słaniając się iak w §. 280. powiedziano. przeszedłszy przez odstępy drugiego Szerego idzie Klusem i nabija Pistolety, a odszedłszy od niego o 40. kroków zatrzymuje się i zwraca do frontu. Szereg zostający się na przodzie, przepuściwszy reysteruiących się, rozieżdza się iak w §. 279. przepisano, póki nie będzie dany sygnał (Odstępować) po danym zaś reysteruie się tak iak powiddziano o pierwszym szeregu, i tym sposobem oby dwa Szeregi, cafaia się ciągle ieden po drugim, póki tylko Szwadron reysteruie się.

- §. 285. Kiedy potrzeba będzie cafać z strzelaniem, w ten czas zatrzymawszy się reysteruiący Szereg o 20. Kroków za drugim, dać sygnał (odstępować z strzelaniem) po którym znaydujący się we Froncie zaczynaią strzelać, tym porządkiem iak w §. 280. i 281. przepisano, z tą tylko różnicą, że Flankier któremu wypada wystrzelić, nie robi wolty na przód, ale na miejscu zwróciwszy Konia na lewo, tyle ile potrzeba do wygodnego przyłożenia się, wystrzela i potem rey-

teruie się o 20. Kroków za swego Pobo-
cznika który na przód na iego miejsce
nie występuje, lecz tylko podaje się na
pół odstępu w prawo.

Uwaga. Jeżeli dla przerwy Ognia dany
będzie sygnał (Odbóy) w ten czas te flank-
kiery, które ieszcze nie wystrzelili, rey-
terują się wszyscy razem za swoich Po-
boczników. Pod-Officyerowie każdy rey-
teruie się z ostatnim człowiekiem swo-
iego Oddziału, lecz nigdy nie przejeżdża-
ją za drugą linią, ale w pierwszey zo-
stają.

§. 286. W czasie reyterady rezerwa sto-
suie się do poruszeń flankierów i rey-
teruie się po Komendzie Pod-Officyera *le-
we* albo *prawe ramie wkoło* MARSZ.

§. 287. PLAN LVIII. Jeżeli Szwadron
przestając się cafać i formując się do fron-
tu, albo zupełnie nie reyterując się zay-
dzie Plutonami, albo trzema w prawo
lub w lewo i naprzód pomaszeruie, w ten
czas Officyer flankierów komenderuie:
na prawo albo *na lewo* i po tey Ko-
mendzie flankiery zwracają rotami w pra-
wo lub w lewo, i stosuie się do poru-

szeń Szwadronu. Kiedy Szwadron zajdzie do frontu, w tenczas i Officyer flankierów, *kommenderuie do frontu.*

§. 288. Kiedy potrzeba będzie zebrać flankierów, Komendant szwadronu rozkaże dać *appel*, flankiery po *appelu* przestawszy strzelać, opuszczają Pistolety w Olstra, biegną najkrótszą drogą do frontu i minawszy ten, wtyle formują się.

§. 289. Jak tylko flankiery odkryją miejsce, Rezerwa posuwa się 20. Kroków naprzód Klusem, i potem zaszedłszy prawym albo lewym ramieniem wkoło, reyeruie się i w swoje miejsce wstępuje. Rezerwa rozsypuie się i wzmacnia flankierów, kiedy tego jest potrzeba, a w ówczas cały Szwadron assekuruie onych.

§. 290. Jeżeli flankierom potrzeba będzie zformować się w Pluton, na tey linii na której byli rozsypani, w tenczas Officyer stanawszy sam na którymkolwiek skrzydle, lub na środku, każe trąbić zebranie, po czem flankiery włożywszy Pistolety w Olstra, do niego formują się i rezerwa przysuwa się do zformowanych flankierów.

- §. 291. Kiedy Szwadron zformowawszy się w Kolumnę Plutonami, będzie się posuwał naprzód, flankiery zakrywają go także, rozsypawszy się, a Rezerwa idzie przed Naczelnym Plutonem.
- §. 292. W zdarzeniu gdy Szwadron nie zbierając flankierów, formuje się z Kolumny w ukośną linią, albo jeżeli idąc frontem, będzie brał ramie na przód, w tenczas Kommenderujący Officer flankierami, uważając ruch Szwadronu komenderuje: *prawe albo lewe ramie naprzód* MARSZ a po zayściu Nà—*PROST Dyrekcyą na prawo (albo na lewo)*.
- §. 293. Jeżeli Komendant Szwadronu, zechce wysłać rotę flankierów, to przeznaczwszy do nich Officyera, dwóch Pod-Officyerów i rezerwę (jeżeli widzieć będzie tego potrzebę) komenderuje:
1. *Rotę flankierów naprzód.*
 2. MARSZ.
- §. 294. PLAN LIX. Po wykonawczey Komendzie, flankiery spuściwszy Pałasze, a jeżeli Ułani, wziąwszy Piki w ramie i postawiwszy Karabinki na biodrach wyjeżdżają galopem, zatrzymują się o

80. Kroków od frontu, i wyrównywią się iak wyżey, o flankierach powiedziano.

Takowi flankiery flankieruią na miejscu, awansuiąc i cafariąc się tak zupełnie iak wyżey o flankierach powiedziano, z tą tylko różnicą, że wyieżdżaią prosto i zatrzymuią się, zwróciwszy cokolwiek Konia w prawo, aby wygodniey im było do Karabinków przyłożyć się.

§. 295. Husary wszyscy bez wyjątku mogą flankierować z Karabinkami, ieżeli im to będzie rozkazano.

Uwaga. Koniecznie iest potrzeba przyzwyczaić ludzi do flankierowania, gdyż przez to robią się roztropnemi, przezornemi i to ich uczy działać przeciw Nieprzyjacielowi w rozsypce. Rzecz iest naturalna, iż w Koley strzelać, i tak porządnie w boju iest niepodobna, lecz tam momentalnie powinien umieć każdy korzystać z nieprzytomności swego przeciwnika, szkodzić Nieprzyjacielowi i przytem ochraniać swego Konia. Co się zaś tycze zachowania porządku w linii, tak na miejscu iako też awansuiąc i co-

faiąc się, ażeby ludzie nie ieździli kupą to i w boiu zależy od rostopności Officyera i Pod-Officyerów, i dla tego zaleca się trzymać, ile możności danych prawideł w tym dziele.

Officyer i Pod-Officyerowie w czasie flankierowania, powinni iedynie zajmować się zachowaniem porządku w działających flankierach. W zdarzeniach tylko koniecznych, Officyer tylko osobiście działa, ażeby dać z siebie przykład i ośmielić swych Podkomentnych.

Biblioteka Uniwersytecka
Biuro za teren biblioteki

686 3/
1